

Nationaal Archief
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Nummer Toegang: 2.20.51

**Inventaris van het archief van de NV
Billiton Maatschappij en
Dochtermaatschappijen: Nederlands-
Indische en Indonesische Activiteiten,
(1849) 1860-1985**

Versie: 04-06-2019

M.W.M.M. Gruythuysen, R. Kramer

Nationaal Archief, Den Haag 1990

This finding aid is written in Dutch.

INHOUDSOPGAVE

Beschrijving van het archief.....	7
Aanwijzingen voor de gebruiker.....	9
Openbaarheidsbeperkingen.....	9
Beperkingen aan het gebruik.....	9
Materiële beperkingen.....	9
Aanvraaginstructie.....	9
Citeerinstructie.....	9
Archiefvorming.....	10
Geschiedenis van de archiefvormer.....	10
Het Billiton concern.....	10
I. Van tinbedrijf tot concern.....	10
II. De activiteiten van het concern in Nederlands-Indië.....	15
A. Tin.....	15
1. De exploitatie van tinerts tot 1920.....	15
2. Concentratie van de tinwinning in Nederlands-Indië.....	19
3. De wederopbouw en liquidatie van de tinbedrijven na de Tweede Wereldoorlog.....	23
B. Bauxiet en aluminium.....	27
1. De exploitatie van bauxiet op Bintan.....	27
2. De productie van aluminium in Nederlands-Indië.....	31
C. Ijzer en nikkel.....	33
D. Goud en zilver.....	34
Interne organisatie van het Billiton concern.....	37
Basisgegevens maatschappijen Billiton concern 1860 - 1970.....	40
1. NV Billiton maatschappij.....	41
2. NV MIJNBOUW-MAATSCHAPPIJ STANNUM.....	44
3. NV GEMEENSCHAPPELIJKE MIJNBOUWMAATSCHAPPIJ BILLITON.....	45
4. BAUXIET-SYNDICAAT.....	45
5. NV NEDERLANDSCH INDISCHE TIN EXPLOITATIE MAATSCHAPPIJ.....	46
6. NV NEDERLANDSCH INDISCHE TINSMELTERIJ SYNDICAAT.....	47
7. NV MIJNBOUW MAATSCHAPPIJ MERCUUR.....	47
8. NV NEDERLANDSCHE TINHANDEL MAATSCHAPPIJ.....	48
9. NV NEDERLANDSCH-INDISCHE BAUXIET EXPLOITATIE MAATSCHAPPIJ	48
10. NV SINGKEP TIN MAATSCHAPPIJ.....	49
11. NV MIJNBOUW MAATSCHAPPIJ ZUID BANTAM.....	49
12. NV SINGKEP TIN EXPLOITATIE MAATSCHAPPIJ.....	50
13. N.V. MIJNBOUW MAATSCHAPPIJ NEDERLANDSCH NIEUW-GUINEA.....	50
14. NV MIJNBOUW MAATSCHAPPIJ CELEBES.....	51
15. NV NEDERLANDSCH-INDISCHE ALUMINIUM INDUSTRIE.....	51
16. NV NEDERLANDSCH-INDISCHE ALUMINIUM VERWERKINGSINDUSTRIE.....	52
17. NV MAATSCHAPPIJ TOT EXPLOITATIE VAN WATERKRACHT IN DE ASAHANRIVIER "MEWA".....	52
Geschiedenis van het archiefbeheer.....	53
Beheer en overdracht.....	53

Archiefcode gebruikt door de Billiton Maatschappij.....	56
De verwerving van het archief.....	60
Inhoud en structuur van het archief.....	61
Verantwoording van de bewerking.....	61
Voorwoord.....	61
Bewerking.....	61
Gebruik van de inventaris.....	62
Indelingscode toegepast in deze inventaris.....	63
Ordering van het archief.....	64
Aanwijzingen voor het archiefonderzoek.....	64
Verwant materiaal.....	66
Beschikbaarheid van kopieën.....	66
Verwante archieven.....	66
Primaire bronnen te raadplegen bij het Nationaal Archief.....	66
Overzicht van geraadpleegde bronnen.....	66
Beschrijving van de series en archiefbestanddelen.....	69
01. NV BILLITON MAATSCHAPPIJ.....	69
01.1 Niet naar onderwerp ingedeelde stukken.....	69
01.2 Naar onderwerp ingedeelde stukken.....	70
01.2.1 Bedrijfsvorm.....	70
01.2.1.1 Oprichting en opheffing.....	70
01.2.1.2 Bestuur en interne organisatie.....	70
01.2.1.3 Jubilea en geschiedschrijving.....	72
01.2.2 Vermogen en bedrijfsmiddelen.....	73
01.2.3 Financiële administratie.....	74
01.2.4 Bedrijfsvoering.....	76
01.2.4.1 Algemeen.....	76
01.2.4.2 Financiële en personele aangelegenheden.....	79
01.2.4.3 Vooronderzoek, exploratie en exploitatie.....	79
01.2.4.3 Oprichting van, deelneming in en/of beheer over andere ondernemingen.....	80
01.3 Foto- en kaartmateriaal.....	80
02. NV MIJNBOUW MAATSCHAPPIJ STANNUM.....	85
02.1 Niet naar onderwerp ingedeelde stukken.....	85
02.2 Naar onderwerp ingedeelde stukken.....	85
02.2.1 Bedrijfsvorm.....	85
02.2.2 Vermogen en bedrijfsmiddelen.....	85
02.2.3 Financiële administratie.....	85
02.2.4 Bedrijfsvoering.....	85
02.2.4.3 Oprichting van, deelneming in en/of beheer over andere ondernemingen.....	86
03. NV GEMEENSCHAPPELIJKE MIJNBOUWMAATSCHAPPIJ BILLITON.....	87
03.1 Niet naar onderwerp ingedeelde stukken.....	87
03.2 Naar onderwerp ingedeelde stukken.....	88
03.2.1 Bedrijfsvorm.....	88
03.2.1.1 Oprichting en opheffing.....	88
03.2.1.2 Bestuur en interne organisatie.....	89
03.2.1.3 Jubilea en geschiedschrijving.....	89
03.2.2 Vermogen en bedrijfsmiddelen.....	89
03.2.3 Financiële administratie.....	90

03.2.4 Bedrijfsvoering.....	91
03.2.4.1 Bedrijfsvoering in Nederland: de Lutine.....	91
03.2.4.2 Bedrijfsvoering in Nederlands-Indië.....	91
03.2.4.2.1 Algemeen.....	91
03.2.4.2.2 Financiële en personele aangelegenheden.....	92
03.2.4.2.3 Vooronderzoek, exploratie en exploitatie.....	94
03.2.4.3 Oprichting van, deelneming in en/of beheer over andere ondernemingen.....	95
03.2.4.4 Samenwerking met derden.....	95
04. BAUXIET SYNDICAAT.....	96
05. NV NEDERLANDSCH-INDISCHE TIN EXPLOITATIE MAATSCHAPPIJ.....	97
05.1 Niet naar onderwerp ingedeelde stukken.....	97
05.2 Naar onderwerp ingedeelde stukken.....	97
05.2.1 Bedrijfsvorm.....	97
05.2.2 Vermogen en bedrijfsmiddelen.....	97
05.2.3 Financiële administratie.....	97
05.2.4 Bedrijfsvoering.....	98
05.2.4.3 Oprichting van, deelneming in en/of beheer over andere ondernemingen.....	98
06. NV NEDERLANDSCH INDISCH TINSMELTERIJ SYNDICAAT.....	99
07. NV MIJNBOUW MAATSCHAPPIJ MERCUUR.....	100
08. NV NEDERLANDSCHE TINHANDEL MAATSCHAPPIJ.....	101
09. NV NEDERLANDSCH-INDISCHE BAUXIET EXPLOITATIE MAATSCHAPPIJ.....	102
09.1 Niet naar onderwerp ingedeelde stukken.....	102
09.2 Naar onderwerp ingedeelde stukken.....	102
09.2.1 Bedrijfsvorm.....	102
09.2.2 Vermogen en bedrijfsmiddelen.....	102
09.2.3 Financiële administratie.....	103
09.2.4 Bedrijfsvoering.....	103
09.2.4.2.1 Algemeen.....	103
09.2.4.2.2 Financiële en personele aangelegenheden.....	103
09.2.4.2.3 Vooronderzoek, exploratie en exploitatie.....	104
10. NV SINGKEP TIN MAATSCHAPPIJ.....	105
10.1 Niet naar onderwerp ingedeelde stukken.....	105
10.2 Naar onderwerp ingedeelde stukken.....	106
10.2.1 Bedrijfsvorm.....	106
10.2.2 Vermogen en bedrijfsmiddelen.....	106
10.2.3 Financiële administratie.....	107
10.2.4 Bedrijfsvoering.....	107
11. NV MIJNBOUW MAATSCHAPPIJ ZUID-BANTAM.....	109
12. NV SINGKEP TIN EXPLOITATIE MAATSCHAPPIJ.....	110
12.1 Niet naar onderwerp ingedeelde stukken.....	110
12.2 Naar onderwerp ingedeelde stukken.....	110
12.2.1 Bedrijfsvorm.....	110
12.2.2 Vermogen en bedrijfsmiddelen.....	110
12.2.3 Financiële administratie.....	111
12.2.4 Bedrijfsvoering.....	111
12.2.4.2.1 Algemeen.....	111
12.2.4.2.2 Financiële en personele aangelegenheden.....	112
12.2.4.2.3 Vooronderzoek, exploratie en exploitatie.....	112
13. NV MIJNBOUW MAATSCHAPPIJ NEDERLANDSCH NIEUW GUINEA.....	114
13.1 Niet naar onderwerp ingedeelde stukken.....	114

13.2 Naar onderwerp ingedeelde stukken.....	114
13.2.1 Bedrijfsvorm.....	114
13.2.2 Vermogen en bedrijfsmiddelen.....	114
13.2.3 Financiële administratie.....	114
13.2.4 Bedrijfsvoering.....	115
13.2.4.4 Samenwerking met derden.....	115
14. NV MIJNBOUW MAATSCHAPPIJ CELEBES.....	116
14.1 Niet naar onderwerp ingedeelde stukken.....	116
14.2 Naar onderwerp ingedeelde stukken.....	116
14.2.1 Bedrijfsvorm.....	116
14.2.2 Vermogen en bedrijfsmiddelen.....	116
14.2.3 Financiële administratie.....	117
14.2.4 Bedrijfsvoering.....	117
14.2.4.4 Samenwerking met derden.....	117
15. NV NEDERLANDSCH- INDISCHE ALUMINIUM INDUSTRIE.....	119
15.1 Niet naar onderwerp ingedeelde stukken.....	119
15.2 Naar onderwerp ingedeelde stukken.....	119
15.2.1 Bedrijfsvorm.....	119
15.2.3 Financiële administratie.....	120
16. NV NEDERLANDSCH-INDISCHE ALUMINIUM VERWERKINGS INDUSTRIE.....	121
16.1 Niet naar onderwerp ingedeelde stukken.....	121
16.2 Naar onderwerp ingedeelde stukken.....	121
16.2.1 Bedrijfsvorm.....	121
16.2.2 Vermogen en bedrijfsmiddelen.....	121
16.2.3 Financiële administratie.....	121
16.2.4.4 Samenwerking met derden.....	122
17. NV MAATSCHAPPIJ TOT EXPLOITATIE VAN DE WATERKRACHT IN DE ASAHANRIVIER "MEWA".....	123
17.1 Niet naar onderwerp ingedeelde stukken.....	123
17.2 Naar onderwerp ingedeelde stukken.....	123
17.2.1 Bedrijfsvorm.....	123
17.2.2 Vermogen en bedrijfsmiddelen.....	124
17.2.3 Financiële administratie.....	124
18. LANDSBEDRIJF BANKA TIN WINNING.....	125
19. OVERIGE MAATSCHAPPIJEN.....	127
20. STUKKEN AFKOMSTIG VAN J.F. LOUDON.....	128

Bijlagen.....131

Lijst van gebruikte afkortingen.....	131
Concordantie van Billiton code naar nieuw inventarisnummer.....	132

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF

Naam archiefblok:

Billiton Maatschappij

Periodisering:

archiefvorming: 1860-1985

oudste stuk - jongste stuk: 1849-1985

Archiefbloknummer:

I17500

Omvang:

847 inventarisnummer(s); 31,50 meter

Taal van het archiefmateriaal:

Het merendeel der stukken is in het Nederlands

Archiefdienst:

Nationaal Archief

Locatie:

Den Haag

Archiefvormers:

NV Billiton Maatschappij en Dochtermaatschappijen: Nederlands-Indische en Indonesische Aktiviteiten, (1849), , 1860-1985

Dit archief is gevormd door de volgende archiefvormers

Bauxiet Syndicaat

Billiton Maatschappij

Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton

Landsbedrijf Banka Tinwinning

Maatschappij tot Exploitatie van Waterkracht in de Asahan-rivier (MEWA)

Mijnbouw Maatschappij Celebes

Mijnbouw Maatschappij Mercur

Mijnbouw Maatschappij Nederlands Nieuw-Guinea

Mijnbouw Maatschappij Stannum

Mijnbouw Maatschappij Zuid-Bantam

Nederlandse Tinhandel Maatschappij

Nederlandse-Indische Bauxiet Exploitatie Maatschappij

Nederlands-Indische Aluminium Industrie

Nederlands-Indische Aluminium Verwerkings Industrie

Nederlands-Indische Tin Exploitatie Maatschappij

Nederlands-Indische Tinsmelterij Syndicaat

Singkep Tin Exploitatie Maatschappij

Singkep Tin Maatschappij

Loudon, J.F.

Samenvatting van de inhoud van het archief:

Het archief bevat stukken betreffende de hoofdtaken van de maatschappij namelijk het ontginnen van delfstoffen en het in cultuur brengen van onbebouwde gronden op het eiland Billiton. Het archief is gerangschikt op maatschappij. Deze indeling is verder uitgesplitst in rubrieken: bedrijfsvorm, vermogen en bedrijfsmiddelen, financiële administratie en bedrijfsvoering. De maatschappijen van het Billiton concern die stukken nagelaten hebben zijn onder meer de NV Billiton Maatschappij; NV Mijnbouw Maatschappij Stannum, vanaf 1949 NV Stannum; NV Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton en vele andere onderdelen van het concern. Ook zijn er enkele stukken betreffende deelnemingen in andere maatschappijen. Een aparte rubriek bevat stukken van J.F. Loudon.

Aanwijzingen voor de gebruiker

OPENBAARHEIDSBEPERKINGEN

Volledig openbaar.

BEPERKINGEN AAN HET GEBRUIK

Reproductie van originele bescheiden uit dit archief is, behoudens de algemene regels die gelden voor het kopiëren van stukken, niet aan beperkingen onderhevig. Er zijn geen beperkingen krachtens het auteursrecht.

MATERIËLE BEPERKINGEN

Het archief kent geen beperkingen voor het raadplegen van stukken als gevolg van slechte materiële staat.

AANVRAAGINSTRUCTIE

Openbare archiefstukken kunnen online worden aangevraagd en gereserveerd. U kunt dit ook via de terminals in de studiezaal van het Nationaal Archief doen. Om te kunnen reserveren dient u de volgende stappen te volgen:

1. [Creëer een account of log in.](#)
2. Selecteer in de archiefinventaris een archiefstuk.
3. Klik op 'Reserveer' en kies een tijdstip van inzage.

CITEERINSTRUCTIE

Bij het citeren in annotatie en verantwoording dient het archief tenminste éénmaal volledig en zonder afkortingen te worden vermeld. Daarna kan worden volstaan met verkorte aanhaling.

VOLLEDIG:

Nationaal Archief, Den Haag, Billiton Maatschappij, nummer toegang 2.20.51, inventarisnummer ...

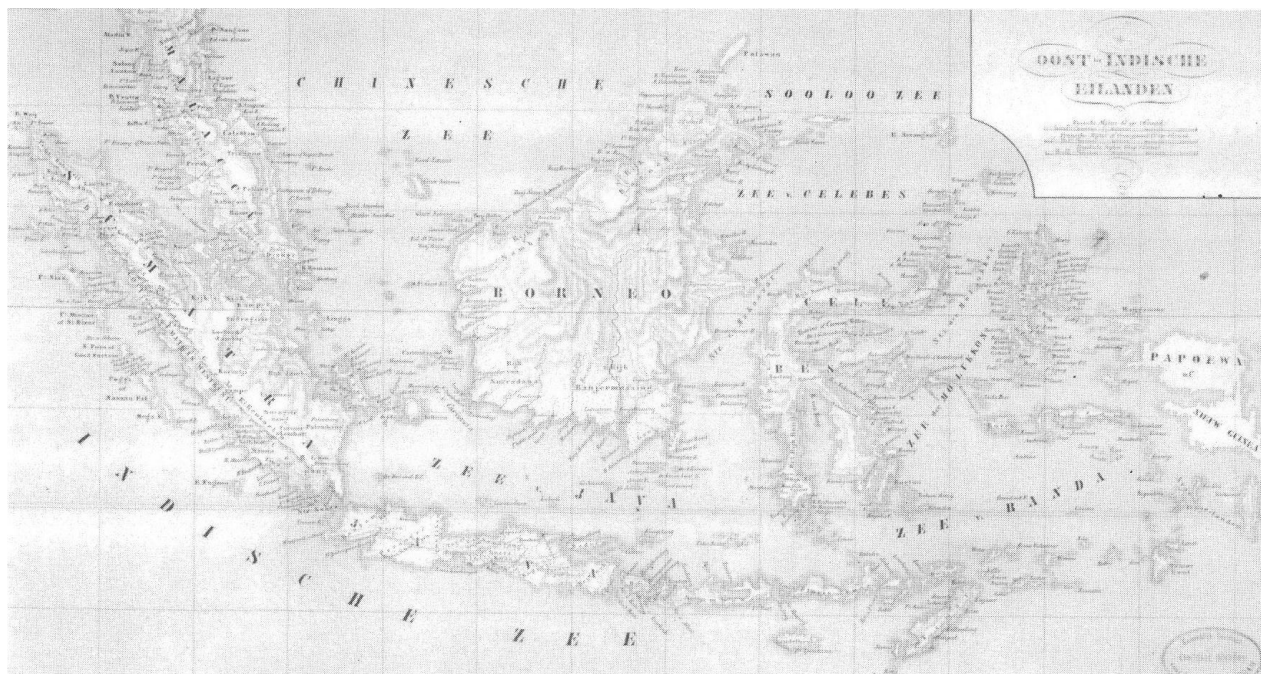
VERKORT:

NL-HaNA, Billiton, 2.20.51, inv.nr. ...

Archiefvorming

GESCHIEDENIS VAN DE ARCHIEFVORMER

HET BILLITON CONCERN

Westelijk gedeelte van Nederlands-Indië / Indonesië. ¹

I. VAN TINBEDRIJF TOT CONCERN

De winning en verwerking van delfstoffen in Nederlands-Indië waren in het midden van de negentiende eeuw nog weinig ontwikkeld. Het gouvernement was uitsluitend actief in de exploitatie van tinertsmijnen op Banka (de Banka Tinwinning). Particuliere exploitatie van delfstoffen kwam vrijwel niet voor, en enige reglementering op dit punt ontbrak.

Het vraagstuk of, en zo ja in hoeverre, particulier initiatief op dit terrein wenselijk was werd rond 1850 actueel. Nadat minister van Koloniën Baud zich in 1847 als eerste over de status van de Banka Tinwinning had gebogen, benoemde zijn ambtsopvolger Pahud in 1850 een kommissie tot advisering over particuliere mijnexploitatie in geheel Nederlands-Indië en over privatisering van het gouvernementsbedrijf. Het resultaat hiervan was dat het gouvernementsbedrijf op Banka in stand bleef en dat voor particuliere mijnbouw in Nederlands-Indië, met uitzondering van Java en Banka, een regeling werd vastgesteld: het Mijnreglement van 1850 ².

1 (Algemeen Rijksarchief, Afdeling Kaarten en Tekeningen, Archief Hydrografische Dienst, Hydro O.I.A., G.A. 15/7).

2 Het Mijnreglement bepaalde dat alleen Nederlandse ondernemingen delfstoffen in Nederlands-Indië, met uitzondering van Java en Banka, mochten ontginnen. Een onderneming diende een contract af te sluiten met de Gouverneur-Generaal, nadat deze

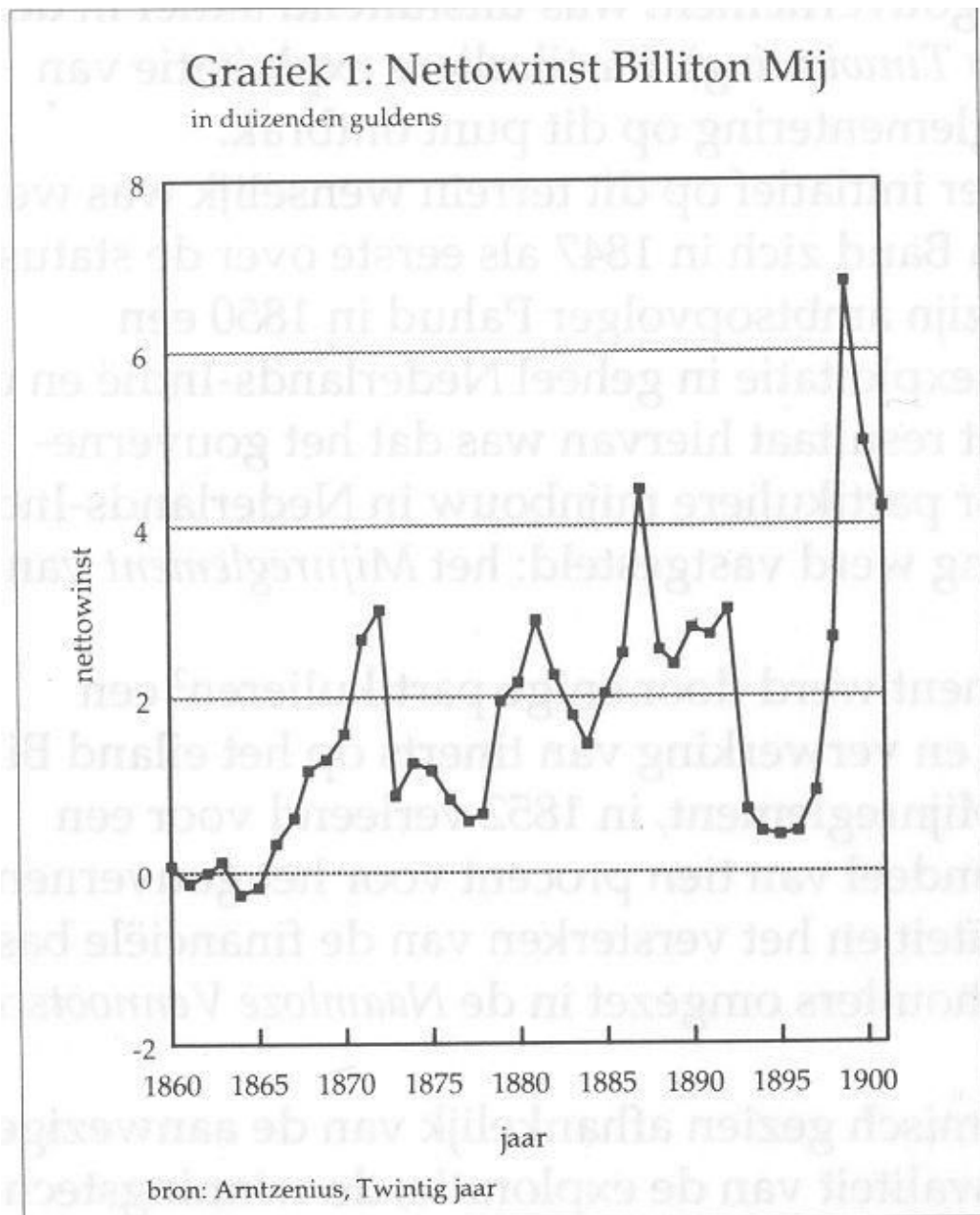
Al voor het tot stand komen van het Mijnreglement werd door enige particulieren ³ een concessieaanvraag ingediend voor de winning en verwerking van tinerts op het eiland Billiton. Die concessie werd, na het vaststellen van het Mijnreglement, in 1852 verleend voor een periode van veertig jaar, tegen een nettowinsttaandeel van tien procent voor het gouvernement ⁴. In verband met het waarborgen van de continuïteit en het versterken van de financiële basis werd in 1860 de onderneming van de concessiehouders omgezet in de Naamloze Vennootschap Billiton Maatschappij (BM) ⁵.

De levensduur van de onderneming was economisch gezien afhankelijk van de aanwezige bodemvoorraden tinerts. Daarbij speelden de kwaliteit van de exploratie, de winningstechnieken en de marktprijzen voor tin een rol. Het in kaart brengen van de aanwezige voorraden was van groot belang om de levensduur van de onderneming te kunnen schatten. De winningstechnieken waren van grote invloed op de kostprijs van tin. Beheersing van de kostprijs was van groot belang omdat nauwelijks invloed mogelijk was op de prijsvorming. Bij lage afzetprijzen daalden de voorraden economisch winbaar erts, omdat alleen die ertslagen in aanmerking kwamen waarvan de exploitatiekosten nog enige winst toelieten. De toekomstverwachtingen van de Billiton Maatschappij waren daardoor steeds aan verandering onderhevig.

Naast bedrijfseconomische factoren speelden voor het voortbestaan van de onderneming in even grote mate de politieke bereidheid tot ondersteuning van particuliere exploitatie een rol. De eerste concessie, die in 1852 was verleend, zou in 1892 aflopen. Het gouvernement had de bevoegdheid de concessie te verlengen maar was daarbij wel gebonden aan de instructies van de minister van Koloniën. Daardoor werd de concessieverlening onderwerp van politieke besluitvorming in het Nederlandse parlement, als onderdeel van de discussies over de wenselijkheid van staatsexploitatie dan wel vrije particuliere exploitatie.

een vooronderzoek had ingesteld naar de haalbaarheid van de exploitatie en naar de rechten van de lokale bevolking. Het gouvernement bood tegen vergoeding de nodige (militaire) bescherming. Er werden geen subsidies verstrekt en de contractduur was maximaal veertig jaar. Invoer van vrije werklieden van elders werd toegestaan. concessies mochten alleen na toestemming van het gouvernement worden overgedaan.

- 3 Aanvraag op 12 februari 1850 door Vincent Gildemeester baron Van Tuyll van Serooskerken en Prins Willem Frederik Hendrik der Nederlanden, later dat jaar trad J.F. Loudon als concessionaris toe. De stukken die Loudon met betrekking tot de Billiton Maatschappij heeft ontvangen en opgemaakt zijn opgenomen in rubriek 20 van deze inventaris.
- 4 Het winstaandeel van tien procent was niet de enige bron van inkomsten die het gouvernement door de onderneming kreeg. De heffing van uitvoerrechten, de belasting op tin en de vendukosten verbonden aan de openbare veilingen in Batavia leverden aanzienlijke inkomsten op. Deze lasten drukten zwaar op de onderneming. In 1856 openden de concessionarissen onderhandelingen met het gouvernement om de voorwaarden in de concessie in gunstige zin te wijzigen. Dat leidde in 1864 tot een beperkte herziening van de concessie.
- 5 Opgericht bij notariële akte van 29 september 1860, bewilliging verleend bij Koninklijk besluit van 28 oktober 1860, nr. 61, concessieoverdracht goedgekeurd bij beschikking van de minister van Koloniën van 15 november 1860/La. A, nr. 23.

Nettowinst Billiton Maatschappij 1860 - 1900. ⁶

Al in 1875 verzocht de maatschappij de Gouverneur-Generaal het contract, dat in 1892 af zou lopen, open te breken en de looptijd van de concessie met 35 jaar -tot 1927- te verlengen. Zeven jaar later, in 1882, werd overeenstemming bereikt met het gouvernement, maar het Nederlandse parlement wees de overeenkomst af (de zgn. Billitonaffaire). Pas in 1892, dus nog eens tien jaar later, werd de contractverlenging tot 1927 parlementair goedgekeurd, zodat de maatschappij pas op het laatste moment zekerheid kreeg over haar voortbestaan.

⁶ (Bron cijfers: Arntzenius, Billiton Maatschappij de eerste twintig jaren 1860 - 1880: ARA-II, Bill.Mij, inv.nr. 64).

In 1910 deed zich een vergelijkbare situatie voor. In deze periode was de directie tot het inzicht gekomen dat bij ongewijzigd beleid het niet rendabel was de onderneming na 1927 voort te zetten. Het voortbestaan van de maatschappij op lange termijn zou alleen verzekerd zijn indien werd overgeschakeld op de winning van primaire tinertsen. Nieuwe ontginningstechnieken stonden ter beschikking die echter grote investeringen vereisten. Om een verantwoord investeringsbeleid te kunnen uitzetten ⁷ was het in de eerste plaats van belang de concessie, die in 1927 afliep, opnieuw voor een periode van minstens veertig jaar verlengd te krijgen. In 1910 werden onderhandelingen met het gouvernement gevoerd die in 1915 tot een overeenkomst leidden. Het parlement wees deze overeenkomst af (in 1917), waarna de onderhandelingen tussen maatschappij en gouvernement voorlopig niet werden hervat.

Evenals in 1892 stond het voortbestaan van de onderneming op het spel. Statutair was de maatschappij opgericht uitsluitend voor het winnen en verwerken van tinerts op Billiton. Wanneer de concessie hiertoe ontbrak had de onderneming geen mogelijkheden elders activiteiten te ontplooien en zou tot liquidatie moeten worden overgegaan.

De Billiton Maatschappij kon de ontwikkelingen daarom niet lijdzaam afwachten maar trachtte op andere wijze haar toekomst veilig te stellen. Gekozen werd voor een constructie om van de Billiton Maatschappij een holding company te maken en de kennis en het kapitaal onder te brengen in een dochtermaatschappij die statutair de mogelijkheden had in geheel Nederlands-Indië mijnbouwkundige activiteiten te ontplooien. In 1920 ontstond zo de NV Mijnbouw Maatschappij Stannum (STANNUM). ⁸

Pas in 1921 werden de onderhandelingen tussen regering en Billiton Maatschappij heropend. Er werd een compromis bereikt tussen particuliere exploitatie en staatsexploitatie met de oprichting van de NV Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton (GMB) in 1923 waarin de staat een winstaandeel van 62,5 % kreeg. De Billiton Maatschappij werd als enige met de directie belast. Hierdoor bleef de werkelijke invloed van de

7 Inv.nr. 41: Jaarverslag Billiton Maatschappij 1910/11.

8 Zie inv.nr. 89: Voorstel tot regeling van de verhouding Billiton Maatschappij tot Mijnbouw Maatschappij STANNUM van 1 augustus 1924:

"Langdurige en zeer ernstige pogingen om deze concessie verlengd te krijgen zijn mislukt, de door de Regeering voorgestelde verlenging werd in October 1917 door de Tweede Kamer verworpen. Rekening houdende met de tegenwoordige neiging tot staatsexploitatie, is de kans dat te elfder ure nog concessieverlenging zal worden verkregen niet groot. In ieder geval kan de Billiton Maatschappij bij de vaststelling harer exploitatiepolitiek met die kans geen rekening meer houden, en moet zij hierbij wel als richtsnoer nemen, dat haar tegenwoordig bedrijf haar in 1927 ontvalt. Hierbij is overwogen dat de Billiton-Maatschappij gebonden door haar contract met de Regeering (...) als zoodanig niets nieuws kan beginnen. Daarom is gezocht naar een middel om de voordeelen te behouden, verbonden aan de zeer krachtige organisatie der Billiton-Maatschappij, die beschikt over een schat van ervaring, een uitstekend practisch geschoold technisch en administratief personeel, een volijverig en rustig Chineesch arbeiderscorps waarmede de verstandhouding niets te wenschen overlaat, en belangrijke relaties."

Billiton Maatschappij op de dagelijkse gang van zaken in het bedrijf behouden. In de nieuw gevormde raad van beheer kreeg het gouvernement een overwegende invloed.

Hoewel de Billiton Maatschappij de overheid moest dulden bij de exploitatie van tinerts op Billiton, had de nieuwe constructie ook voordelen. Het gouvernement deelde mee in de risico's en de kosten van het bedrijf. Bovendien waren de activiteiten van de Billiton Maatschappij in haar nieuwe statutaire vorm niet langer gebonden aan het eiland Billiton. De maatschappij was nu holding company, een vorm waarbij de moedermaatschappij (holding) niet zelf exploiteert maar haar belangen onderbrengt in dochtermaatschappijen.⁹ Het concern ging haar arbeidsterrein verbreden, zowel in Nederlands-Indië als daarbuiten, met delfstoffen als bauxiet, ijzer, nikkel, goud en zilver.¹⁰ Al deze activiteiten werden in aparte maatschappijen ondergebracht binnen het Billiton concern. In de jaren 1923 - 1942 breidde het Billiton concern zich in Nederlands-Indië geleidelijk uit, waarbij gezocht werd naar verdere samenwerking met het gouvernement.

De opbouw van het concern werd onderbroken met de Duitse inval in Nederland in mei 1940. De statutaire zetel van het concern werd direct naar Batavia verplaatst, waartoe in een eerder stadium al voorzieningen waren getroffen. Na de Japanse aanval op Nederlands-Indië werd de zetel opnieuw, nu van Batavia naar Paramaribo, verplaatst. In Nederland werden de belangen van het concern in Europa door een agent waargenomen. In de periode 1942 - 1944 werd de maatschappij in Nederland onder Duits beheer gesteld, met een Verwalter aan het hoofd van de onderneming.

Met de Japanse inval trad volledige stagnatie op van de bedrijfsactiviteiten, deels door ontmanteling van de bedrijven door het personeel zelf. Na 1945 kwam de exploitatie in Nederlands-Indië gedeeltelijk en slechts geleidelijk weer op gang. Elders in de wereld werden de belangen van het Billiton concern versterkt: voor de oorlog al in Afrika (tin)¹¹ en in Suriname (bauxiet)¹², na

9 Zie inv.nr. 43: Jaarverslag Billiton Maatschappij over 1924.

10 Er werden mogelijkheden gezocht in Siam, Duits West Afrika, Nigeria en Bolivia (inv.nr. 89: brief van de directie aan de aandeelhouders van 16 mei 1927). Van activiteiten in Bolivia werd om financiële redenen al in 1928 afgezien vanwege de vereiste investering. (inv.nr. 89: notitie van 1 mei 1928).

11 STANNUM richtte met andere ondernemingen de NV Centraal-Afrikaansche Exploratie Maatschappij en het Uganda Syndicaat op met het doel een belang te verkrijgen in de Kagera Tinfields Ltd., een belang dat in de loop der jaren belangrijk werd uitgebreid.

12 In deze periode werd ook een begin gemaakt met de opbouw van bauxietbelangen in Suriname. In 1938 werden aanvragen voor exploratievergunningen gedaan en in 1940 werden de eerste ertshoudende terreinen gelokaliseerd. In 1942 werd het eerste bauxiet geproduceerd.

1942 in de Verenigde Staten (tinsmelterijen).¹³ In Nederland breidde het concern zijn belangen sterk uit op industrieel terrein (kunsthars, steenwol) en in de handel in nonferrometalen. Door de belangenspreiding.

In 1961 had het Billiton concern de volgende activiteiten:

- Mijnbouw (Billiton Maatschappij Suriname; Kamativi Tin Mines Ltd; Kamativi Smelting & Refining Comp. Ltd; Mbeya Exploration Company Ltd; Rungwe Coal Company Ltd; Nigadoo Mines Ltd; Claga).
- Metallurgische bedrijven (NV Hollandsche Metallurgische Bedrijven; Consolidated Tin Smelters; H.J. Enthoven & Sons Ltd)
- Chemische bedrijven (Zaanchemie; Chemische Fabriek v/h Dr. A. Haagen; Titaandioxydefabriek).
- Handelmaatschappijen (Billiton Handel Maatschappij; Billiton Chemie Verkoop Maatschappij; Montaan Metaalhandel; Flower & Lucas; Technical Equipment Corporation; J. Braconnot & Cie).
- Diverse maatschappijen (Stannum; Chemidus Plastics Ltd; Beleggingsmaatschappij Billiton; Assurantiekantoor Interore).

en was het Billiton concern niet meer zo sterk afhankelijk van de activiteiten in Indonesië, waar de positie na 1953 geleidelijk aan verslechterde. In 1958 kwam een abrupt einde aan alle Indonesische activiteiten toen de Indonesische regering overging tot het onder beheer stellen en nationaliseren van Nederlandse bedrijven.

In de volgende paragraaf zullen de verschillende belangen in Nederlands-Indië afzonderlijk worden beschreven.

II. DE ACTIVITEITEN VAN HET CONCERN IN NEDERLANDS-INDIË

A. TIN

1. DE EXPLOITATIE VAN TINERTS TOT 1920

¹⁴

Tinerts kan worden aangetroffen in primaire en secundaire afzettingen. Primaire afzettingen zijn ontstaan door geologische processen van binnenuit en zijn op verschillende diepten te vinden. Secundaire ertsafzettingen zijn ontstaan door erosie van gesteenten en het wegspoelen ervan via het water waarna neerslag en afzetting plaatsvindt. Deze afzettingen liggen direct onder het aardoppervlak. De secundaire ertsafzettingen worden ook aangeduid als

13 Met de oorlog in Europa en de dreigende situatie in Zuidoost Azië werd het noodzakelijk voorzieningen te treffen voor het smelten van tin. Daartoe werd door de Billiton Maatschappij -op initiatief van de overheid- in de Verenigde Staten de Tin processing Corporation opgericht die de smelterij Longhorn Tin Smelter exploiteerde. Deze onderneming functioneerde van 1942 tot 1957 en had als verkoopmaatschappij de Tin Sales Corporation.

14 Zie voor het volgende ondermeer Kamp, A.F., De standvastige tinnen soldaat, 's-Gravenhage 1960.

alluviale afzettingen of stroomtinerts. Hierin kunnen twee types worden onderscheiden: koelit en kaksa; koelit vindt men aan de oppervlakte, kaksa is bedekt door rivier- of zeeafzettingen.

De activiteiten bestaan uit exploratie -het opsporen en registreren van tinertslagen en het vaststellen of winning economisch verantwoord is- en de exploitatie -de feitelijke winning van het erts, de verwerking tot tin en de verkoop ervan.

Het eiland Billiton.¹⁵

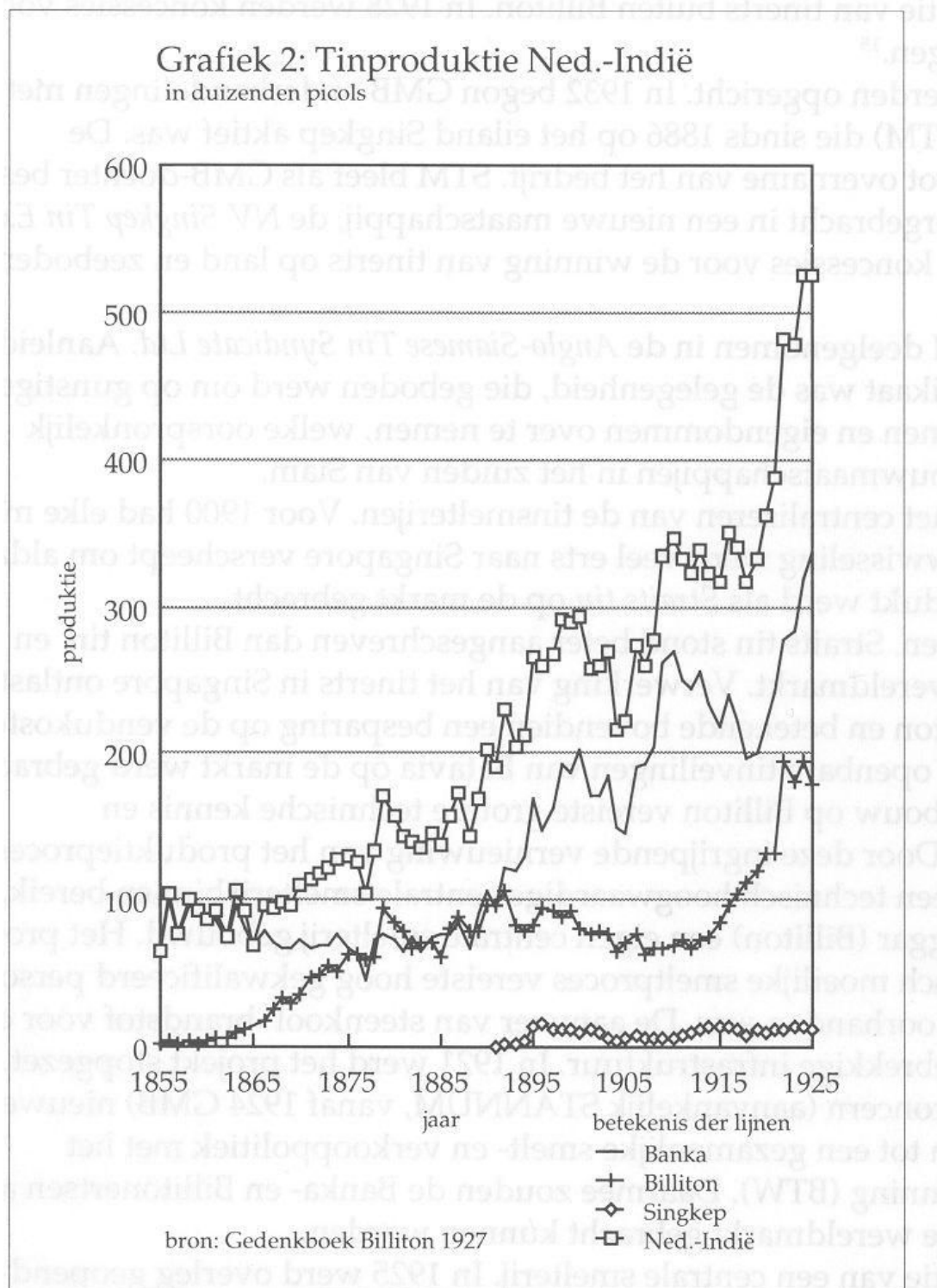
Voor 1880 vond nog weinig systematisch grondonderzoek plaats. Na 1900 werd -met in 1850 ontwikkelde boortechnieken- de exploratie grondig en systematisch aangepakt. Het vaststellen van voorraden exploitabel tinerts vormde de basis voor de bedrijfsvoering. Aan de hand hiervan en aan de hand van de prijsontwikkelingen op de internationale tinmarkt kon min of meer bepaald worden hoeveel jaar men de exploitatie nog rendabel kon voortzetten. Bij de onderhandelingen over concessieverlenging speelden deze schattingen uiteraard een grote rol.

¹⁵ (Jaarverslag Billiton Maatschappij 1960: ARA-II, Bill.Mij, inv.nr. 45).

Kamp onderscheidt in de exploitatie van het alluviale (secundaire) tinerts vier perioden:

- Tot 1872 werden overwegend de ondiepe koelitontringingen (circa één à twee meter diep) geëxploiteerd. De koelit ligt in een dunne schil aan de oppervlakte. Na het schoonbranden van de ontginningsterreinen werd de onbedekte koelit gezuiverd. Dat gebeurde door het spoelen (vermodderen) van de grond waarbij het tinerts als residu achterbleef. De bouw van stuwdammen, die de aanvoer en regulatie van het water regelden, moest zorgvuldig worden voorbereid. Vooral tijdens de regentijd kregen de dammen veel te verduren.
- In de periode 1872 - 1885 lag het zwaartepunt van de exploitatie bij de ontginning van ondiepe kollong-terreinen¹⁶ die op dezelfde manier werd voorbereid als de koelit-ontginning.
- In de periode 1885 - 1907 werden de diepere kollong-terreinen ontgonnen (variërend van één tot vijftien meter), waarbij eerst de bovenlaag verzet moest worden.
- Na 1907 werden veel ondiepe terreinen niet meer handmatig maar met kleinere, zogenaamde pompbaggerinstallaties verricht, die sinds 1914 in toenemend aantal in gebruik werden genomen. De ontginning van de diepste reserves (15 à 20 meter) gebeurde aanvankelijk door spuitbaggers. Later werden alle pompbaggerontginningen door spuitbaggers vervangen. {%lijst%}
- Ter onderscheiding van de open mijnbouw bij de ontginning van alluviale ertsafzettingen sprak men bij de ontginning van primaire ertsafzettingen van diepmijnbouw. De winning van primaire (ader) tinerts door middel van mijnschachten stelde hoge technische eisen en vereiste grote investeringen. Nadat de gesteenten omhoog waren gebracht werden de primaire erts van de waardeloze gesteenten gescheiden, waarna het ertsgesteente moest worden gebroken en vermalen. Daarna werd het erts gewassen zoals bij alluviaal erts. Pas na 1900 werden de primaire lagen systematisch gewonnen, als gevolg van betere exploratie- en winningstechnieken, waardoor de kostprijs op een gunstiger niveau kwam te liggen.
- In de periode 1852 - 1920 was de Billiton Maatschappij uitsluitend actief in de exploratie en exploitatie van tinerts op Billiton. De maatschappij werkte geheel voor eigen rekening. Na 1920 werd de maatschappij, zoals hiervoor beschreven, omgezet in een holding company, waarbij de bedrijfsvoering was ondergebracht in de GMB (tinwinning op Billiton) en STANNUM (tinwinning elders in Nederlands-Indië).

16 Hiermee wordt bedoeld de open ontginning op de kaksa.

Tinproductie Nederlands-Indië 1853 - 1925. ¹⁷

¹⁷ (Bron cijfers: Gedenkboek Billiton 1852 - 1927, pag. 235, ARA-II, Bill.Mij, inv.nr. 69).

2. CONCENTRATIE VAN DE TINWINNING IN NEDERLANDS-INDIË

Na de oprichting van GMB breidde het concern haar belangen in de tinwinning uit. De Nederlands-Indische regering was erbij gebaat dat de Billiton Maatschappij de tinbelangen buiten Banka in Nederlands-Indië beheerste, gegeven het feit dat het gouvernement via GMB de overheidsbelangen veilig kon stellen. Verdere bundeling met betrekking tot het smelten en verkopen van tin uit geheel Nederlands-Indië zou 25 % van de wereldmarkt opleveren en één Nederlands-Indisch kwaliteitsproduct.

Nadat GMB was gerealiseerd werd gelijktijdig onderhandeld over concessieverlening voor de Riouw Archipel en de realisatie van een centrale tinsmelterij voor Nederlands-Indië. In 1926 werd door GMB en BM de NV Nederlands-Indische Tin Exploitatie Maatschappij (NITEM) opgericht, bedoeld voor de exploitatie van tinerts buiten Billiton. In 1928 werden concessies voor de gehele Riouw Archipel verkregen.¹⁸

Ook andere maatschappijen werden opgericht. In 1932 begon GMB onderhandelingen met de NV Singkep Tin Maatschappij (STM) die sinds 1886 op het eiland Singkep actief was. De besprekingen leidden in 1933 tot overname van het bedrijf. STM bleef als GMB-dochter bestaan, maar de exploitatie werd ondergebracht in een nieuwe maatschappij, de NV Singkep Tin Exploitatie Maatschappij (SITEM) met concessies voor de winning van tinerts op land en zeebodem en voor de winning van wolfram.

In 1932 werd door STANNUM deelgenomen in de Anglo-Siamese Tin Syndicate Ltd. Aanleiding tot de oprichting van het syndicaat was de gelegenheid, die geboden werd om op gunstige condities de ontginningsterreinen en eigendommen over te nemen, welke oorspronkelijk toebehoorden aan twee mijnbouwmaatschappijen in het zuiden van Siam.

Daarnaast werd gewerkt aan het centraliseren van de tinsmelterijen. Voor 1900 had elke mijn een eigen smelterij, na de eeuwwisseling werd veel erts naar Singapore verscheept om aldaar gesmolten te worden. Het product werd als Straits tin op de markt gebracht.

Dat had verschillende voordelen. Straits tin stond beter aangeschreven dan Billiton tin en maakte hogere prijzen op de wereldmarkt. Verwerking van het tinerts in Singapore ontlastte de smeltwerkzaamheden op Billiton en betekende bovendien een besparing op de vendukosten omdat het tin niet meer via de openbare tinveilingen van Batavia op de markt werd gebracht.

De invoering van de diepmijnbouw op Billiton vereiste grotere technische kennis en omvangrijkere investeringen. Door deze ingrijpende vernieuwing van het productieproces kwam ook het realiseren van een technisch hoogwaardige centrale smelterij binnen bereik.

¹⁸ Er werden ten behoeve van het Bauxiet Syndicaat ook exploraties naar bauxiet in de Riouw Archipel verricht. (Zie verder paragraaf B.2 De exploitatie van bauxiet op Bintan).

In 1910 werd in het district Manggar (Billiton) een eigen centrale smelterij gebouwd. Het project verliep moeizaam. Het technisch moeilijke smeltproces vereiste hoog gekwalificeerd personeel dat in Nederlands-Indië niet voorhanden was. De aanvoer van steenkool -brandstof voor de ovens- stagneerde door een gebrekkige infrastructuur. In 1921 werd het project stopgezet.

Kort daarna ontwikkelde het concern (aanvankelijk STANNUM, vanaf 1924 GMB) nieuwe plannen, ditmaal om te komen tot een gezamenlijke smelt- en verkooppolitiek met het Landsbedrijf der Banka Tinwinning (BTW). Daarmee zouden de Banka- en Billitonertsen als één hoogwaardig tinproduct op de wereldmarkt gebracht kunnen worden.

Het eerste doel was de realisatie van een centrale smelterij. In 1925 werd overleg geopend met de Nederlands-Indische regering. Dat leidde in 1926 tot oprichting door de Billiton Maatschappij en GMB van het Nederlands-Indisch Tinsmelterij Syndicaat (NITS). BTW was vertegenwoordigd in het bestuur van de NITS maar leverde geen financiële bijdrage.

NITS bleef -om verschillende redenen- in de voorbereidende fase steken. De belangrijkste oorzaak daarvan was dat GMB noch BTW zich onvoorwaardelijk achter het project stelden. In Europa (Duitsland) werd onder supervisie van NITS geëxperimenteerd met een nieuw elektrisch smeltprocédé. De resultaten daarvan waren bevredigend en er werd overwogen de proef op grotere schaal op Billiton voort te zetten. Beide partijen stonden aarzelend tegenover een verdere ontwikkeling in deze richting. BTW had weinig belangstelling voor de Europese proeven en was bovendien vergevorderd met de perfectionering van de eigen smeltoven op Banka. GMB gaf de voorkeur aan voortzetting van de proeven in Nederland. Nederland beschikte niet alleen over beter gekwalificeerd personeel, ook de prijs van elektrische energie lag lager dan in Nederlands-Indië. GMB had berekend dat verscheping van tinerts uit Nederlands-Indië en verwerking ervan in Nederland geen nadelige invloed had op de kostprijs.

In 1928 besloot GMB de smeltproeven in Nederland voor eigen rekening voort te zetten zonder tussenkomst van NITS. Voor het plaatsen van de proefinstallatie viel de keuze op de in 1927 opgerichte maatschappij NV Hollandsche Metallurgische Bedrijven (HMB).¹⁹ Het experiment bleek levensvatbaar. In 1933 werden de contracten met de Straits Trading Company in Singapore opgezegd en werd de gehele tinertsproductie van het concern uit Nederlands-Indië in Arnhem gesmolten.

De plannen voor een centrale smelterij waren hiermee definitief van de baan. Beide partijen hadden geen belang meer bij het voorzetten van NITS. In 1931 werd het syndicaat ontbonden.²⁰ Tevens verviel het plan om de verkoop van de

¹⁹ In 1927 namen BM, GMB, Hollandsche Bank voor Zuid-Amerika en Administratiekantoor Unitas het initiatief tot oprichting van de Hollandsche Metallurgische Bedrijven op, die in 1929 in bedrijf kwam voor de smelting van Bolivia-ertsen. In 1931 werden alle aandelen door BM en GMB overgenomen.

²⁰ Inv.nr. 543: notulen van de vergadering van de Raad van Beheer van de NITS van 12

Nederlands-Indische tinproductie gemeenschappelijk te organiseren. In het verlengde van de oprichting van de smelterij in Arnhem werd door BM en GMB in 1930 de NV Nederlandsche Tinhandel Maatschappij (NTM) opgericht als centrale verkooporganisatie voor de producten van GMB, BM, NITEM en HMB.

De pogingen tot concentratie van de tinproductie in Nederlands-Indië stonden niet op zichzelf. Na de Eerste Wereldoorlog werden de tinproducerende landen geconfronteerd met groeiende tinvoorraden door de economische recessie. De vraag naar tin is inelastisch, een lage prijs leidt nauwelijks tot toeneming in de afzet. Mijnsluiting leidt tot enorm kapitaalverlies, zodat daartoe pas in het uiterste geval wordt besloten. Voor sommige landen, zoals Bolivia en Malakka, waar de tinmijnbouw een sleutelindustrie vormde, leidden de gevolgen van overcapaciteit tot grote kapitaalverliezen en dreigende mijnsluitingen. In 1921 kwamen een aantal tinproducenten ²¹ bijeen te Bandoeng met als doel het probleem van de groeiende tinvoorraden in internationaal verband op te lossen (Bandoeng-Pool 1921-24). In 1924 waren de bestaande voorraden geruimd. In 1929 kwam een Tin Producers Association tot stand die, op basis van vrijwillige afspraken, verkoopregulerend trachtte te werken. Het Billiton concern geloofde niet in een vrijwillige restrictie van de productiequota, maar achtte restrictie alleen haalbaar als op regeringsniveau bindende regelingen werden getroffen. De maatschappij sloot zich om die reden niet bij de Association aan.

In 1931 kreeg de internationale samenwerking een breder en meer permanent karakter. In Londen werd overeenstemming bereikt over een internationale regulering van de wereldtinproductie voor de periode 1931 - 1934, bekend onder de naam Tinrestrictie. Op basis van de productie in 1929 kregen de deelnemende landen een quotum toegewezen. Een Internationale Tincommissie hield toezicht op de naleving van de afspraken. Ook voor de jaren 1934 - 1946 werden restrictieovereenkomsten gesloten. In 1946 kwam men niet verder dan de instelling van de International Tin Study Group (ITSG) ²², vanaf 1953 werden weer nieuwe restrictieovereenkomsten gesloten.

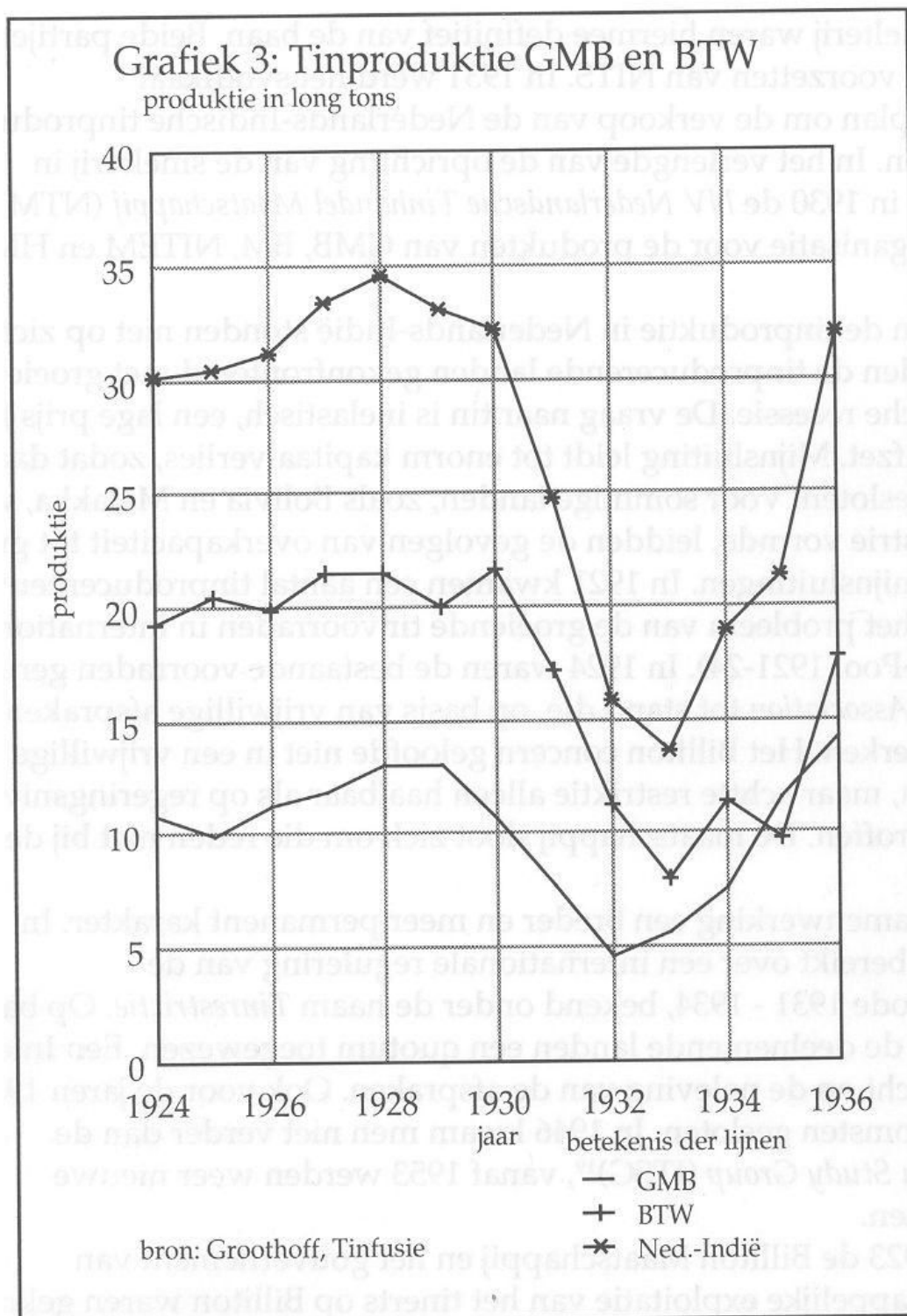
Hiervoor is al geschetst hoe in 1923 de Billiton Maatschappij en het gouvernement van Nederlands-Indië tot gemeenschappelijke exploitatie van het tinerts op Billiton waren gekomen. Het gouvernement bleef daarnaast zelfstandig op Banka tin produceren met het Landsbedrijf Banka Tinwinning (BTW). De totstandkoming van internationale samenwerking tot regulering van de wereldtinproductie tussen de tinproducerende landen was aanleiding voor verdergaande samenwerking. De vorming van één Nederlands-Indisch tinfront, door samenvoeging van de bestaande tinbedrijven, zou de concurrentiepositie van Indische tinproducenten aanmerkelijk kunnen versterken. De beoogde samensmelting van de tinbedrijven schiep tevens mogelijkheden om BTW

oktober 1928.

21 De Federated Malay States, het Nederlands-Indisch gouvernement, de Straits Trading Company, Eastern Smelting Company en de Billiton Maatschappij.

22 De ITSG vond een volledig ingewerkt bureau. Van 1932 tot 1948 was het Statistical Office van de International Tin Research and Development Council in het pand van BM gevestigd en vervolgens naar Londen verplaatst. De eerste Statistical Bulletins zijn afkomstig van de "Statistical Department of the Billiton Company", initiatief van de Billiton Maatschappij. Het vormde de basis voor de internationale tinstatistiek.

drastisch te reorganiseren. Al vele jaren stond de interne organisatie van dit bedrijf ter discussie. Voorstellen van de bedrijfsleiding om het Bankabedrijf te herstructureren waren politiek niet haalbaar gebleken. De ambtelijke beheersvorm van het bedrijf -financiële en bestuurlijke afhankelijkheid van Indische regering- bleef onaangetast.

Tinproductie GMB en BTW 1923 - 1936.²³

In 1932 vonden tussen het gouvernement, het departement van Koloniën en GMB oriënterende besprekingen plaats over de mogelijkheden tot samensmelting van de Nederlands-Indische tinbedrijven op Banka, Billiton en Singkep in één gemengd bedrijf. In 1934 werd door het gouvernement een informele kommissie van deskundigen benoemd, die tot taak kreeg om de onderlinge waardeverhouding van de tinbedrijven op Banka en Billiton te bepalen. In haar eindrapport kwam de kommissie eenstemmig tot de conclusie dat de fusie van tinbedrijven moest worden gerealiseerd.²⁴

In 1935 presenteerde de regering een wetsontwerp tot vorming van een nieuw gemengd bedrijf, de NV Vereenigde Nederlandsch-Indisch Tinbedrijven (VENIT). De opzet was de vorming van één gemengd tinbedrijf waarin alle tinbezittingen van Banka en GMB werden ingebracht. Behalve de tinbelangen werden ook de bauxietbelangen van GMB (via GMB-dochter NIBEM, zie hierna) ingebracht. De leiding van VENIT werd gevormd door een raad van bestuur waarvan vier leden benoemd werden door de gouverneur-generaal en twee door de Billiton Maatschappij, die ook de dagelijkse leiding kreeg. De positie van de directie was aan strenge regels gebonden.

Het uitbreken van de oorlog verhinderde de definitieve invoering van de nieuwe fusiewet.

3. DE WEDEROPBOUW EN LIQUIDATIE VAN DE TINBEDRIJVEN NA DE TWEEDE WERELDOORLOG

In 1944 werd de Billiton Maatschappij als directie van GMB door vertegenwoordigers van het Indisch gouvernement uitgenodigd om na de bevrijding van Nederlands-Indië de wederopbouw van de tinbedrijven voor te bereiden en uit te voeren. De directie van GMB verbond aan het verzoek van het gouvernement een principiële voorwaarde: verlenging van de overeenkomst van GMB die op 31 december 1948 afliep. In 1945 werd overeenstemming bereikt maar door de Raad van Departementshoofden van het gouvernement afgewezen. Kennelijk werd de conceptovereenkomst door de raad geïnterpreteerd als een verkapte totstandbrenging van de fusie, die voor de oorlog in Nederlands-Indië veel stof had doen opwaaien.²⁵ De plannen tot wederopbouw van de tinbedrijven werden hierdoor in de politieke sfeer getrokken, waardoor de uitvoering aanzienlijke vertraging opliep.

Uiteindelijk werd op basis van een compromis een contract gesloten tussen GMB en het gouvernement, waarbij de beheersvoering over BTW met ingang van 1 maart 1948 aan GMB werd opgedragen voor een termijn van 5 jaar.

23 (Bron cijfers: Groothoff, De tinfusie in Nederlandsch-Indië, Bijlage III: ARA-II, Bill.Mij, inv.nr. 383).

24 Het eindrapport van de informele tincommissie werd niet aangetroffen in het archief van de Billiton Maatschappij, zie hiervoor het archief van het Ministerie van Koloniën, geheim verbaal van 5 juni 1935, Lett. A11.

25 Zie notulen van de Raad van Beheer van de GMB van 21 augustus 1945, inv. nr. 366.

Met de totstandkoming van het beheerscontract werd GMB in de gelegenheid gesteld om de sinds jaar en dag gewenste coördinatie tussen de tinbedrijven in Nederlands-Indië uit te voeren. GMB zou in haar werkzaamheden worden bijgestaan door een Nederlands-Indische Tinraad. GMB stemde aanvankelijk niet in met de instelling van een tinraad die, naar men vreesde, de positie en bevoegdheden van de raad van beheer zou kunnen aantasten. Het gouvernement stelde de instelling van de Tinraad als harde eis en GMB ging uiteindelijk akkoord.

NTM sloot een overeenkomst af met het Verkoopkantoor van 's Lands Mijnbouwproducten "tot samenwerking in de meest uitgebreide zin bij de verkoop van tin". Deze overeenkomst hing direct samen met het sluiten van het beheerscontract en het streven van de Tinraad naar integratie van de werkzaamheden.

Geleidelijk aan kwamen GMB, BTW en SITEM weer volledig in bedrijf. STANNUM werd in 1949 omgezet in een Nederlands productiebedrijf voor de productie van Estanisol-slakkenwol, gevestigd op het terrein van de met STANNUM gelieerde HMB in Arnhem. Hier werden tinslakken, die bij het smelten van tinerts bij HMB ontstaan waren, tot slakkenwol verwerkt. Alle belangen die STANNUM had werden door de Billiton Maatschappij overgenomen.²⁶

Na de soevereiniteitsoverdracht in 1949 trad Indonesië in de plaats van Nederlands-Indië als aandeelhoudster van GMB.

Tegen de achtergrond van het aflopen van het beheerscontract van GMB over BTW per 1 januari 1953 en de beëindiging van GMB per 28 februari 1953 werden door de directie van het Billitonconcern onderhandelingen gevoerd met de Indonesische regering over de status van de tinbedrijven in het algemeen en de verlenging van beide contracten in het bijzonder. De onderhandelingen werden beïnvloed door een complex van politieke, fiscale en sociaal-economische factoren. Met name de politieke verdeeldheid binnen de regeringskringen tussen voor- en tegenstanders van radicale nationalisatie van Nederlandse bedrijven speelde een rol.

In de onderhandelingen zijn twee perioden te onderscheiden: 1949 - 1953 en 1953 - 1958. Tijdens de eerste onderhandelingen stond de toekomstige status van de tinmijnbouw in Indonesië centraal. Uitgangspunt hierbij was om de ontwikkelingen van na de Tweede Wereldoorlog te continueren. De onderhandelingspartners streefden naar een samensmelting van de tinbedrijven op Banka, Billiton, Singkep en de Riouw Archipel tot één gemeenschappelijk mijnbouwbedrijf, waarin de Indonesische regering als hoofdaandeelhoudster (90 procent) participeerde en waarin de Billiton Maatschappij was belast met de dagelijkse leiding. In feite was de oprichting van één gemeenschappelijk tinbedrijf een logische voortzetting van de

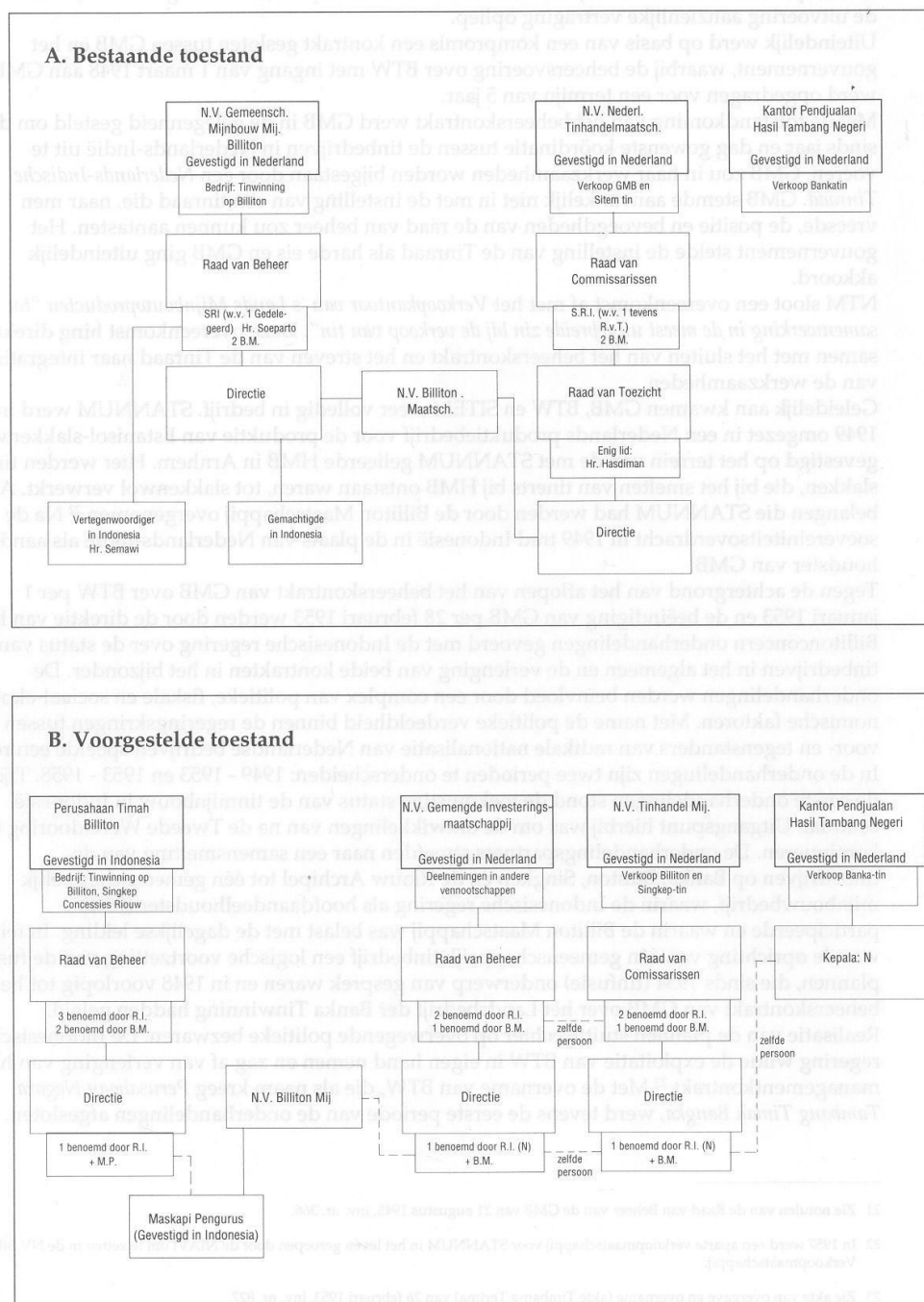
26 In 1957 werd een aparte verkoopmaatschappij voor STANNUM in het leven geroepen door de NIAVI om te zetten in de NV Billiton Verkoopmaatschappij.

fusieplannen, die sinds 1934 (tinfusie) onderwerp van gesprek waren en in 1948 voorlopig tot het beheerscontract van GMB over het Landsbedrijf der Banka Tinwinning hadden geleid.

Realisatie van de plannen stuitte echter op overwegende politieke bezwaren. De Indonesische regering wilde de exploitatie van BTW in eigen hand nemen en zag af van verlenging van het managementcontract.²⁷ Met de overname van BTW, die als naam kreeg Perusahaan Negara Tambang Timah Bangka, werd tevens de eerste periode van de onderhandelingen afgesloten.

²⁷ Zie akte van overgave en overname (akte Timbamg Terima) van 26 februari 1953, inv. nr. 827.

Onderhandelingen met de Republiek Indonesia (1953-1958): plan tot reorganisatie van de GMB.

Onderhandelingen met de Republiek Indonesia (1953-1958): plan tot reorganisatie van de GMB. ²⁸

In de periode 1953-1958 werd uitsluitend onderhandeld over de positie van GMB en de verlenging van de Billiton-concessie. Namens de Indonesische regering werd een ministeriële commissie ingesteld, die was belast met de bestudering van de plannen tot voortzetting van GMB.

Met het oog op de dreigende (automatische) liquidatie van GMB per 28 februari 1953 kwamen de gesprekspartners een basisovereenkomst -Letter of Intent- overeen met als doel mee te werken aan de totstandkoming van een verlenging van GMB, waarbij de Indonesische regering een aantal voorwaarden formuleerde betreffende het beheer. Zo moest de zetel van GMB naar Indonesië worden overgeplaatst waardoor de onderneming onder de Indonesische wetgeving kwam te vallen.

Ten gevolge van de politieke spanningen streefde Indonesië "naar een zo volledig mogelijke uitschakeling van Nederlandse belangen in het economische verkeer". De concessie van GMB werd niet verlengd. SITEM en NIBEM werden in 1957 onder militair toezicht geplaatst en in 1959 genationaliseerd. Dat kwam bij het concern hard aan:

"Nog voor kort hadden wij de indruk gekregen, dat de G.M.B., evenals ook reeds eerder was geschied, opnieuw verlengd zou worden, zodat het niet mogelijk was op zo korte termijn elders werkgelegenheid voor het nu in grote omvang niet meer benodigde personeel te vinden. Het een en ander noodzaakte ons aan het overgrote deel van de uit Indonesië gerepatrieerde beambten ontslag te verlenen, alsmede de organisatie van ons hoofdkantoor te 's-Gravenhage en van de Hollandsche Metallurgische Bedrijven te Arnhem in te krimpen." ²⁹

De verkoopmaatschappij NTM werd in 1961 omgezet in NV Billiton Chemie, aangezien de verkoop van tin uit Indonesië stil was komen te liggen.

Voor de Billiton Maatschappij betekende het een verdere heroriëntatie die overigens al veel eerder begonnen was.

"Met het honderdjarig bestaan van onze vennootschap sluiten wij aldus een periode af, die, begonnen in het voormalige Nederlandsch-Indië en geëindigd in Indonesië, voor onze vennootschap van grote betekenis is geweest. (...) Een nieuw tijdvak begint thans, waarin wij, zonder de mijnbouw te verwaarlozen, onze aandacht mede zullen richten op het uitbreiden van bestaande en het entameren van nieuwe industrieën." ³⁰

B. BAUXIET EN ALUMINIUM

1. DE EXPLOITATIE VAN BAUXIET OP BINTAN

²⁹ Inv.nr. 45: Jaarverslag 1958.

³⁰ Ibidem.

Het eiland Bintan. ³¹

Bauxiet is een mineraal dat op Bintan in lagen wordt aangetroffen, bestaande uit zogenaamde concreties: grove harde uitscheidingen. De lagen zijn niet homogeen maar ingebed in een gele kleiachtige vulmassa.

De ontginning van deze bauxietvelden was vrij eenvoudig. Allereerst werd de begroeiing van de te ontginnen velden verwijderd. Vervolgens werd de bauxietlaag afgegraven. In een centrale wasserij werd door het wassen en zeven de tussenliggende klei verwijderd. Met behulp van roosters en steenbrekers werden de bauxietconcreties vergruisd. Na reiniging en

31 (Jaarverslag Billiton Maatschappij 1960: ARA-II, Bill.Mij, inv.nr. 45).

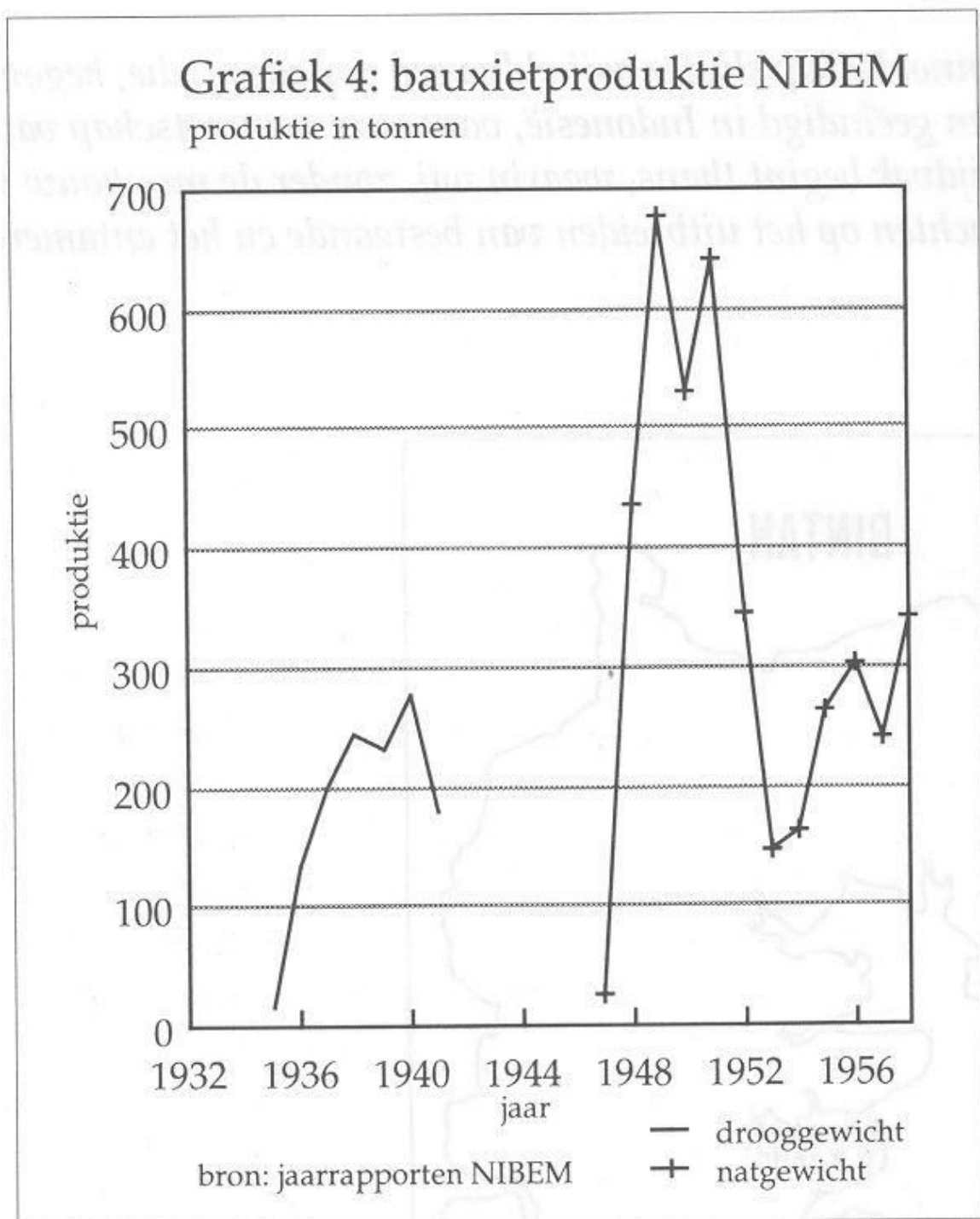
vergruizing werd de bauxiet opgeslagen in opslagbunkers, die aansloten op de afscheepinstallaties. Tot circa 1936 geschiedde de ontginning handmatig. Vanaf 1937 werd de exploitatie gemechaniseerd.

Als grondstof heeft bauxiet een geringe waarde. Een rendabele exploitatie wordt mede bepaald door de eenvoud van het winningsproces en de lage transportkosten van het erts. Bauxiet wordt, afhankelijk van de kwaliteit, voornamelijk gebruikt als grondstof voor aluminium en aluminiumzouten.

Vanaf 1920 werd door het Indisch Gouvernement onderzoek verricht naar bauxietafzettingen in de Riouw Archipel, met teleurstellende resultaten. In 1924 werd door de NV Oost-Borneo Maatschappij (OBM) in samenwerking met het Stikstofsyndicaat het onderzoek hervat.³² Ditmaal waren de resultaten van het onderzoek gunstig. In 1925 kwamen OBM, Billiton Maatschappij en Mijnbouw Maatschappij Aequator tot oprichting van het Bauxiet Syndicaat (BS). Het syndicaat kreeg tot taak de exploraties voort te zetten, onderzoek te doen naar de afzetmogelijkheden van bauxiet en aluinaarde, en een studie te maken van de rentabiliteit van bauxietexploitatie en bauxietverwerking. Na een voorspoedig begin kreeg het syndicaat in 1926 te kampen met een aantal problemen met betrekking tot de interne besluitvorming en het verkrijgen van concessies die het onderzoek vertraagden. Een oplossing werd gevonden door in 1927 NITEM de opsporingswerkzaamheden van bauxiet en het onderzoek naar mogelijkheden van afzet en verwerking van bauxiet op te dragen. NITEM had vergevorderde plannen voor een grootschalig geologisch onderzoek naar tinerts en wolfram in de Riouw Archipel. Binnen deze opzet kon onderzoek naar de bauxietafzettingen in de Riouw Archipel zonder problemen worden ingepast. Een belangrijk voordeel was dat door dit voorstel de exploratie en winning van delfstoffen (tinerts, wolfram, bauxiet e.a.) in de Riouw Archipel feitelijk werd beheerst door het Billiton concern en de concurrentie van mogelijke outsiders in belangrijke mate werd beperkt.

De feitelijke exploitatie van de bauxietafzettingen werd ondergebracht in de nieuw opgerichte NV Nederlandsch-Indische Bauxiet Exploitatie Maatschappij (NIBEM), waarin NITEM en deelnemers van het voormalige BS waren vertegenwoordigd.

32 De belangstelling voor bauxiet van beide ondernemingen was niet gelegen in het zelfstandig ontginnen en exploiteren van de bauxietafzettingen. De Oost-Borneo Maatschappij zocht als steenkoolexploitant en transportbedrijf naar uitbreiding van de afzet van steenkool en naar uitbreiding van transporten. Het Stikstofsyndicaat had plannen in voorbereiding tot exploitatie van de Mamasa waterkracht op het eiland Celebes. Het vooruitzicht tot levering van energie aan een toekomstige bauxiet/aluminium industrie zouden de bovenvermelde plannen tot exploitatie van waterkracht bevorderen.

Bauxietproductie NIBEM 1936 - 1956. ³³

In de jaren 1935-1939 werden door een actief exploratiebeleid tal van nieuwe ertsreserves in kaart gebracht.

³³ (Bron cijfers: jaarverslagen NIBEM: ARA-II, Bill.Mij, inv.nr. 560).

In 1936 werd NIBEM als grondstofleverancier van bauxiet betrokken bij de plannen tot oprichting van een aluminiumindustrie in Nederlands-Indië (zie de paragraaf hierna). Door de oorlogsdreiging in 1942 werd op last van het gouvernement de productie van bauxiet gestaakt en werd het bedrijf ontmanteld. In 1947 werd de productie hervat. Voortbouwend op de vooroorlogse plannen tot oprichting van een aluminiumindustrie werd door NIBEM gestreefd naar verdere uitbreiding van de concessies. Ook werden belangrijke leveringscontracten afgesloten met maatschappijen in de Verenigde Staten, Japan en Engeland. De productie nam sterk toe. Na 1950 vertoonden de bedrijfsresultaten een dalende tendens als gevolg van interne en externe oorzaken. Intern kreeg het bedrijf te maken met een slepend arbeidsconflict. Daarnaast werd men geconfronteerd met een drastische stijging van vrachttarieven waardoor afzetgebieden in Europa (met name Duitsland) niet rendeerden. De vooroorlogse bauxietleveranties aan de Verenigde Staten namen af als gevolg van de kwaliteitsnormen die de Amerikaanse aluminiumindustrie aan het bauxiet ging stellen en waaraan NIBEM niet kon voldoen. In dit opzicht moest het Nederlands-Indisch bauxiet het afleggen tegen het hoogwaardige Surinaamse bauxiet.

Het lot van de hierna geschetste pogingen tot opbouw van een aluminiumindustrie werd definitief beslecht met de maatregel van de Indonesische regering om NIBEM in december 1957 onder beheer te stellen. In 1959 werd het bedrijf met terugwerkende kracht vanaf december 1957 werd genationaliseerd.³⁴

2. DE PRODUCTIE VAN ALUMINIUM IN NEDERLANDS-INDIË

De eerste plannen tot oprichting van een aluminiumverwerkende industrie dateren uit 1934 en kwamen van het gouvernement. De directie van NIBEM reageerde aanvankelijk terughoudend en twijfelde aan de haalbaarheid van de plannen met het oog op de geringe afzetmogelijkheden. Potentiële afnemers, Japan en Brits Indië, stonden op het punt een eigen aluminiumindustrie te vestigen. Tenslotte werd ook de kapitalisatie van een dergelijk, niet zonder risico's ontbloeit project gering geacht. Verder wees NIBEM op de dreigende overcapaciteit van bauxiet op de wereldmarkt en de kartelvorming van aluminiumproducenten; in 1926 werd het Europees Aluminium Kartel (vanaf 1931 Alliance Aluminium Compagnie) opgericht als reactie op de economische crisis in de jaren twintig. Het omvatte alle aluminiumproducenten met uitzondering van de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie. Het kartel stelde zich ten doel de gemeenschappelijke belangen (uniforme prijs, vaststelling

34 In 1967 werd NIBEM, die door het Billiton concern niet was geliquideerd, omgezet in de Billiton Exploratie Maatschappij NV.

Inmiddels waren initiatieven genomen om elders nieuwe vindplaatsen te exploiteren. In 1956 werd een overeenkomst gesloten tussen Aluminium Industrie A.G., Olin Mathieson Chemical Corporation, Verenigde Aluminium Werke en de Billiton Maatschappij tot oprichting van een syndicaat, met als doel het opsporen en exploiteren van nieuwe vindplaatsen van bauxiet.

verkoopquota, handelsinlichtingen) van de leden te bevorderen en te bewaken. In de praktijk betekende dit, dat een nieuw op te richten aluminiumindustrie was aangewezen op medewerking van het kartel.

Vanaf 1936 trad geleidelijk verandering op in de geschetste omstandigheden. Sinds de oprichting van NIBEM nam de vraag naar bauxiet als grondstof voor de aluminiumindustrie toe en ook NIBEM profiteerde daarvan. Onder deze omstandigheden overwoog NIBEM alsnog de vestiging van een aluminiumindustrie in Nederlands-Indië. Men beschikte over een goede kwaliteit bauxiet en nam in het verre oosten een sleutelpositie in. Nederlands-Indië beschikte over grote en goedkope hoeveelheden voor de aluminiumindustrie noodzakelijke energiebronnen (waterkracht en steenkool). Uit kostprijsberekeningen bleek dat de aluminiumindustrie in staat zou zijn concurrerend te kunnen produceren. De noodzakelijke investeringen werden mogelijk gemaakt door deelname van GMB. In het kader van overheidsmaatregelen ter bevordering van nijverheid werd onderhandeld over een aantal beschermende maatregelen, zoals ontheffing van invoerrechten op kapitaalgoederen en levering van energie tegen kostprijs.

Ook internationale factoren, zoals de eerder vermelde kartelvorming, vormden niet langer een belemmering. In 1939 werd een overeenkomst gesloten tussen het Billiton concern en de Aluminium-Industrie-Aktien-Gesellschaft (AIAG) te Neuhausen. Bij de overeenkomst verplichtte AIAG zich haar ervaring en technische kennis op het gebied van de aluminiumverwerking ter beschikking te stellen van de Nederlands-Indische aluminiumindustrie. Tevens zou AIAG als vooraanstaand lid van het Europese aluminiumkartel, de Alliance Aluminium Compagnie, haar bemiddeling verlenen bij een verzoek van de Nederlands-Indische aluminiumindustrie tot aansluiting bij het kartel.³⁵

Bij het opbouwen van de aluminiumindustrie in de periode 1939 - 1941 werden verschillende bedrijven opgericht: de NV Nederlandsch-Indische Aluminium Industrie (NIAI), de NV Nederlandsch-Indische Aluminium Verwerkings Industrie (NIAVI) en de NV Maatschappij tot Exploitatie van de Waterkracht in de Asahanrivier "Mewa" (MEWA). Daarmee was een groot deel van de bedrijfskolom in handen: NIBEM leverde bauxiet, NIAI verwerkte het tot aluminium, NIAVI verwerkte het aluminium tot halffabrikaten en MEWA leverde de energie.

Door het uitbreken van de oorlog in Europa en de Japanse oorlogsdreiging in de Pacific werden de opbouwwerkzaamheden aan de aluminiumindustrie gestaakt. Bestellingen van bedrijfsinstallaties in Europa bereikten door het uitbreken van de oorlog niet hun bestemming. NIBEM hervatte in oktober 1947 haar exploitatie, de opbouw van een aluminiumindustrie werd echter niet hervat.³⁶

³⁵ Zie inv. nr. 798.

³⁶ 29 Inv.nr. 786 (jaarverslag NIAVI 1939 - 1948):

"Zo moet dan thans, 9 jaren na de oprichting van onze vennootschap niet alleen geconstateerd worden, dat sedert de oprichting nog niets werd tot stand gebracht, doch ook, dat een niet onbelangrijk verlies op de bestellingen en de aangekochte fabriek werd geleden."

Na de soevereiniteitsoverdracht van Nederlands-Indië aan de Republiek Indonesia werd met de Indonesische regering onderhandeld over oprichting van één Gemengd Aluminium Bedrijf (GAB), waarbinnen alle productiestadia, van het delven van bauxiet tot en met de aflevering van aluminium eindproducten, waren geïntegreerd. De onderhandelingen liepen vast toen bleek dat de regering andere plannen had met de exploitatie van de waterkracht in de Asahanrivier dan de levering van elektrische energie ten behoeve van de aluminiumindustrie.

Het Billiton concern gaf verdere plannen in deze richting op. De overige deelnemers in NIAI en NIAVI werden uitgekocht en NIAVI werd in 1957 omgezet in de NV Billiton Handelmaatschappij als verkoopmaatschappij voor STANNUM, dat inmiddels een volledig Nederlands productiebedrijf geworden was. NIAI werd in 1968 ontbonden, MEWA in 1975.

C. IJZER EN NIKKEL

In 1917 begon het gouvernement met een systematisch onderzoek naar ijzer- en nikkelafzettingen op het eiland Celebes. In de periode 1917-1921 werden plannen ontwikkeld voor de oprichting van een hoogoven- en staalindustrie op Midden-Celebes.³⁷ Na onderzoek door het gouvernement werden terreinen in Zuidoost Celebes en Midden Celebes gereserveerd voor de exploitatie van ijzer, nikkel, kobalt en chroom.³⁸ De feitelijke exploitatie werd door het gouvernement niet ondernomen, aangezien de toenmalige stand van de techniek een rendabele exploitatie niet toeliet. Op grond van de onderzoeksresultaten bleef ook de belangstelling vanuit het particuliere bedrijfsleven uit.

In 1933 ontstond een hernieuwde belangstelling voor de ijzer- en nikkelafzettingen op Celebes. Dat was het gevolg van de ontwikkelingen van nieuwe verwerkingsmethoden, waarbij ook erts met een laag nikkelgehalte economisch konden worden verwerkt. In 1933 en 1934 werden achtereenvolgens door OBM en het Syndicaat voor Brandstofveredeling "Brikcarbo" (BRIKCARBO) concessieaanvragen voor de gereserveerde terreinen ingediend.

De concessievoorwaarden die het gouvernement stelde leidden tot langdurige onderhandelingen met vertegenwoordigers van de betrokken maatschappijen. Behalve de hoge financiële eisen werden door het gouvernement waarborgen geëist tegen roofbouw van de rijkere ertslagen ten koste van de armere ertslagen.

Het gouvernement ging er van uit dat de exploitatie van de ertsafzettingen slechts economisch rendabel was voor één ontginningsmaatschappij, die op grond van bedrijfservaring en wetenschappelijk-technische kennis in de

37 Algemeen Rijksarchief, Tweede Afdeling, 's-Gravenhage, Archief van ir. J. van der Waerden als gedelegeerd lid en voorzitter van de Commissie tot ontwikkeling van de Fabrieksnijverheid in Nederlandsch-Indië, (1904) 1919-1926 (1940), inv. nrs. 95-99.

38 Besluit van de gouverneur-generaal van 2 februari 1921, nr. 1a, laatstelijk gewijzigd bij besluit van 12 november 1923, nr. 1.

grootmijnbouw de noodzakelijke deskundigheid kon waarborgen en bovendien garant stond voor de hoge investeringen, die met het project waren gemoeid. De concessie werd gegund aan STANNUM en BRIKCARBO³⁹ die in 1938 de NV Mijnbouw Maatschappij Celebes (CELEBES) oprichtten.

In de jaren 1938-1939 vonden korte oriënterende exploraties plaats. De International Nickel Company uit Canada, die 85 % van de wereldproductie in handen had en belangstelling toonde voor participatie, zag daarvan af na ongunstige rapporten over de verwachte rentabiliteit van de exploitatie.

Na de definitieve toekenning van de concessie in maart 1940 werden voorbereidingen getroffen voor de exploitatie van de concessieterreinen. De Japanse bezetting van Nederlands-Indië in 1942 maakte een einde aan de exploratie. In april 1947 konden de werkzaamheden worden hervat. De exploraties werden geïntensiveerd en gesystematiseerd. Na de soevereiniteitsoverdracht van Nederlands-Indië aan de Republiek Indonesia braken op Celebes politieke onlusten uit. Met het oog op de veiligheid van het personeel werd de exploratie voor onbepaalde tijd stopgezet. Ondanks verzoeken de concessie te verlengen werd deze in 1959 ingetrokken; in hetzelfde jaar brandden de bedrijfsemplocementen geheel af. De maatschappij werd in 1975 ontbonden.

D. GOUD EN ZILVER

In Zuid-Bantam werd in de jaren 1925 - 1929 door het gouvernement onderzoek ingesteld, waarbij zilver- en goudhoudende ertsgangen werden aangetroffen. Naar aanleiding van dit onderzoek werd in 1928 een uitgestrekt gebied in Zuid-Bantam voor opsporing en ontginning van gouvernementswege gereserveerd.

Door STANNUM en de Exploitatie Maatschappij Nederlandsch-Indië werd in 1934 de NV Mijnbouw Maatschappij Zuid-Bantam (ZB) opgericht die met het gouvernement een opsporings- en ontginningscontract afsloot, waarbij Zuid-Bantam voor een periode van veertig jaar het exclusieve recht van exploratie en exploitatie van goud, zilver en enkele andere delfstoffen kreeg. Na intensief onderzoek werd in 1936 tot ontginning besloten en werd gestart met de voorbereidende werkzaamheden zoals de bouw van een waterkrachtcentrale en een centrale verwerkingsinstallatie. In 1939 werden de werkzaamheden vertraagd mede door de politieke ontwikkelingen in Europa. Met name de bouw van de ertsverwerkingsinstallatie was van Europese leveringen afhankelijk. Volledige stagnatie trad op na de Japanse inval. Aangezien de maatschappij na de oorlog op republikeins grondgebied lag, kon men pas in 1948 een beeld van de situatie krijgen. Het bedrijf lag er redelijk bij, maar men diende zich opnieuw te oriënteren op de exploitatiekosten en afzetmogelijkheden.

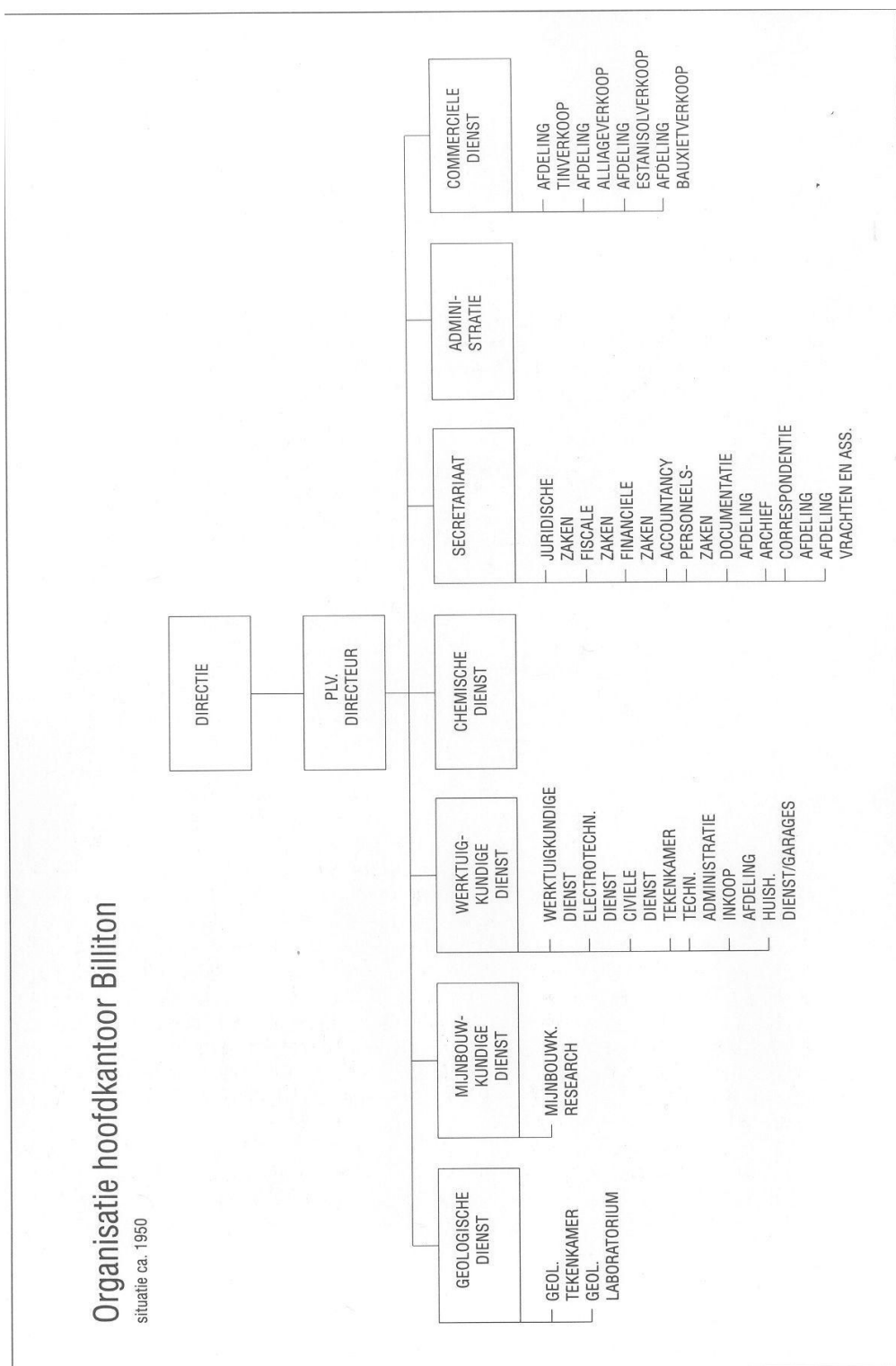
Onderhandelingen met de Indonesische regering maakten duidelijk dat verdere uitbouw van de onderneming niet aantrekkelijk was. Het bedrijf werd verplicht het te produceren goud in te leveren in ruil voor compensaties bij eventuele

39 Ministerie van Koloniën, geheim verbaal van 14 september 1937 Litt. B24.

exploitatieverliezen. Om die reden werd besloten het bedrijf aan de Indonesische regering over te doen. Toen dat niet lukte werd in 1951 tot liquidatie besloten. STANNUM had inmiddels de belangen in Zuid-Bantam aan de Billiton Maatschappij overgedaan. ZB handhaafde haar aanspraken bij de Republiek Indonesia op een deel van de opbrengst van een na de oorlog teruggekomen partij goud en zilver, die ten dele afkomstig was uit de vooroorlogse productie. Liquidatie vond uiteindelijk in 1958 plaats toen bleek dat de claims die de onderneming had niet gehonoreerd werden.

In 1934 onderzocht STANNUM met Erdmann & Sielcken of een onderzoek naar delfstoffen in Australisch Nieuw Guinea kon worden uitgevoerd. Met dat doel werd een syndicaat gevormd waarin beide partijen voor de helft deelnemen. In 1936 verkeerde het syndicaat in liquidatie. Alle aandacht werd nu geconcentreerd op het Nederlandse deel van Nieuw-Guinea. In 1936 werd door STANNUM, Erdmann & Sielcken en andere ondernemingen de NV Mijnbouwmaatschappij Nederlandsch Nieuw Guinea (NNG) opgericht.⁴⁰ Met de Nederlands-Indische regering werd onderhandeld over een 5a-contract voor Nederlands Nieuw Guinea. In 1937 werd een overeenkomst afgesloten. In de periode 1936 - 1938 werden drie expedities verricht, die heel weinig opleverden. In 1937 en 1939 werden de concessies teruggegeven. In 1946 bestond de maatschappij nog steeds en werd liquidatie voorbereid. In 1949 nam de Billiton Maatschappij alle aandelen over en zette in 1953 de maatschappij om in de NV Beleggingmaatschappij Billiton.

40 STANNUM, Erdmann & Sielcken, Australian Selection Trust Ltd, New Consolidated Gold Fields Ltd, Anglo-Oriental and General Investment Trust Ltd, Mount Elliott Ltd.

Organisatieschema hoofdkantoor Billiton ca. 1950. ⁴¹

⁴¹ (ARA-II, Bill.Mij, inv.nr. 387).

INTERNE ORGANISATIE VAN HET BILLITON CONCERN

In deze paragraaf volgt een globale beschrijving van de interne organisatie van het concern, zoals deze al gedeeltelijk in het voorgaande gedeelte naar voren is gekomen.

Tot 1920 was de Billiton Maatschappij uitsluitend werkzaam op het eiland Billiton. De directie van de maatschappij zetelde in 's-Gravenhage, onder toezicht van een raad van commissarissen. In Nederlands-Indië was de directie vertegenwoordigd door de Vertegenwoordiger, gevestigd in Batavia. De exploitatie werd op Billiton uitgevoerd onder leiding van de Hoofdadministrator; onder hem ressorteerde een aantal administrateurs als hoofd van kleinere geografische eenheden. In 1905 werd de functie van Vertegenwoordiger en Hoofdadministrator in één persoon verenigd, toen het wenselijk bleek de standplaats van de Vertegenwoordiger te verplaatsen van Batavia naar Tandjong-Pandang op Billiton.⁴² Er werd periodiek gerapporteerd vanuit Billiton, zowel door de Vertegenwoordiger als door de Hoofdadministrator.⁴³

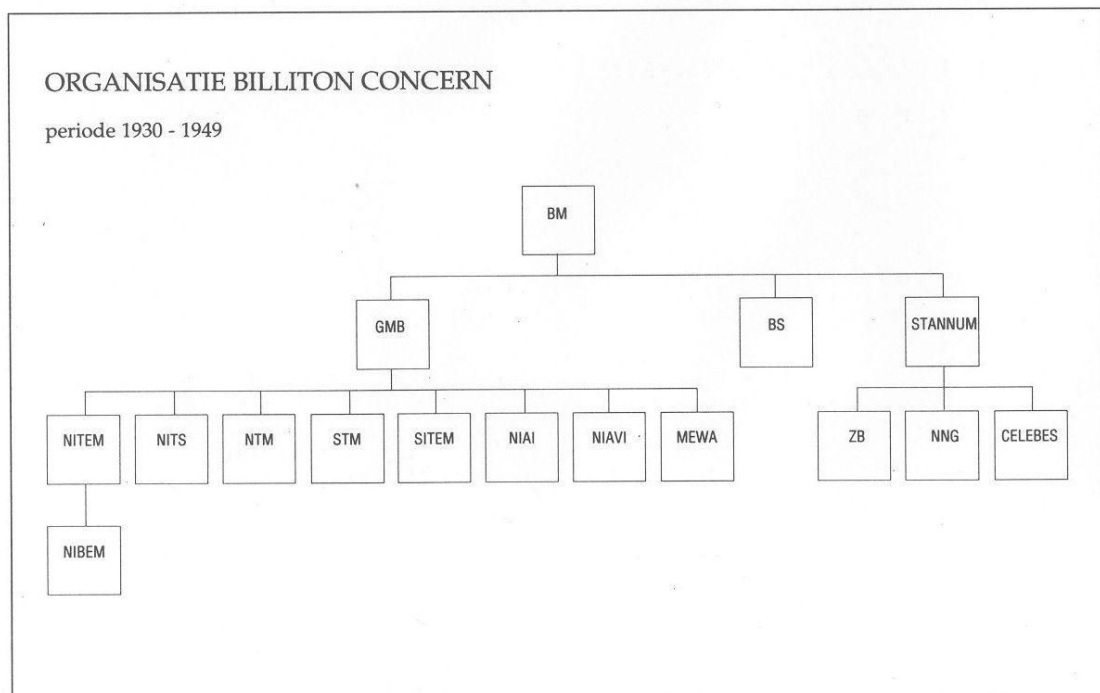
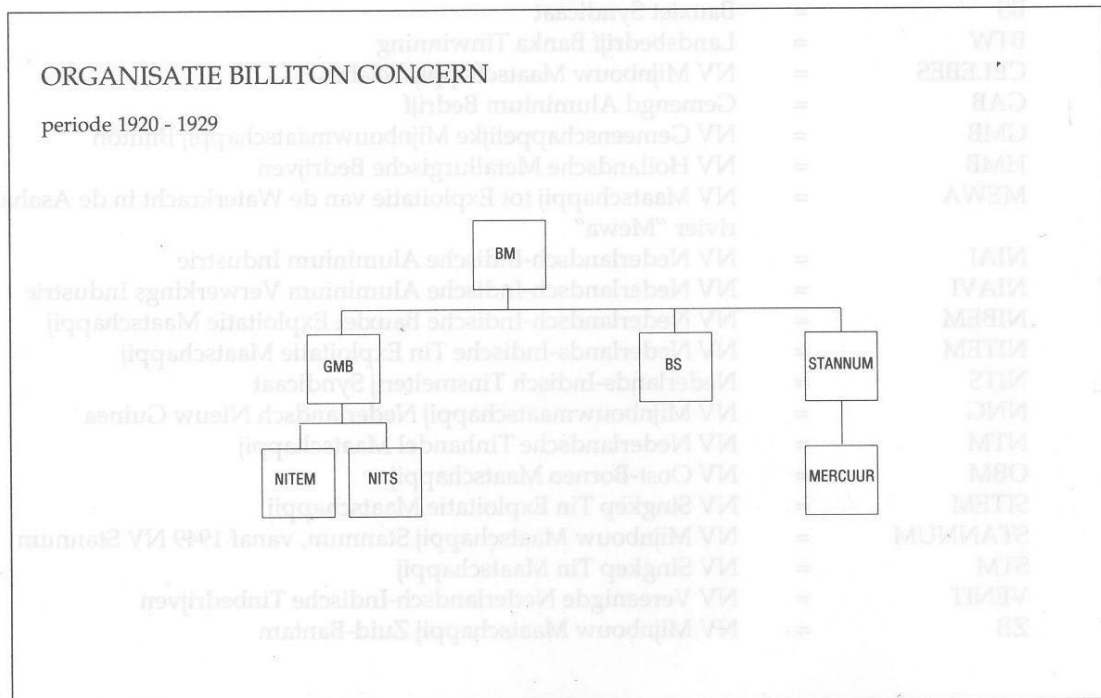
Na 1920 veranderde de structuur van het concern principieel, al kwamen de praktische veranderingen pas geleidelijk tot uiting in de organisatie. De Billiton Maatschappij werd een holding company en exploiteerde niet zelf meer. Alle exploitatieactiviteiten werden ondergebracht in aparte naamloze vennootschappen waarin de Billiton Maatschappij een kleiner of groter aandeel had. De keuze om de uiteenlopende activiteiten in aparte maatschappijen onder te brengen en niet in afdelingen of divisies van dezelfde maatschappij is gedeeltelijk in de voorgaande paragraaf verklaard uit de verhouding tot het gouvernement. Daarnaast hangt het samen met de aard van het bedrijf. Het beginnen van een mijnbouwonderneming is een kapitaalintensief en riskante onderneming, omdat er eerst kostbare exploratie zal moeten plaatsvinden alvorens vaststaat of exploitatie lonend is. Deze ondernemingen werden dan ook vaak in samenwerking tussen verschillende maatschappijen opgezet. Dit samenwerkingsverband bracht met zich mee dat de werkzaamheden in een aparte maatschappij werden ondergebracht. In de fase van exploratie en vergunningaanvraag gebeurde dat veelal in de vorm van een syndicaat, dat bij goede rendementsverwachtingen omgezet kon worden in een exploitatiemaatschappij. Het onderbrengen van activiteiten in verschillende maatschappijen had bovendien het belangrijke fiscaal/juridische voordeel dat minder gunstige exploitaties niet drukten op de resultaten van andere concernonderdelen, en dat bepaalde activiteiten makkelijker konden worden geliquideerd of afgestoten wanneer ze in een aparte maatschappij waren ondergebracht. Activiteiten konden ook worden beëindigd zonder een maatschappij op te heffen. In dat geval was er sprake van een min of meer lege NV die in een latere fase met een ander doel kon worden gebruikt.

42 Inv.nr. 41: Jaarverslag Billiton Maatschappij 1905/1906.

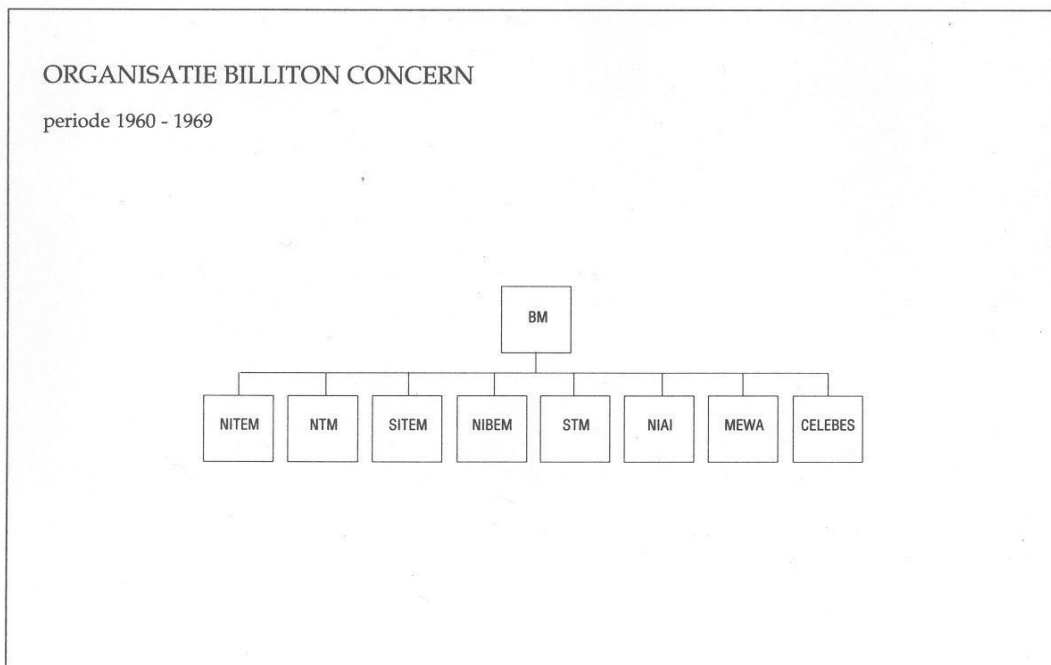
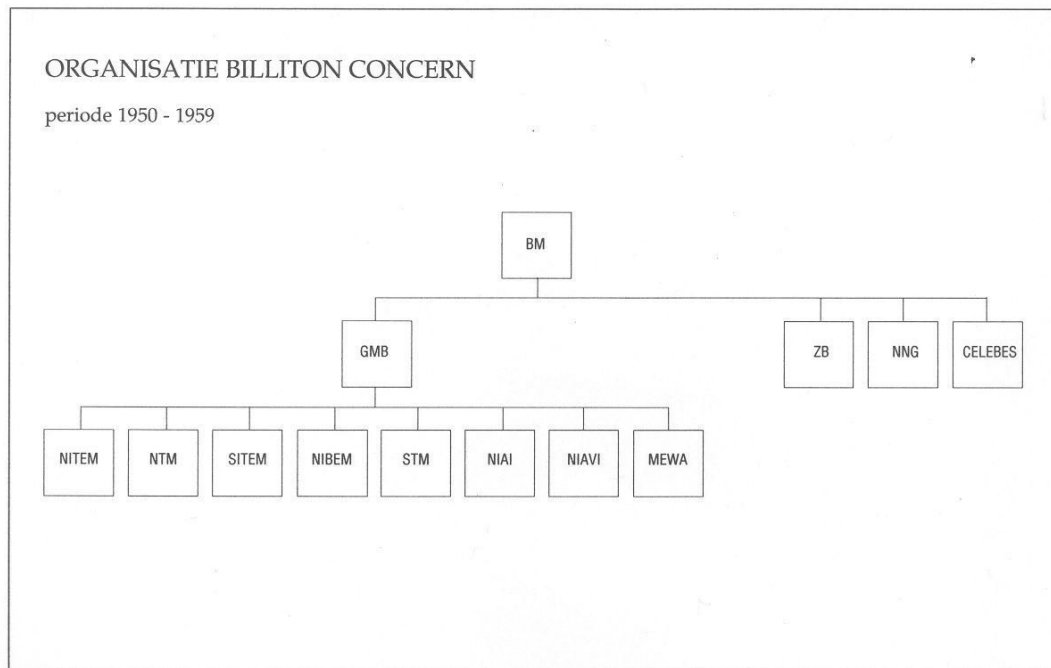
43 Zie de inventarisnummers 169 - 249.

De organisatie zag er na 1923 globaal als volgt uit (zie ook Overzicht II). In 's-Gravenhage zat de Billiton Maatschappij als holding company met een directie onder toezicht van een raad van commissarissen. De maatschappij had een toenemend aantal dochterondernemingen, waarvan de GMB een bijzondere was, in die zin dat het gouvernement er een meerderheidsbelang in had. De dochtermaatschappijen hadden zelf weer -al dan niet onderling gezamenlijke- dochtermaatschappijen. In vrijwel alle gevallen voerde de directie van de Billiton Maatschappij ook de directie over deze dochters. De conerndirectie stond in haar functie als directie van een dochteronderneming bij elk van die ondernemingen onder toezicht van een raad van commissarissen. Evenals dat de Billiton Maatschappij vòòr 1920 het geval was, had elke dochter in 's-Gravenhage de directie en in Nederlands-Indië de bedrijfsvoering onder leiding van een hoofdadministrateur, administrateur of administrateur-superintendent. De Billiton Maatschappij had haar activiteiten dus niet in afdelingen of divisies ondergebracht maar in juridisch zelfstandige ondernemingen. Het directiebeleid in Den Haag was centraal, daarin werd uiteraard uitsluitend een concernpolitiek ontwikkeld en uitgevoerd. Voor de hierna te bespreken archiefvorming had dat de logische consequentie, dat men de behoefte had aan één centraal gevormd archief waarin de stukken met betrekking tot concernaangelegenheden als zodanig, de concernaangelegenheden met betrekking tot de dochters en directieaangelegenheden van de afzonderlijke dochters bijeen zaten.

Overzicht van de ontwikkeling van de Nederlands-Indische/Indonesische activiteiten:

Vervolg van het overzicht van de ontwikkeling van de Nederlands-Indische/Indonesische activiteiten:

BASISGEGEVENS MAATSCHAPPIJEN BILLITON CONCERN 1860 - 1970

Dit overzicht bevat de belangrijkste gegevens per maatschappij, die in de volgende volgorde zijn opgenomen:

1.	NV Billiton Maatschappij
2.	NV Mijnbouw Maatschappij Stannum, vanaf 1949 NV Stannum
3.	NV Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton
4.	Bauxiet Syndicaat
5.	NV Nederlands-Indische Tin Exploitatie Maatschappij
6.	Nederlands-Indisch Tinsmelterij Syndicaat
7.	NV Nederlandsche Tinhandel Maatschappij
8.	NV Mijnbouw Maatschappij Mercur
9.	NV Nederlandsch-Indische Bauxiet Exploitatie Maatschappij
10.	NV Singkep Tin Maatschappij
11.	NV Mijnbouw Maatschappij Zuid- Bantam
12.	NV Singkep Tin Exploitatie Maatschappij
13.	NV Mijnbouwmaatschappij Nederlandsch Nieuw Guinea
14.	NV Mijnbouw Maatschappij Celebes
15.	NV Nederlandsch-Indische Aluminium Industrie
16.	NV Nederlandsch-Indische Aluminium Verwerkings Industrie
17.	NV Maatschappij tot Exploitatie van de Waterkracht in de Asahanrivier "Mewa"

1. NV BILLITON MAATSCHAPPIJ

Oprichting: 29 september 1860

Directie:

1860 - 1865	H. Hope Loudon
1860 - 1864	P.J. Landry
1864 - 1865	R. Browne (tijdelijk)
1865	R. Browne

1865 - 1866	H.F. Baron van Zuylen van Nyevelt (tijd.)
1865 - 1866	G.L.J. van der Hucht (tijdelijk)
1865 - 1889	R.H. Arntzenius
1886 - 1891	M.A. van Walchren
1892	G.C.R. Baron van Tuyll van Serooskerken (tijdelijk)
1892 - 1912	A.J.H. van Kappen
1907 - 1923	W. de Jongh Dzn.
1921 - 1936	A. Fokker
1924 - 1928	E.A. Pan
1929 - 1940	F.J. Houwert
1931 - 1942	ir. J. van den Broek
1940	ir. C.H. van Hasselt
1940 - 1942	ir. S.H. van Kuyk
1942 - 1945	ir. J.B. Peyrot
1942 - 1945	ir. J.A. Vermeulen
1945 - 1948	F.J. Houwert
1945 - 1950	ir. A.M.A. Wijnans
1948 - 1950	ir. F.A. Begemann
1950 - 1960	ir. A.M.A. Wijnans (Directeur-Generaal)
1951 - 1955	ir. R. Tijken
1951 - 1960	M.J.A.C. Verschure
1956 -	ir. Ph.H.A. Zaalberg
1961 -	E.A.E. Schicht
1961 -	dr. ir. H. Ebbinge

Statutair doel:

- 1860: verdere voortzetting en krachtige uitbreiding van de onderneming tot het ontginnen van delfstoffen bevattende, en het in cultuur brengen van onbebouwde gronden op het eiland Billiton.
- 1918: het ontginnen van delfstoffen op het eiland Billiton, zomede het verwerken van delfstoffen en de handel in de daaruit verkregen producten.
- 1924: het meewerken tot de oprichting van, en deelnemen in de samen met het Land in overeenstemming met de wet van 24 april 1924 op te richten NV GMB; het verkrijgen van vergunningen tot het doen van mijnbouwkundige opsporingen en onderzoekingen; het exploiteren van ondernemingen en concessies van mijnbouw; het verwerken van tinerts

en andere delfstoffen en het drijven van handel in daaruit verkregen producten; het verkrijgen, exploiteren en vervreemden of tijdelijk in gebruik afstaan als anderszins van octrooirechten, betrekking hebbende op de bewerking of verwerking van tinerts en andere delfstoffen; het deelnemen in en het voeren van beheer over ondernemingen, vennootschappen of lichamen, welke een doel, gelijksoortig aan dat der vennootschap bezitten.

- 1951: het oprichten, exploiteren en beheren van ondernemingen en bedrijven, zo van mijnbouw en van andere nijverheid als van handel.
- 1967: het oprichten, het exploiteren en het beheren van ondernemingen van mijnbouw, van metallurgische, chemische en verwante nijverheid en van handel op vorenbedoelde gebieden enz.

Ned.-Ind./Indonesische deelnemingen:

1920 - (1970)	STANNUM
1924 - 1959	GMB
1925 - 1932	BS
1926 - 1931	NITS
1926 - 1961	NITEM
1930 - 1961	NTM
1932 - 1968	NIBEM
1934 - 1964	SITEM
1939 - 1967	NIAI
1939 - 1957	NIAVI
1941 -(1970)	MEWA
1949 - 1953	NNG
1949 -(1970)	CELEBES

Beheer over:

1924 - 1959	GMB
1926 - 1961	NITEM
1931 -(1970)	STANNUM
1932 - 1967	NIBEM
1933 -(1970)	STM
1934 - 1964	SITEM
1936 - 1953	NNG
1938 -(1970)	CELEBES
1939 - 1957	NIAVI
1939 - 1960	NIAI

1940 - 1961	NTM
1941 -(1970)	MEWA

Opmerkingen: In 1923 werd de maatschappij holding company. In 1970 werd de Billiton Maatschappij door Shell overgenomen.

2. NV MIJNBOUW-MAATSCHAPPIJ STANNUM

Oprichting: 20 april 1920

Omzetting: In 1949 wordt het een Nederlands productiebedrijf NV Stannum

Directie:

1920 - 1930	E.A. Pan
1927 - 1931	ir. J. van den Broek
1931 -	NV Billiton Maatschappij

Aandeelhouders:

- BM
- Derden

Statutair doel:

- 1920: het verkrijgen van vergunningen tot het doen van mijnbouwkundige opsporingen en van mijnconcessies tot ontginning, het verkrijgen van mijnrechten in het algemeen; het doen van mijnbouwkundige opsporingen en onderzoeken; het exploiteren van ondernemingen en concessies van mijnbouw; het verwerken van tinerts en andere delfstoffen en het drijven van handel in daaruit verkregen producten.
- 1950: het oprichten en exploiteren van ondernemingen van mijnbouw en andere nijverheid, zomede het drijven van handel.
- 1961: de vervaardiging van en de handel in minerale wol voor thermische en akoestische isolatiedoeleinden.

Ned.-Ind./Indonesische deelnemingen:

1927 - 1928	MERCUUR
1936 - 1949	NNG
1938 - 1949	CELEBES
1934 - 1949	ZB

In 1949 worden de dochtermaatschappijen door BM overgenomen.

Beheer over:

1927 - 1928	MERCUUR
-------------	---------

Opmerkingen: In 1949 wordt STANNUM een volledig Nederlands productiebedrijf dat zich bezig houdt met de productie en verkoop van slakkenwol, vervaardigd uit tinslakken.

3. NV GEMEENSCHAPPELIJKE MIJNBOUWMAATSCHAPPIJ BILLITON

Oprichting: 9 september 1924

Liquidatie: 1 maart 1958

Directie:

1924 - 1959	NV Billiton Maatschappij
-------------	--------------------------

Aandeelhouders:

- BM
- Nederlands-Indisch Gouvernement (tot 1949), Republiek Indonesia (1949 - 1959)

Statutair doel:

het opsporen en het winnen van tinerts en andere delfstoffen op het eiland Billiton, op de het gewest Billiton vormende eilanden en in de daaraan grenzende territoriale wateren, het verwerken van de gewonnen delfstoffen en het te gelde maken van de daaruit verkregen producten, deelname in andere vennootschappen welke een gelijksoortig doel hebben buiten de het gewest Billiton vormende eilanden.

Ned.-Ind./Indonesische deelnemingen:

1926 - 1959	NITEM
1926 - 1931	NITS
1930 - 1959	NTM
1934 - 1959	SITEM
1939 - 1959	NIBEM
1939 - 1959	NIAI
1939 - 1955	NIAVI
1941 - 1959	MEWA

Beheer over:

1948 - 1953	BTW
-------------	-----

Opmerkingen: In 1959 werd de GMB geliquideerd, omdat de Indonesische regering het samenwerkingscontract wenste te beëindigen.

4. BAUXIET-SYNDICAAT

Oprichting: 27 april 1925

Liquidatie: 27 mei 1932

Bestuur: Vertegenwoordigers van de Billiton Maatschappij, NV Mijnbouw Maatschappij Æquator en de NV Oost Borneo Maatschappij

Aandeelhouders:

- BM
- GMB
- Derden

Statutair doel:

1925: voortzetten, uitbreiden en afdoen van de exploratie van de bauxietlagen in de Riouw Archipel, tot nu toe verricht door de Oost-Borneo Maatschappij en het te Bandoeng gevestigde Stikstofsyndicaat; bestudering en uitwerking van een plan tot oprichting van een aluinaardefabriek; bestudering der afzetmogelijkheden van de produceren aluinaarde; bestudering van de rentabiliteit van een bedrijf ter verwerking van bauxiet tot aluinaarde, en van de mogelijkheid tot oprichting van een nv tot exploitatie daarvan

1927: het verkrijgen en eventueel exploiteren of vervreemden van vergunningen tot winning van bauxiet binnen Nederlands-Indië.

Opmerkingen: Liquidatie in verband met oprichting NIBEM. De op te richten mijnbouwmaatschappij in 1925 zou NV Mijnbouwmaatschappij Alumina gaan heten.

5. NV NEDERLANDSCH INDISCHE TIN EXPLOITATIE MAATSCHAPPIJ

Oprichting: 8 oktober 1926

Liquidatie: 7 november 1961

Directie:

1926 - 1961	NV Billiton Maatschappij
-------------	--------------------------

Aandeelhouders:

- BM
- GMB (tot 1959)

Statutair doel:

het verkrijgen van vergunningen tot het doen van mijnbouwkundige opsporingen en van mijnconcessies tot ontginning; het verkrijgen van mijnrechten in het algemeen; het doen van mijnbouwkundige opsporingen en onderzoekingen; het exploiteren van ondernemingen en concessies van mijnbouw en daarbij het winnen en verwerken van tinerts en andere delfstoffen en het drijven van handel in de daaruit verkregen producten; deelnemen in en beheer voeren over verwante organisaties.

Ned.-Ind./Indonesische deelnemingen:

1932 - 1939

NIBEM

Opmerkingen: Na de oorlog is het bedrijf niet meer tot exploitatie gekomen.

6. NV NEDERLANDSCH INDISCHE TINSMELTERIJ SYNDICAAT

Oprichting: 22 juni 1926

Liquidatie: 22-12-1931

Aandeelhouders:

- BM
- GMB

Doel: (Voorlopig) onderzoek der mogelijkheid in Nederlands-Indië te komen tot oprichting van een centrale tinsmelterij en het voeren van onderhandelingen daarover.

Opmerkingen: De plannen werden in deze vorm niet doorgezet.

7. NV MIJNBOW MAATSCHAPPIJ MERCUUR

Oprichting: 9 maart 1927

Liquidatie: 18 december 1928

Directie: NV Mijnbouw Maatschappij Stannum

Aandeelhouders:

- STANNUM
- Derden

Statutair doel:

voortzetten van het onderzoek naar het voorkomen van kwikerts in het gewest Padangsche Bovenlanden op Sumatra; het verkrijgen van vergunningen tot het doen van mijnbouwkundige opsporingen van mijnconcessies tot ontginning en van alle zodanige rechten, als de belangen der vennootschap zullen vorderen; het verkrijgen van mijnrechten in het algemeen; het doen van mijnbouwkundige opsporingen en onderzoekingen; het exploiteren van ondernemingen en van de verkregen rechten; het verwerken van alle erts en delfstoffen en het drijven van handel in erts en delfstoffen en de daaruit verkregen producten; het verkrijgen, exploiteren of vervreemden of tijdelijk in gebruik afstaan als anderszins van octrooirechten, betrekking hebbende op de bewerking of verwerking van erts en delfstoffen; deelnemen etc.

Opmerkingen: In verband met de hoge exploratiekosten werd de maatschappij in 1928 geliquideerd.

8. NV NEDERLANDSCHE TINHANDEL MAATSCHAPPIJ

Oprichting: 4 februari 1930

Omzetting: 1961 in NV Billiton Chemie

Directie:

1930 - 1940	H.J. van Arkel
1940 - 1961	NV Billiton Maatschappij
1956 - 1960	R. Hardiman

Aandeelhouders:

- BM
- GMB (tot 1959)

Statutair doel:

drijven van handel in

- a. tin en andere metalen;
- b. tinertsen en andere ertsen;
- c. bijproducten en afvalstoffen van metaal- en ertsverwerking

Opmerkingen: Na beëindiging van de activiteiten in Indonesië verloor de NTM een belangrijk deel van zijn taken. In 1961 werd de maatschappij omgezet in de NV Billiton Chemie, in 1968 in Billiton Exploratie Maatschappij Indonesia.

9. NV NEDERLANDSCH-INDISCHE BAUXIET EXPLOITATIE MAATSCHAPPIJ

Oprichting: 26 mei 1932

Omzetting: Op 14 februari 1968 wordt de maatschappij omgezet in de Billiton Exploratie Maatschappij.

Directie:

1932 - 1967	NV Billiton Maatschappij
-------------	--------------------------

Aandeelhouders:

- BM
- GMB (tot 1959)
- Derden

Statutair doel:

het verkrijgen van vergunningen tot het doen van mijnbouwkundige opsporingen; het doen van mijnbouwkundige opsporingen en onderzoeken; het exploiteren van ondernemingen en concessies van mijnbouw; het

verwerken van bauxiet en andere delfstoffen en het drijven van handel daarin en in daaruit verkregen producten; het deelnemen in en het voeren van beheer over ondernemingen met gelijk of aanverwant doel.

Opmerkingen: Op 31 december 1957 onder beheer gesteld van de Republiek Indonesia. Op 14 oktober 1959 en met ingang van 3 december 1957 genationaliseerd. In 1967 omgezet in de Billiton Exploratie Maatschappij NV.

10. NV SINGKEP TIN MAATSCHAPPIJ

Oprichting: 8 mei 1889

Overname: 21-10-1933

Directie:

1933 -(1970)	NV Billiton Maatschappij
--------------	--------------------------

Aandeelhouders:

- GMB (tot 1959)
- BM (vanaf 1959)

Statutair doel:

1933: exploitatie der concessie tot ontginning van tinerts op Singkep; ontginning van tinerts in andere delen van Lingga en Riouw, zowel andere delfstoffen op Singkep of elders; ontginning van tinerts en andere delfstoffen buiten Lingga en Riouw; voor de markt gereedmaken en verkoop van de daardoor verkregen producten;

1948: beheer voeren over ondernemingen, vennootschappen of lichamen die ten doel hebben de ontginning van tinerts en andere delfstoffen, het voor de markt gereed maken daarvan en het verkopen van de daardoor verkregen producten; beleggen in obligaties of effecten in ondernemingen die een ander doel hebben.

Deelneming:

1933 -	NV Billiton Maatschappij
--------	--------------------------

Opmerkingen: Overgenomen door het concern in 1933. De activiteiten werden ondergebracht in de SITEM. STM heeft vanaf dan alleen beleggingen in BM en GMB en is als holding company te beschouwen, of als beleggingsmaatschappij.

11. NV MIJNBOUW MAATSCHAPPIJ ZUID BANTAM

Oprichting: 19-05-1934

Liquidatie: 28-08-1951

Directie:

1934 - 1958	Erdmann en Sielcken, Batavia
-------------	------------------------------

Aandeelhouders:

- STANNUM (tot 1949)
- BM (vanaf 1949)
- Derden

Statutair doel:

opsporing, ontginning en verwerking van erts in het gebied hetwelk in Zuid Bantam bij gouvernementsbesluit voor mijnbouwkundige opsporing en ontginning van gouvernementswege werd gereserveerd, met betrekking tot goud, zilver, koper, zink, lood, mangaan, ijzer en zwavel, zomede de handel in die erts en de daaruit verkregen producten.

Opmerkingen: Met de Indonesische regering kon na de oorlog geen overeenstemming worden bereikt. Na vergeefse claims op oude voorraden goud werd de maatschappij in 1958 ontbonden.

12. NV SINGKEP TIN EXPLOITATIE MAATSCHAPPIJ

Oprichting: 14 februari 1934

Directie:

1934 - 1964	NV Billiton Maatschappij
1964 - 1966	ir. P.H.A. Zaalberg
1966 -(1970)	G.J. van Gent

Aandeelhouders:

- BM
- GMB (tot 1959)
- NV Beleggingsmaatschappij Billiton (vanaf 1964)

Statutair doel:

uitoefenen van de mijnbouw, in het bijzonder op Singkep, het verwerken van en de handel in delfstoffen en daaruit verkregen producten en het deelnemen in of voeren van beheer over ondernemingen met een gelijksoortig doel.

Opmerkingen: Op 31 december 1957 onder beheer gesteld van de Republiek Indonesia. Op 14 oktober 1959 en met ingang van 3 december 1957 genationaliseerd. In 1972 omgezet in de Billiton Exploration Holding BV. In 1972 is de maatschappij omgezet in Billiton Exploration Holding BV.

13. N.V. MIJNBOW MAATSCHAPPIJ NEDERLANDSCH NIEUW-GUINEA

Oprichting: 15 januari 1936

Omzetting: 22 juni 1953 in NV Beleggingsmaatschappij Billiton

Directie:

1936 - 1953	NV Billiton Maatschappij
-------------	--------------------------

Aandeelhouders:

- STANNUM (tot 1949)
- BM (vanaf 1949)
- Derden

Statutair doel:

het verkrijgen en overdragen van mijnrechten, opsporen en winnen van delfstoffen, verwerken van en drijven van handel in delfstoffen en daaruit verkregen producten, het vervreemden of inbrengen van bezittingen enz, het mede oprichten van, deelnemen in of voeren van ondernemingen etc.

Opmerkingen: Vanaf 1939 was de maatschappij niet meer actief.

14. NV MIJNBOUW MAATSCHAPPIJ CELEBES

Oprichting: 18 november 1938

Liquidatie: 1 juli 1975

Directie:

1938 - 1975	NV Billiton Maatschappij
-------------	--------------------------

Aandeelhouders:

- STANNUM
- BM (vanaf 1949)
- Derden

Statutair doel:

opsporing, ontginning en verwerking van erts en, voorkomende in het gebied, liggende in de gewesten Celebes en Onderhorigheden en Menado, alsmede de handel in deze erts en daaruit verkregen metalen.

Opmerkingen: De activiteiten werden in 1950 gestaakt.

15. NV NEDERLANDSCH-INDISCHE ALUMINIUM INDUSTRIE

Oprichting: 12 april 1939

Liquidatie: 1 oktober 1967

Directie:

1939 - 1960	NV Billiton Maatschappij
1961- 1966	Dr. ir. H. Ebbinghe

1966	G.J. van Gent
------	---------------

Aandeelhouders:

- BM
- GMB
- NV Beleggingsmaatschappij Billiton (vanaf 1960)
- Derden

Statutair doel: het oprichten en exploiteren van elektrochemische en metallurgische bedrijven van elke aard, in het bijzonder voor de vervaardiging van aluinaarde, aluminium, aluminiumlegeringen en aluminiumproducten, het drijven van handel enz.

Opmerkingen: Na de oorlog werd de opbouw van een aluminiumindustrie niet gerealiseerd. NIAI werd in 1968 ontbonden.

16. NV NEDERLANDSCH-INDISCHE ALUMINIUM VERWERKINGSINDUSTRIE

Oprichting: 12 april 1939

Omzetting: NV Billiton Handel Maatschappij (1957)

Directie:

1939 - 1957	NV Billiton Maatschappij
-------------	--------------------------

Aandeelhouders:

- BM
- GMB (tot 1955)
- Derden

Statutair doel:

1939: bewerking en verwerking van metalen, in het bijzonder aluminium, en van daarmee verband houdende stoffen, alsmede de handel daarin en in de verwerkende producten.

1957: het drijven van handel, in het bijzonder in tinerts en andere delfstoffen en in de daaruit verkregen metalen en andere producten, bijproducten en afvalstoffen, alsmede het verrichten van alle handelingen, welke kunnen strekken tot bevordering van -of verband houden met de bereiking van dit doel.

Opmerkingen: Na de oorlog werd de opbouw van een aluminiumindustrie niet gerealiseerd. In 1957 werd NIAVI omgezet in de NV Billiton Handelmaatschappij als verkoopmaatschappij voor STANNUM.

17. NV MAATSCHAPPIJ TOT EXPLOITATIE VAN WATERKRACHT IN DE ASAHANRIVIER "MEWA"

Oprichting: 1 mei 1941

Liquidatie: 1 november 1975

Directie:

1941 - 1975

NV Billiton Maatschappij

Aandeelhouders:

- BM
- GMB
- Gouvernement van Nederlands-Indië (1941-1949), Republiek Indonesia (1949-1956)
- Derden

Statutair doel:

het aanleggen en exploiteren van waterkracht- en elektriciteitswerken, daaronder begrepen het voortbrengen, overbrengen, verdelen, zo nodig in andere energievormen omzetten, kopen en verkopen van elektrische arbeid.

Opmerkingen: Na de oorlog werd de opbouw van een aluminiumindustrie niet gerealiseerd. Mewa werd in 1975 ontbonden.

GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEFBEHEER

BEHEER EN OVERDRACHT

Over de wijze van registratuur en archiefvorming over de periode vòòr 1927 is weinig feitelijke informatie in het archief aangetroffen. De stukken werden niet van een registratuurkenmerk voorzien en aangenomen mag worden dat de meeste stukken in grotere series werden geordend.⁴⁴ In de twintiger jaren, toen het voortbestaan van de onderneming op middellange termijn was verzekerd en de bedrijfsactiviteiten zich gingen uitbreiden in een complexer wordende organisatie, werd de noodzaak tot reorganisatie van registratuur en archief urgent. In 1927 besloot de raad van bestuur tot een nieuwe opzet te komen, gebaseerd op het principe van de decimale classificatie, zoals al eerder werd ingevoerd bij o.a. de Bataafsche Petroleum Maatschappij, de Koninklijke Paketvaart Maatschappij en de Eerste Nederlandsche Levensverzekering Maatschappij.⁴⁵

De stukken werden op verschillende wijze geregistreerd en geordend: geclassificeerd, categorisch of alfabetisch.

44 De archivaris die in 1927 werd belast met de invoering van een nieuw systeem, omschreef -hoewel zij hierin niet geheel objectief was- de oude situatie als volgt: "De belangrijke stukken hield men zoo lang mogelijk onder eigen berusting, daar men er niet zeker van was als men er afscheid van nam of men ze ooit wel weer terug zou zien. Tot voor korten tijd kende men slechts een alphabetische of chronologische rangschikking en liep iedere poging een indeeling naar den inhoud te maken verkeerd af, daar dit lang niet zoo eenvoudig was als men dacht." (Inv.nr. 56: Verslag invoering en betekenis decimaal archiefsysteem, september 1928. Mej. N. Lefèbre).

45 Inv.nr. 56: Notulen van de Raad van Bestuur van GMB van 17 februari 1927.

De geclassificeerde stukken waren de stukken van meer principiële aard. Deze werden op code geordend, waarbij zonodig onderlinge verwijzingen werden gemaakt, of van bepaalde stukken extra kopieën werden vervaardigd (voorzien van de aanduiding kopie voor classificatie) om deze vanuit meerdere gezichtspunten in het archief te kunnen onderbrengen. In die gevallen waarin het voorkeur verdiende stukken als serie te ordenen, werden kopieën vervaardigd voor de onderwerpsdossiers.

Tot de categorisch geordende stukken rekende men voornamelijk administratieve stukken, waarvan het gewenst was dat ze bleven berusten onder de personen die ermee werkten. Pas wanneer de stukken waren verouderd werden ze aan het centraal archief aangeboden. Hiertoe behoren de personeelsdossiers, stukken betreffende statistische gegevens, het archief van de afdeling Technische Dienst en stukken aan de raad van beheer of raad van commissarissen.

Voor elke maatschappij van het concern werd daarnaast een alfabetisch geordende serie aangelegd van stukken die niet voor classificatie en evenmin voor categorische ordening in aanmerking kwamen.

Het doel van het geheel was een efficiënte voortgangscontrole alsmede het vormen van een geschoond beleidsarchief (de geclassificeerde stukken) ter ondersteuning van de werkzaamheden van de onderneming.

"Het decimaal Archief is dus een gezuiverd Archief; de groote massa papier, waarin men slechts gedachten of feiten vindt, die slechts een momenteele waarde hebben, gaat aan het decimaal Archief voorbij. Deze stukken vinden een plaats in alfabetische of categorische bundels." ⁴⁶

Met de invoering van het systeem werd een nieuw aangestelde archivaris belast die bij de Koninklijke Paketvaart Maatschappij ruim tien jaar ervaring met decimale classificatie had opgedaan.

De archivaris voerde het beheer over het centraal archief, met uitzondering van het technisch archief en de personeelsdossiers die door de betreffende afdelingen werden beheerd. ⁴⁷

Registratuur en archiefvorming waren als volgt opgezet. De decimale archiefcode die was ontwikkeld, bestond uit negen hoofdgroepen (zie bijlage I) die naar behoefte kon worden uitgebreid en verfijnd. Inkomende post werd van een dagstempel voorzien waarin registratie- en classificatienummer werden ingevuld. Mailbrieven (correspondentie met de maatschappijen van het concern) kwamen in drievoud binnen. Alle mailbrieven waren genummerd.

Van ieder uitgaand stuk werd een geparafeerde kopie aan de registratie verstrekt. Dit papier heeft aan de bovenzijde een gekleurde balk met de namen der maatschappijen erop: geel GMB, wit BM, rose STANNUM, lichtblauw NITS,

46 Inv.nr. 56: Voorstel tot het invoeren van de afdeeling registratuur en tot reorganisatie van het archief, d.d. september 1927.

47 Brief directie GMB aan GMB Tandjong Pandan dd 2-2-1949.

oranje NITEM. Van telegrammen werd het origineel chronologisch per maatschappij geborgen, en werd een kopie in de onderwerpsdossiers gevoegd. Van uitgaande telegrammen ging eveneens een exemplaar in de onderwerpsdossiers.

Ingekomen mail werd chronologisch geborgen, de bijlagen na classificatie in de dossiers. Kopieën van de ingekomen mail werden, al dan niet verknipt, geclassificeerd en in de dossiers geborgen.

Van uitgaande mail ging een kopie in de dossiers. Een andere kopie werd chronologisch per maatschappij geordend.

Om het verband tussen dossiers met dezelfde basisclassificatie te leggen werd in de dossiers een lijst verband der dossiers opgenomen, waarop de verwante classificaties met een korte inhoud staan omschreven.

Er werd zowel een chronologische als een alfabetische agenda bijgehouden. Daarnaast werden verschillende systematische toegangen op het archief bijgehouden op kaartsystemen.

In 1927, kort na de invoering van het systeem, werd geschat dat 85 % van de ingekomen en minuten van uitgaande brieven in alfabetische en categorische bundels terecht kwam, de overige 15 % in het decimaal archief.

Bij de invoer van het systeem in 1927 zijn de oudere stukken daarin verwerkt, voor zover er geen alfabetische/chronologische series (correspondentie) van waren gevormd. Bij de indeling in onderwerpen werd geen onderscheid in maatschappij-archieven gemaakt. Wel is in de code over het algemeen aangegeven op welke maatschappij een bepaald onderwerp betrekking had. Een strikte scheiding in maatschappijen zou ook niet zinvol zijn geweest. De juridische positie van dochtermaatschappijen had geen enkel gevolg voor de administratieve organisatie van het concern.

In de loop der tijd is veel uit het archief vernietigd, met name uit de groepen chronologische en categorale stukken. Er bestaan echter geen specificaties van de in het verleden verrichte selectiewerkzaamheden. Wel staat vast dat het kaartenarchief door de maatschappij zelf is vernietigd.

In 1979 werden door het Algemeen Rijksarchief initiatieven genomen het archief te verwerven die niet tot resultaat leidden.⁴⁸ In 1987 benaderde Billiton International Metals BV het Algemeen Rijksarchief met het verzoek tot overname van het oud-archief. Dit heeft geresulteerd in de overdracht in 1987 van het archief van het Billiton concern, voor zover werkzaam geweest in voormalig Nederlands-Indië/Indonesië over de periode 1852 - 1963. Overgenomen werd het beleidsarchief (codearchief), alsmede stukken opgemaakt door J.F. Loudon.⁴⁹ De collectie filmmateriaal (bedrijfsfilms en

48 Archief Tweede Afdeling 1979 dossier X 4.254 Billiton M_, 1979 D 9.67 en D.9 165/67: briefwisseling met Billiton International Metals BV.

49 Het gaat hier om de 'trommel van Loudon'. Bij zijn overlijden in 1895 liet hij een trommel na met stukken betreffende de Billiton-onderneming, waaronder zijn dagboek. De trommel

particulier materiaal) is overgedragen aan de Rijks Voorlichtingsdienst in 's-Gravenhage. Buiten de overdracht zijn gebleven stukken betreffende het personeel van het concern en de dossiers met geologische gegevens. Overeengekomen werd dat notulen van de raad van beheer vanaf 1945 niet openbaar zijn tot 1 januari 2000.⁵⁰ Eveneens is overeengekomen dat in de toekomst nog nader te bepalen dossiers van de concernactiviteiten buiten Nederlands-Indië/Indonesië zullen worden overgedragen.⁵¹

ARCHIEFCODE GEBRUIKT DOOR DE BILLITON MAATSCHAPPIJ

(Voor de volledige code zie inventarisnummer 56.)

1	<i>Maatschappijen tot opsporing, winning en verwerking van delfstoffen.</i>
11	Oprichting en voorbereiding tot oprichting. Doel van de NV.
12	Statuten.
13	Statutair kapitaal.
14	Bestuur.
16	De vennootschap als lid der gemeenschap.
17	Voeren van beheer over andere bedrijven.
18	Winstverdeling, commissarissen en directietantièmes.
19	Geschiedenis der maatschappij.
2	<i>Geldmiddelen en balans</i>
20	Bankwezen. Bankoperaties.
21	Betalingsmiddelen. Verrekeningen. Remises.
22	Beleggingen.
23	Opgenomen gelden, leningen.
25	Belastingen.
28	Inventaris en Exploitatiebegroting.
29	Balans, balanspolitiek. Rekeningen.

werd in 1960 door de familie Loudon aan de Billiton Maatschappij geschonken.

50 Archief Tweede Afdeling dossier X 4.254 Billiton M_, 1987 D 2496/MG/RK, brief aan Billiton International Metals BV van 18 december 1987.

51 Archief Tweede Afdeling dossier X 4.254 Billiton M_, 1989 D 294 brief Billiton International Metals BV van 29 mei 1989/MTGO/21.

3

***Etablissements. Bedrijfsgebouwen.
Transportmiddelen, wegen, bruggen,
waterleiding, vaarwater en verdere
bezittingen.***

31	Terreinen voor etablissementen.
32	Plantages.
33	Dienstetablissementen.
34	Hotels, logeergebouwen, bibliotheken, sociëteiten, tennis- en kegelbanen, hoenderparken, zwembaden, schaftlokalen.
37	Vaartuigen, steigers, los- en laadhoofden, dokken, auto's en motorrijwielen, stoomtrams, spoorlijnen, telefooninstallaties, wegen, bruggen, sluizen, waterleiding, vaarwater, vliegvelden, vliegtuigen.
38	Bescherming van bedrijfsgebouwen (oorlogsgevaar).

4

Bedrijfsinstallaties. Ertswinnings-, ertsverwerkings- en ertstransportinstallaties, machines en machineonderdelen, motoren, werktuigen, instrumenten, gereedschappen, technische-, hygiënische-, laboratorium-, hospitaalbenodigdheden, mijnmateriaal, verlaadinrichting, administratieve en verdere benodigdheden.

40	Normalisatie.
41	Boormateriaal.
42	Ertswinnings-, ertsverwerkings- en ertstransportinstallaties.
43	Machines en machineonderdelen, motoren, werktuigen, instrumenten, gereedschappen, technische-, hygiënische-, laboratorium-, hospitaalbenodigdheden.
44	Mijnmateriaal, fabrieksbenodigdheden.
46	Ter beschikking stellen van materiaal,

4

Bedrijfsinstallaties. Ertswinnings-, ertsverwerkings- en ertstransportinstallaties, machines en machineonderdelen, motoren, werktuigen, instrumenten, gereedschappen, technische-, hygiënische-, laboratorium-, hospitaalbenodigdheden, mijnmateriaal, verlaadinrichting, administratieve en verdere benodigdheden.

verkoop van materiaal.

47

Huur, overname van materiaal, bruikleen.

48

Administratieve benodigdheden.

49

Verzekeringen.

5***Bedrijf***

50

Efficiency.

51

Aanvang en uitbreiding bedrijf.
Voorbereiding en expeditie. Verkenningen.
Mijnbouwkundige opsporingen.
Rentabiliteitsberekening.

52

Exploratie.

53

Exploitatie.

54

Ontginning; fabricage.

55

Smelterij; fabriek.

56

Laboratorium; research.

57

Resultaten. Verkoop. Begrotingen.

58

Overeenkomsten met en leveranties aan derden.

59

Bedrijfsgevaren en -ongelukken, diefstallen.
Luchtbescherming. Sabotage.
Bedrijfsspionage.

6***Organisatie van de dienst***

61

Hoofdadministratie.

62

Vertegenwoordiging.

65

Organisatie van nevenbedrijven.

6***Organisatie van de dienst***

67

Dienst- en inspectiereizen.

7***Personeel en arbeidsvoorwaarden***

71

Formatie van personeel.

72

Indeling van personeel.

73

Arbidsvoorwaarden. Wederzijdse rechten en verplichtingen.

74

Uitwisseling van personeel. Detachering.

75

Voorlichting aan personeel inzake levensomstandigheden op standplaats.

76

Vakopleiding.

8***Mijnwerkers. Fabrieksarbeiders.***

81

Werving. Aanneming van arbeiders. Formatie.

82

Indeling.

83

Arbidsvoorwaarden.

84

Uitwisseling van arbeiders.

85

Arbidssterkte. Mijnwerkerssterkte.

87

Mijnvergaderingen.
Arbeidersvergaderingen.

89

Arbidsmethoden.

9***Buitenwereld***

91

De Staat, zijn inrichting, financieel beheer, bemoeiingen, zie ondernemer. Verhouding ten opzichte van andere staten. Internationale regelingen.

92

Cultuur. Industrie. Handel. Nijverheid.

93

Kunst. Wetenschap. Filantropie. Sociale en godsdienstige aangelegenheden.

95

Publicaties, abonnementen.

Schenking (van een niet overheidsarchief)

DE VERWERVING VAN HET ARCHIEF

Het archief is door schenking verworven.

Inhoud en structuur van het archief

VERANTWOORDING VAN DE BEWERKING

VOORWOORD

Het inhoudelijk rijke en goed gestructureerde archief van de Billiton Maatschappij vormt een belangrijke bron voor de ondernemingsgeschiedenis van Nederland in Nederlands-Indië/Indonesië en indirect voor de geschiedenis van Indonesië. Het bestand is door de onderneming in 1987 aan het Algemeen Rijksarchief geschonken en bevat van het concernarchief in principe alle bestanddelen die betrekking hebben op de activiteiten in Nederlands-Indië/Indonesië.

Het archief is in de loop van 1988 en 1989 beschreven. In 1989 is met de maatschappij overeengekomen dat de archiefbescheiden met betrekking tot de overige activiteiten van het concern in de toekomst eveneens zullen worden overgedragen. De inventaris van het overgedragen archief heft daarom als ondertitel meegekregen Band I: Nederlands-Indische / Indonesische activiteiten. Het nog over te dragen gedeelte zal te zijner tijd in Band II: overige activiteiten worden beschreven.

De uitgave van de inventaris in deze vorm is mogelijk geworden door medewerking van Billiton International Metals BV. Met name gaat onze dank uit naar de bedrijfsarchivaris H. Hoogenkamp en zijn opvolger J. Prins (vanaf 1988). Met de heer Hoogenkamp is de overdracht op uiterst plezierige wijze geregeld. De heer Prins heeft met veel enthousiasme de mogelijkheden gecreëerd om de uitgave in deze vorm technisch mogelijk te maken.

M.W.M.M. Gruythuysen / R. Kramer

's-Gravenhage, november 1989

BEWERKING

Het overgedragen archief bestond uit een grote serie genummerde dossiers, alsmede een aantal niet gecodeerde series correspondentie uit de periode vòòr de invoering van de decimale code.

Zoals hierboven is beschreven vormt het codearchief op zich een selectie van het concernarchief. Hierin is door de maatschappij in het verleden geschoond, terwijl bij overdracht een aantal dossiers zijn achtergelaten die niet voor blijvende bewaring in aanmerking kwamen. Op dossierniveau was het daarom niet noodzakelijk tot selectie over te gaan. Selectie binnen de dossiers is om reden van efficiency achterwege gelaten.

De bewerking van het archief bestond uit twee hoofdactiviteiten: het beschrijven van de afzonderlijke dossiers en andere series bescheiden, en het uitwerken van een indelingsschema. Het bleek niet raadzaam de

oorspronkelijke indeling in negen hoofdgroepen te handhaven omdat deze onvoldoende consequent uitgewerkt en toegepast is. Er is een nieuw indelingsschema ontwikkeld waarbij uiteindelijk gekozen is voor een hoofdindeling naar maatschappij. Deze hoofdindeling bevat uitdrukkelijk niet de beschrijvingen van afzonderlijke maatschappij-archieven maar moet uitsluitend als een onderwerpsindeling worden opgevat.

De hoofdindeling is verder uitgesplitst in de rubrieken: bedrijfsvorm, vermogen en bedrijfsmiddelen, financiële administratie en bedrijfsvoering. Dit levert een eenvoudig en inzichtelijk schema op (zie bijlage II). Omdat uit dit schema de concernstructuur niet valt af te leiden is in overzicht II de volledige concernopbouw weergegeven, en zijn in overzicht III per maatschappij alle relevante gegevens opgenomen.

De stukken afkomstig van J.F. Loudon zijn geplaatst in een aparte rubriek op hetzelfde niveau als de maatschappijen.

In principe is het archief met de nieuwe indeling en de beschrijvingen volledig toegankelijk. Daarnaast is de mogelijkheid gehandhaafd via de oorspronkelijke decimale code het archief te raadplegen. In de dossiers staan de codes nog vermeld, terwijl in voorkomende gevallen verwezen wordt naar andere dossiers. Om deze verwijzingen bruikbaar te houden is achterin de inventaris een concordantie opgenomen, waarin vanuit de oude code wordt verwezen naar de nieuwe inventarisnummers. In inventarisnummer 56 bevindt zich bovendien een volledig codeoverzicht van het archief. Voor de wijze waarop het archief geraadpleegd kan worden, verwijzen wij overigens naar het hoofdstuk Aanwijzingen voor het archiefonderzoek.

Na herverpakking bedraagt de omvang van het archief 38,5 m'.

GEBRUIK VAN DE INVENTARIS

De toegang is opgebouwd uit vier onderdelen:

1. Toelichting
2. Overzichten
3. Inventaris
4. Bijlagen

De toelichting bevat enige hoofdstukken die onafhankelijk van elkaar kunnen worden geraadpleegd, met betrekking tot:

- het archiefonderzoek en het aanvragen van stukken
- de organisatie en geschiedenis van de maatschappij
- structuur en bewerking van het archief
- relevante primaire bronnen en literatuur

Een uitputtende historische beschrijving van het concern zal men niet aantreffen, er is alleen aandacht besteed aan de activiteiten in Nederlands-Indië en Indonesië. Het accent ligt daarbij op de ontwikkeling van het concern met betrekking tot organisatie en activiteiten.

De overzichten vormen een ondersteuning van de toelichting. Een aantal gegevens over maatschappij en archief is hier gestructureerd, deels grafisch, gepresenteerd.

De inventaris bevat de archiefbeschrijvingen geordend naar de door ons ontworpen indeling.

INDELINGSCODE TOEGEPAST IN DEZE INVENTARIS

A. Maatschappijen

01.	BILLITON MAATSCHAPPIJ
02.	STANNUM
03.	GEMEENSCHAPPELIJKE MIJNBOUWMAATSCHAPPIJ BILLITON
04.	BAUXIET Syndicaat
05.	NITEM
06.	NITS
07.	MERCUUR
08.	NTM
09.	NIBEM
10.	STM
11.	ZUID-BANTAM
12.	SITEM
13.	NNG
14.	CELEBES
15.	NIAI
16.	NIAVI
17.	MEWA
18.	BTW
19.	OVERIGE MAATSCHAPPIJEN
20.	LOUDON

B. Rubrieken

1	Niet naar onderwerp ingedeelde stukken
2	Naar onderwerp ingedeelde stukken
21	Bedrijfsvorm
211	Oprichting en opheffing

B. Rubrieken

212	Bestuur en interne organisatie
213	Jubilea en geschiedschrijving
22	Vermogen en bedrijfsmiddelen
23	Financiële administratie
24	Bedrijfsvoering
241	Bedrijfsvoering in Nederland
242	Bedrijfsvoering in Nederlands-Indië
2421	Algemeen
2422	Financiële en personele aangelegenheden
2423	Vooronderzoek, exploratie en exploitatie
243	Oprichting van, deelneming in en/of beheer over andere ondernemingen
244	Samenwerking met derden
3	Foto- en kaartmateriaal

ORDENING VAN HET ARCHIEF**AANWIJZINGEN VOOR HET ARCHIEFONDERZOEK**

Voor het raadplegen van het archief wijzen wij op de volgende punten:

Het archief is oorspronkelijk geordend op de decimale code die door de Billiton Maatschappij is ontworpen. Deze code is nog bruikbaar als toegang met behulp van de codelijst die is opgenomen in inventarisnummer 56. In bijlage III is een concordantie opgenomen waarin verwezen wordt vanuit de codenummers naar de huidige inventarisnummers. Daarbij dient men er rekening mee te houden dat alleen die codenummers zijn opgenomen waarvan zich stukken in het archief bevinden.

Elke hoofdrubriek bevat in principe alle stukken betreffende een bepaalde maatschappij. De hiërarchische structuur van het concern is in de indeling buiten beschouwing gelaten. Zie hiervoor de overzichten II en III.

Wanneer de specificatie van een verzamelbeschrijving over meer dan één pagina loopt, is bovenaan elke vervolgpagina de verzamelbeschrijving opnieuw, maar dan cursief, afgedrukt.

Stukken betreffende de bedrijfsvoering van de Billiton Maatschappij lopen in principe niet verder dan 1924. Vanaf dat jaar is de maatschappij uitsluitend holding company, en dient men de betreffende rubriek onder de verschillende dochtermaatschappijen te raadplegen.

De boekhouding is volgens het systeem van dubbel boekhouden bijgehouden. De "leesbaarheid" van de grootboeken na 1950 is door het ontbreken van boekhoudkundige rubriekencodes beperkt.

De meeste chronologisch geordende series correspondentie en periodieke verslagen bevatten geen index op onderwerp.

In het hoofdstuk Primaire bronnen en literatuur zijn alleen archieven vermeld die bij de Tweede Afdeling van het Algemeen Rijksarchief berusten en die relevant kunnen zijn bij het onderzoek in dit archief.

Bij het onderzoek verdient het aanbeveling eerst de jaarverslagen te raadplegen alvorens men dossiers opvraagt.

Verwant materiaal

BESCHIKBAARHEID VAN KOPIEËN

Inventarisnummers van dit archief zijn in kopievorm beschikbaar

Onder de archivalia bevinden zich kaarten, grafieken, organogrammen en foto's.

VERWANTE ARCHIEVEN

PRIMAIRE BRONNEN TE RAADPLEGEN BIJ HET NATIONAAL ARCHIEF:

2.06.039.08 - Plaatsingslijst van archieven overgedragen door het Ministerie van Economische Zaken / The International Tin Study Group, 1947-1957

2.10.01; 2.10.02; 2.10.03 - Archieven van het ministerie van Koloniën e.o. 1814 - 1963. De archieven zijn gedeeltelijk slechts via eigentijdse toegangen toegankelijk.

2.20.01 - Nederlandse Handelmaatschappij (NHM), (1784) 1824-1964 (1994)

2.20.21 - Koninklijke Paketvaart Maatschappij (KPM): Classificatie

2.20.35 - Koninklijke Paketvaart Maatschappij (KPM); Koninklijke Java-China Paketvaart Lijnen (KJCPL): Plaatsingslijst volgens Classificatie, 1892-1972 (1973)

2.21.076 - Inventaris van het archief van ir. A. Groothoff (1883-1971) over de jaren 1895-1969, 's-Gravenhage 1979.

2.21.183.50 - Plaatsingslijst van het archief van J. Loudon (1824 - 1901), 's-Gravenhage, z.j.

OVERZICHT VAN GERAADPLEEGDE BRONNEN

Dit overzicht geeft een aantal van de belangrijkste publicaties met betrekking tot de Billiton maatschappij. In de jaren tachtig van de negentiende eeuw is veel gepubliceerd over wat men de Billiton-kwestie noemde. De meeste titels die hierop betrekking hebben zijn in onderstaand overzicht niet opgenomen. Verwezen kan worden naar de literatuuropgaven in de gedenkboeken en in de publicatie van Westers.

Voor zover van toepassing is aan een titel toegevoegd de vindplaats in de bibliotheek van het Nationaal Archief en/of de vindplaats in het archief van de Billiton Maatschappij (Archief: inv.nr. ...).

Arntzenius, R.H., *Billiton Maatschappij de eerste twintig jaren 1860 - 1880*, z.p. 1881. (Niet gepubliceerd manuscript). Archief: inv.nr. 64. Broersma, K.E., *Eene zaak van recht en billijkheid. Enkele episoden uit de enerverende Billiton-geschiedenis 1860 - 1985*, Leidschendam 1985. Nationaal Archief: 204 A 13

Archief: inv.nr. 75. Croockewit Hz., Banka, *Malakka en Billiton. Verslagen van d. J.H. Croockewit Hz. aan het bestuur van Neerlandsch Indië, in de jaren 1849 en 1850*, 's-Gravenhage 1852. Nationaal Archief: 55 F 6. *Gedenkboek Billiton 1852 - 1927*, 's-Gravenhage 1927. Nationaal Archief: 196 E 24 - 25

Archief: inv.nr. 69. Groot, C. de, *Herinneringen aan Blitong, Historisch, Lithologisch, Mineralogisch, Geographisch, Geologisch en Mijnbouwkundig*, 's-Gravenhage 1887. Archief: inv.nr. 845. Groothoff, A. *De tinfusie in Nederlandsch-Indië*, 's-Gravenhage, 1937. Archief: inv.nr. 383. Groothoff, J. *Overzicht van de tinexploitatie op het eiland Billiton*, 's-Gravenhage 1893. Hedemann, F.W.H. von, *Statistiek overzicht van de tinmijnen op Billiton*, Batavia 1861. Archief: inv.nr. 838. Hedemann, F.W.H. von, 'Schets van de bewerking en de huishoudelijke inrichting der tinmijnen op Billiton', in: *Tijdschrift voor Nederlandsch-Indië* 1868, 3e serie, 2e jaargang, 175. Archief: inv.nr. 839. *Historisch overzicht van het ontstaan der Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton, Van de wet, houdende hare oprichting en Van hare statuten*, z.p., z.j. (geen handelsuitgave). Houwert, F.J., 'Eduard Adolf Pan, 1868 - 1940. (Oud-directeur der N.V. Gemeensch. Mijnbouwmaatschappij Billiton)', in: *De Ingenieur* 40, dl. 55, 413 - 414. Houwert, F.J., 'Ir. Ch.H. van Hasselt, 1899 - 1940 (Hoofdadministrateur van de N.V. Gemeensch. Mijnbouwmaatschappij Billiton)', in: *De Ingenieur* 40, dl. 55, 283 - 284. Hucht, G.L.J. van der, *Mededeelingen over mijne verrigtingen in Indië, als vertegenwoordiger van de Billiton-Maatschappij*, Amsterdam 1863. Kamp, A.F. *De standvastige tinnen soldaat. 1860 - 1960*. N.V. Billiton Maatschappij 's-Gravenhage, 's-Gravenhage 1960. Nationaal Archief: 196 E 26.

Archief: inv.nr. 74. Kemp, P.H. van der, *Billiton-opstellen*, Batavia 1886. Archief: inv.nr. 844. Keuchenius, L.W.C., *Opstellen over de Billiton-Maatschappij*, Amsterdam 1883. Loudon, J.F., 'De eerste jaren der Billiton-Onderneming', in: *De Indische Gids* V (1883), 667 - 779. Archief: inv.nrs. 65 en 840. Maier, P.J. en J.F. Loudon, 'Iets omtrent het voorkomen van tin op het eiland Billiton', in: *Natuurkundig Tijdschrift voor Nederlandsch-Indië* VI (1854), 339 - 340. Mollema, J.C., *De ontwikkeling van het eiland Billiton en van de Billiton-Maatschappij*, 's-Gravenhage 1922. Stapel, F.W., *Aanrakingen met Billiton in oude tijd*, Z.p., z.j. (1938). Archief: inv.nr. 71. Stapel, F.W., *Aanvullende gegevens omtrent de geschiedenis van het eiland Billiton en het voorkomen van tin aldaar*, 's-Gravenhage 1938. Nationaal Archief: 55 E 12 *De Tinbouw Onderneming op Billiton, in algemeene trekken geschetst*, Buitenzorg 1900. Archief: inv.nr. 66. Tuyll van Serooskerken, V.G. van, 'Het eiland Billiton sedert 1851', in: *Tijdschrift voor Nederlandsch Indië* XV (1853) 21 - 32, 41 - 43. Westers, G. *Billiton*, Groningen 1980. (ongepubliceerde doctoraalscriptie Rijksuniversiteit Groningen). Nationaal Archief: 201 E 31.

BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDDELEN

01. NV BILLITON MAATSCHAPPIJ

01.1 NIET NAAR ONDERWERP INGEDEELDE STUKKEN

- 1-15** Minuten van uitgaande brieven, vanaf 1864 met klappers.
1856 - 1908 15 delen
- 1** 1856-1857
 - 2** 1858 - 1860 nov.
Bevat ook enkele ingekomen brieven.
 - 3** 1860 dec. - 1863 dec.
 - 4** 1864 jan. - 1866 feb. 23
 - 5** 1866 feb. 24 - 1871 apr. 17
 - 6** 1871 apr. 17 - 1875 juni 22
 - 7** 1875 juni 25 - 1878 aug. 17
 - 8** 1878 aug. 20 - 1881 okt. 27
 - 9** 1881 okt. 28 - 1884 aug. 22
 - 10** 1884 aug. 22 - 1888 jan. 09
 - 11** 1888 jan. 10 - 1891 juni 17
 - 12** 1891 juni 24 - 1895 nov. 28
 - 13** 1895 dec. 09 - 1900 nov. 13
 - 14** 1900 nov. 14 - 1905 feb. 06
 - 15** 1905 feb. 08 - 1908 mrt. 04
- 16-27** Notulen van de vergaderingen van de raad van kommissarissen.
1860-1963 12 banden
- 16** 1860 nov. - 1877 feb.
 - 17** 1877 mrt. - 1888 okt.
 - 18** 1889 jan. - 1907 dec. 04
 - 19** 1907 dec. 30 - 1921 dec.
 - 20** 1922 mrt. - 1931 dec.
 - 21** 1932 jan. - 1944 juni
 - 22** 1945 aug. - 1952 nov.
 - 23** 1953 jan. - 1956 dec.
 - 24** 1957 jan. - 1959 dec.
 - 25** 1960 jan. - 1961 apr.
 - 26** 1961 mei - 1962 juli
 - 27** 1962 sep. - 1963 dec.
- 28-32** Notulen van de algemene vergaderingen van aandeelhouders.
1860-1963 1 band en 4 pakken
- 28** 1860 sep. - 1886 apr. (1 band)
 - 29** 1886 okt. - 1912 dec.
 - 30** 1914-1935
 - 31** 1936-1955

- 32** 1956-1963
- 33** Aantekeningen op de bijeenkomsten van directeurs, 1861 - 1864, en nota's bij de notulen der vergaderingen van directeurs en kommissarissen, 1864 - 1865.
1861-1865 1 band
- 34-38** Minuten van uitgaande brieven aan de leden van de raad van kommissarissen.
1861-1911 en 1928 - 1962 5 banden
- 34** 1861 juli - 1911 feb.
35 1928 aug. - 1951 mrt.
36 1951 nov. - 1958 nov.
37 1959 jan. - 1961 juni
38 1961 juli - 1962 nov.
- 39-45** Jaarverslagen.
1863-1963 7 omslagen
De jaarverslagen over de jaren 1877/1878 en 1878/1879 werden niet aangetroffen.
- 39** 1863 - 1882/1883
40 1883/1884 - 1898/1899
41 1899/1900 - 1910/1911
42 1911/1912 - 1923
43 1924-1934
44 1935-1950
45 1951-1963

01.2 NAAR ONDERWERP INGEDEELDE STUKKEN

01.2.1 BEDRIJFSVORM

01.2.1.1 OPRICHTING EN OPHEFFING

- 46** Stukken betreffende de oprichting van de maatschappij.
1859 - 1860 1 omslag
- 47-49** Stukken betreffende het vaststellen en wijzigen van de statuten.
1864-1972 2 pakken en 1 omslag
- 47** Statuten, 1860 - 1970 (omslag)
48 Ingekomen en minuten van uitgaande stukken, 1864 - 1966
49 Akten, 1866 - 1972

01.2.1.2 BESTUUR EN INTERNE ORGANISATIE

- 50** Presentielijsten van de algemene vergaderingen van aandeelhouders. Met bijlagen.
1861-1939 1 pak

-
- 51** Stukken betreffende de werkzaamheden van de financiële commissie uit de vergadering van aandeelhouders tot onderzoek van de jaarstukken.
1862-1963 1 omslag
- 52-54** Organieke bepalingen, organisatiebeschikkingen.
1866-1913 2 banden en 1 omslag
- 52** 1866 - 1903. Met een index op zaaknamen.
53 1905 - 1913 (1 omslag)
54 1907: beschikkingen voor zover nog van kracht in mei 1907.
- 55** Stukken betreffende de benoeming en het ontslag van leden van de raden van kommissarissen en van regeringskommissarissen bij de verschillende maatschappijen van het Billiton concern.
1922-1956 en 1971 1 omslag
- 56** Stukken betreffende de registratuur en betreffende de inrichting en het beheer van het archief van het Billiton concern.
1927-1954 1 omslag
- 57** Ingekomen en minuten van uitgaande brieven betreffende het verstrekken van inlichtingen over de historie van het Billiton concern.
1930-1971 1 omslag
- 58-59** Stukken betreffende de organisatie van het Billiton concern.
1931-1962 2 omslagen
- 58** Nota's, 1945 - 1961.
59 Organisatieschema's, 1931 - 1962
- 60** Stukken betreffende de houding van de NV Billiton Maatschappij in Nederland jegens de Duitse bezettingsautoriteiten.
1940 1 omslag
- 61** Ingekomen en minuten van uitgaande brieven betreffende het toezicht dat door de Duitse bezettingsautoriteiten in de jaren 1940 - 1945 op het Billiton concern is uitgeoefend.
1940-1947 1 omslag
- 62** Stukken opgemaakt door Cl.G. Holthusen, Verwalter voor de Duitse bezettingsautoriteiten bij het Billiton concern, betreffende de bedrijfsresultaten van het concern.
1942 - 1944 1 pak
- 63** Stukken betreffende de toestand waarin de verschillende onderdelen van het Billiton-concern gedurende de Tweede Wereldoorlog en na afloop daarvan verkeerden.

1942-1946 en 1956

1 omslag

01.2.1.3 JUBILEA EN GESCHIEDSCHRIJVING

64

Arntzenius, R.H., Billiton Maatschappij de eerste twintig jaren 1860 - 1880. Manuscript.
1881

1 omslag

65

Loudon, J.F., De eerste jaren der Billiton-onderneming.
Amsterdam,
1883
1 stuk

66

De Tinbouw-Onderneming op Billiton, in algemeene trekken
geschetst.
Buitenzorg,
1900
1 stuk

67

Stukken betreffende plannen tot oprichting van een gedenkteken
te Tandjong Pandan op Billiton voor de pioniers der Billiton
Maatschappij.
1926-1927

1 omslag

68

Stukken betreffende de herdenking van het vijfenzeventig jarig
bestaan van het Tinbedrijf Billiton.
1927

1 omslag

69

Gedenkboek Billiton 1852 - 1927. 's-Gravenhage,
1927

1 pak

70

Stukken betreffende de voorbereiding van de viering van het
vijfenzeventig jarig bestaan van de NV Billiton Maatschappij op 28
oktober 1935.
1935

1 omslag

71

Stapel, F.W., Aanrakingen met Billiton in oude tijd. Z.p., z.j. (1938)

1 omslag

72

Stukken betreffende een verzoek van R.M Wazar te Bandung
(Indonesië) om medewerking aan een publikatie betreffende de
Billiton Maatschappij.
1954-1956

1 omslag

73

Stukken betreffende de voorbereiding van de viering van het
honderdjarig bestaan van de NV Billiton Maatschappij op 29
september 1960.
1957-1960

1 omslag

- 74** Kamp, A.F., De standvastige tinnen soldaat. 1860 - 1960 / N.V. Billiton Maatschappij 's-Gravenhage, 's-Gravenhage, 1960. 1960 1 deel
- 75** Broersma, K.E., Eene Zaak van Regt en Billijkheid. Enkele episoden uit de enerverende Billiton-geschiedenis 1860 - 1985, Leidschendam, 1985. 1985 1 deel

01.2.2 VERMOGEN EN BEDRIJFSMIDDELEN

- 76-80** Stukken betreffende het aanvragen en verlenen van koncessies voor het winnen van tin op Billiton. 1850-1927 5 omslagen
Zie ook inventarisnummer 164.
- 76** 1850-1868
77 1871-1883
78 1884-1892
79 1895, 1897, 1908 - 1917
80 1925-1927
- 81** Akten van overeenkomst tot het ontginnen van delfstoffen en het in cultuur brengen van onbebouwde gronden op Billiton. 1852 en 1883 1 omslag
- 82-83** Gedrukte Handelingen der Staten-Generaal betreffende het verlenen van koncessies tot het winnen van tin op Billiton aan de NV Billiton Maatschappij. 1855-1917 2 omslagen
- 82** Zittingsjaren 1855/1856 - 1890/1891
83 Zittingsjaren 1891/1892 - 1916/1917
- 84-85** Stukken betreffende het verrekenen van kosten ingevolge artikel 14 van de koncessie-overeenkomst en een daaruit voortvloeiend konflikt tussen het Nederlands-Indisch Gouvernement en de NV Billiton Maatschappij. 1855-1879 2 omslagen
- 84** Verrekening van kosten
85 Proces Billiton - Gouvernement
- 86-87** Registers waarin aantekening wordt gehouden van de uitgifte van aandelen. 1860-1905(1931) 2 delen
- 86** 1860-1873(1931), nrs. 1-134
87 1874-1905(1931), nrs. 135-324
- 88** Stukken betreffende het plaatsen en aflossen van obligatieleningen.

-
	1865-1924	1 omslag
89	Stukken betreffende de financiële positie van het Billiton concern.
1865-1960	1 pak
90	Stukken betreffende rechten van de erven van Pierre Jean Landry, bankier te 's-Gravenhage, op een aandeel in de winst van de NV Billiton Maatschappij, respectievelijk van de NV Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton.
1865-1977	1 omslag
91-95	Stukken betreffende de huisvesting van de directie in 's-Gravenhage.
1879-1964	5 omslagen
91	Kanonstraat, Jan Evertsenstraat, 1729 - 1938	
92	Korte Voorhout 10 en 12, 1879 - 1951	
93	Prinsessegracht 21, 1926 - 1964	
94	Lyceumplein 19, 1939 - 1962	
95	Hoek Mauritskade - Louis Couperusplein, 1951 - 1954	
96-104	Stukken betreffende het aanvragen en toekennen van octrooien, het overnemen van octrooirechten van derden en het maken van bezwaar tegen het verlenen van octrooien aan derden.
1919-1963	9 omslagen
96	Verbeterde werkwijze tot het verkrijgen van tin of tinverbindingen uit pyritische of andere tinertsen, tinertskoncentraties e.d, 1919 - 1920.	
97	Konstruktie van een centrifugaal baggerpomp, 1919 - 1931.	
98	Verbeterde konstruktie voor boventuimelaars van emmerbaggermolens, 1931 - 1954.	
99	Inrichting voor het winnen van mineralen uit alluviale afzettingen (Octrooi Albert James Kelman e.a.), 1931 - 1954.	
100	Zuigerwasmachines voor erts, 1935 - 1937.	
101	Nikkeloctrooien van prof.ir. M.H. Caron, 1948 - 1958.	
102	Werkwijze voor de behandeling van technische ammoniale lagen die nikkel en kobalt bevatten (Octrooi Nicaro Nickel Company), 1949 - 1951.	
103	Jig of deintoestel voor het wassen van ertsen, kolen en andere mineralen (Lockhorst-patent), 1949 - 1959.	
104	Werkwijze voor het winnen van tin en tindioxyde, 1952 - 1963.	

01.2.3 FINANCIËLE ADMINISTRATIE

105-155	Grootboeken.
1860-1963	51 delen
	De serie werd niet volledig aangetroffen.	

105	1860 - 1868/1869
106	1869/1870 - 1876/1877
107	1877/1878 - 1884/1885
108	1885/1886 - 1890/1891
109	1891/1892 - 1896/1897
110	1897/1898 - 1902/1903
111	1903/1904 - 1908/1909
112	1909/1910 - 1916
113	1917-1920
114	1924-1927
115	1928-1936
116	1937-1942
117	1943-1946
118	1947-1948
119	1949-1950
120	1953, Rubriek Indonesische en Ned. Courant, A t/m Expl. Marokko
121	1954, Rubriek I Groep 0 + 1.5
122	1955, Rubriek Ned. Crt 1500 - Groep 2
123	1955, Rubriek 0 0220 G 47 tot Rubriek 1 1447
124	1955, Rubriek 0 t/m 0220 G 46
125	1955, Rubriek 2 tot Einde
126	1956, Rubriek Ned. Crt 2200 - Einde
127	1956, Rubriek I vanaf 1500
128	1957, Rubriek Crediteuren A t/m I
129	1957, Rubriek Crediteuren J t/m Z
130	1957, Rubriek Ned. Crt 1850 - Einde. Ind.Crt
131	1957, Rubriek Ned. Crt 500 - 1850
132	1957, Rubriek 0
133	1957, Rubriek 1 t/m 1439 Ned. Crt
134	1958, Rubriek Ind.Crt. Ned. Crt. 0 t/m 118
135	1958, Rubriek Ned. Crt 1586 tot 22
136	1958, Rubriek Ned. Crt van 22 tot Einde
137	1958, Rubriek Ned. Crt. 119 t/m 1585
138	1959, Rubriek Ind.Crt. Ned.Crt 0 - 119 Ned. Crt
139	1959, Rubriek Ned. Crt 119 - 1586
140	1959, Rubriek Ned. Crt 1586 - 22
141	1959, Rubriek Ned. Crt 22 - Einde
142	1960, Rubriek 0 - 119
143	1960, Rubriek 119 - 1586
144	1960, Rubriek 1586 - 22
145	1960, Rubriek 22 - Einde
146	1961, Rubriek 002 - 119
147	1961, Rubriek 1200 - 1585
148	1961, Rubriek 197 - 1586
149	1961, Rubriek 22 - 99
150	1963, Rubriek 002 - 0911.2
151	1963, Rubriek 100 - 1433
152	1963, Rubriek 1500 - 1520.1.6.5

- 153** 1963, Rubriek 153 - 22.1
- 154** 1963, Rubriek 2301 - 35
- 155** 1963, Rubriek 400 - 99

- 156-162** Jaarrekeningen, gedeeltelijk met bijlagen.
1860-1963 6 pakken en 1 omslag
- 156** 1860 - 1895/1896
 - 157** 1896/1897 - 1923
 - 158** 1925-1948
 - 159** 1949-1955
 - 160** 1956-1959
 - 161** 1960-1962
 - 162** 1963 (omslag)
- 163** Jaarverslagen van de Interne Accountantsdienst.
1954-1957 1 omslag

01.2.4 BEDRIJFSVOERING

01.2.4.2.1 ALGEMEEN

- 164** Register houdende afschriften van kontrakten, instructies en voorschriften met betrekking tot tinwinning op Billiton.
1852-1860 1 deel
- 165** Ingekomen stukken van de hoofdadministrateur in Nederlands-Indië bij de koncessiehouders.
1854-1861 1 omslag
- 166** Jaarverslagen van de hoofdadministrateur en algemeen vertegenwoordiger in Nederlands-Indië.
1856-1924 1 pak
- 167** Briefwisseling van G.L.J. van Hucht, gedelegeerd kommisaris van de NV Billiton Maatschappij te Batavia met de hoofdadministrateur in Nederlands-Indië.
1861-1863 1 omslag
- 168** Briefwisseling van de direktie met G.L.J. van Hucht, gedelegeerd kommisaris van de NV Billiton Maatschappij te Batavia.
1861-1863 1 omslag
- 169-205** Brieven ingekomen van de vertegenwoordiger in Nederlands-Indië.
1863-1906 37 banden
- Vanaf mei 1889 zijn klappers op onderwerp aanwezig.
- 169** 1863 jan. 26 - 1865 okt. 22
 - 170** 1866 feb. 27 - 1868 feb. 16
 - 171** 1868 mrt. 12 - 1870 feb. 14
 - 172** 1870 feb. 16 - 1872 feb. 14

173	1872 mrt. 03 - 1874 feb. 14
174	1874 mrt. 11 - 1875 feb. 25
175	1875 mrt. 07 - 1876 apr. 08
176	1876 mei 02 - 1877 apr. 13
177	1877 mei 05 - 1878 apr. 19
178	1878 mei 02 - 1879 apr. 18
179	1879 mei 02 - 1880 apr. 17
180	1880 mei 01 - 1881 apr. 16
181	1881 mei 01 - 1882 apr. 15
182	1882 mei 07 - 1883 apr. 14
183	1883 mei 12 - 1884 apr. 15
184	1884 mei 10 - 1885 apr. 12
185	1885 mei 15 - 1886 apr. 19
186	1886 mei 06 - 1887 apr. 30
187	1887 mei 13 - 1888 apr. 30
188	1888 mei 06 - 1889 mrt. 25
189	1889 mei 06 - 1890 apr. 14
190	1890 mei 07 - 1891 apr. 26
191	1891 mei 08 - 1892 apr. 22
192	1892 mei 06 - 1893 apr. 11
193	1893 mei 12 - 1894 apr. 11
194	1894 mei 10 - 1895 apr. 11
195	1895 mei 09 - 1896 mrt. 31
196	1896 mei 03 - 1897 apr. 08
197	1897 mei 06 - 1898 apr. 07
198	1898 mei 10 - 1899 apr. 07
199	1899 mei 09 - 1900 apr. 09
200	1900 mei 08 - 1901 apr. 09
201	1901 mei 06 - 1902 apr. 18
202	1902 mei 06 - 1903 apr. 07
203	1903 mei 07 - 1904 apr. 11
204	1904 mei 11 - 1905 apr. 06
205	1905 mei 11 - 1906 apr. 21

206-217 Minuten van uitgaande brieven aan de vertegenwoordiger, respektievelijk vertegenwoordiger en hoofdadministrateur in Nederlands-Indië.

1865-1908

12 delen

206	1865 jan. 07 - 1871 feb. 23
207	1871 mrt. 09 - 1874 juni 25
208	1874 juli 02 - 1877 sep. 30
209	1877 sep. 27 - 1880 dec. 02
210	1880 dec. 02 - 1883 aug. 10
211	1883 aug. 17 - 1886 aug. 05
212	1886 aug. 13 - 1889 mrt. 22
213	1889 mrt. 28 - 1892 sep. 08
214	1892 sep. 16 - 1897 okt. 28
215	1897 nov. 26 - 1902 mei 08
216	1902 mei 30 - 1906 apr. 20

217 1906 apr. 24 - 1908 mrt. 08

218-249 Maandrapporten van de vertegenwoordiger, respectievelijk
vertegenwoordiger en hoofdadministrateur in Nederlands-Indië.
1892-1924 32 delen
Over de periode 1892/1893 tot 1914 bevat de serie ook jaarverslagen.

218 1892-1893

219 1893-1894

220 1894-1895

221 1895-1896

222 1896-1897

223 1897-1898

224 1898-1899

225 1899-1900

226 1900-1901

227 1901-1902

228 1902-1903

229 1903-1904

230 1904-1905

231 1905-1906

232 1906-1907

233 1907-1908

234 1908-1909

235 1909-1910

236 1910-1911

237 1911-1912

238 1912-1913

239 1913-1914

240 1914-1915

241 1915-1916

242 1916-1917

243 1917-1918

244 1918-1919

245 1919-1920

246 1920-1921

247 1921-1922

248 1922-1923

249 1923-1924

250-251 Briefwisseling met directeur ir. A.M.A. Wijnans, verblijf houdend te
Batavia.
1946 en 1949 - 1960 2 pakken

250 Ingekomen brieven, deels in afschrift, 1946, 1949 -
1960.

251 Minuten van uitgaande brieven, 1946, 1949 - 1955.

252 Brieven ingekomen van directeur ir. M.J.A.C. Verschure.
1951-1957 1 omslag

01.2.4.2.2 FINANCIËLE EN PERSONELE AANGELEGENHEDEN

- 253** Stukken betreffende de benoeming, het ontslag en de waarneming van vertegenwoordigers en administrateurs.
1855-1918 1 omslag
- 254** Jaarverslagen van de Geneeskundige Dienst.
1893-1924 1 pak
- 255** Rapport van H. Colijn, adjunct-regeringskommissaris, betreffende een conflict tussen het Gouvernement van Nederlands-Indië en de maatschappij over het zogenoemde arbeidsvraagstuk. Met bijlagen.
1910 1 omslag
- 256-269** Verslagen van de vertegenwoordiger, respectievelijk vertegenwoordiger tevens hoofdadministrateur in Nederlands-Indië, betreffende de financiële resultaten.
1910-1923 14 delen
- 256** 1909/1910
257 1910/1911
258 1911/1912
259 1912/1913
260 1913/1914
261 1914/1915
262 1915/1916
263 1916/1917
264 1917/1918
265 1918/1919
266 1919/1920
267 1920/1921
268 1921/1922
269 1922/1923
- 270** Accountantsrapporten betreffende de controle van de financiële administratie van het kantoor te Djakarta.
1954-1958 1 pak

01.2.4.2.3 VOORONDERZOEK, EXPLORATIE EN EXPLOITATIE

- 271** Mijnberichten, verslagen van de stand van zaken bij de exploitatie van de tinmijnen op Billiton.
1854-1889 1 pak
- 272** Stukken betreffende proefnemingen met methoden van grondonderzoek en betreffende de planning van grondonderzoek.
1854-1924 1 omslag

-
- 273** Nota's betreffende de exploratie en exploitatie van primaire tinertsontginningen op Billiton.
1857-1927 1 pak
- 274** Staten van de produktie en voorraden van tin.
1861, 1862, 1909 - 1922 1 omslag
- 275** Register waarin aantekening is gehouden van de verkopen via de Tinveiling respektievelijk via onderhandse inschrijving te Batavia.
1863-1914 1 deel
- 276** Verslagen en mededelingen van de Mijnbouwkundige Dienst.
1863 - 1927 1 pak
- 277** Stukken betreffende het analyseren van de kostprijs van tin.
1865-1924 1 omslag
- 278** Groothoff, J., Overzicht van de Tinexploitatie op het eiland Billiton, 's-Gravenhage, 1893.
1893 1 stuk
- 279** Stukken betreffende de exploitatie van de winning en verwerking van tinerts op Banka.
1905-1954 1 pak
- 280** Verslagen van dienstreizen naar Banka en Billiton.
1908-1932 1 pak
- 281** Overzichten van de waarde van de als ontginbaar aangewezen terreinen.
1910-1923 1 omslag
- 282** Rapport over de Mijnbouwkundige Dienst op Billiton.
1918 1 omslag

01.2.4.3 Oprichting van, deelneming in en/of beheer over andere ondernemingen

Zie de rubrieken 02. - 06., 09., 12., 13., 14., 15. - 17.

01.3 FOTO- EN KAARTMATERIAAL

Deze rubriek bevat, met uitzondering van inventarisnummer 283, beschrijvingen van foto's. Door de diverse samenstelling van de verschillende series en albums bleek het niet mogelijk de eenheden overzichtelijk in te delen. Volstaan is daarom met het weergeven van inventarisnummers en datering van de foto's. De foto's zijn op trefwoord ontsloten in bijlage II op pagina ...

- 283** Geografische kaarten en schetsen van de eilanden Billiton en Singkep, met geologische gegevens.

1849, 1851, 1859, 1878, 1888 en 1922

1 omslag

284-336Foto's van het hoofdkantoor in 's-Gravenhage en van de
Billitonbedrijven in Nederlands-Indië.

1850-1960

17 banden, 14 pakken en 22 omslagen

Index op de inventarisnummers 284 - 336

Asahan

Sumatra 326

Bauxiet

transport van 307, 308, 321

verwerking van 307, 315, 321

Bedrijfsgebouwen

algemeen Banka 315

algemeen Billiton 287, 304, 322, 328, 333

algemeen Riouw Archipel 307, 321

algemeen Singkep 310, 320

directiekantoor Den Haag 299, 324

werkplaatsen (ateliers) 296, 304, 307, 309, 320,
321, 328

woningen (staf)personeel 289, 293, 307

Bedrijfsinstallaties

bauxietbunkers 307, 321

bauxiettransport 307

bauxietwasserijen 307, 321

bauxietzeverij 307

dokken 295

drooginstallaties bauxiet 307, 321

elektriciteitcentrales 298, 304, 305

emmer- en 304, 315, 322, 330, 331
snijkopbaggersertsverwerkingsinstallatie 307, 311, 320, 321, 336
s

ertswasserij 315, 321, 328

generatoren 292

grondboren 291, 304, 313, 315, 328

grondverzetmachines 307, 313, 315

kabelbanen 307

laadbruggen bauxiet 307

jig-installaties 311-313, 320, 322

proefverwerkingsinstallati 305

	es	
	sluizen	303, 304, 322
	sputbaggers	297, 304, 311-313, 315, 322, 328, 329
	tinertstransport	288
	tingieterijen	305
	tinmijnschachten	292, 304
	tinsmelterijen	304, 313, 332, 333, 336
	tinwasserijen	304
Chinese gemeenschap op Billiton		325
Directieleden		284
Festiviteiten		314
Infrastructuur		
	Billiton	286, 289, 294, 300, 304, 305, 322, 328, 332, 333
	Riouw Archipel	321
	Singkep	310, 320
Jaarbeurzen		302
	Concessiehouders	284
Landschappen		
	Billiton	286, 289, 294, 300, 304, 305, 322, 328, 332, 333
	Riouw Archipel	321
	Singkep	293, 310, 320
Mijnhoofden		285
Monument Tandjong Pandan		327
Ontginning		Zie tinerts
Ontvangst van gouvernementsbestuurde rs		301
Personeelsleden		284, 285, 293, 304-306, 320, 322, 323, 332, 333, 335
Scholen		
	Billiton	287
	Singkep	310
Sociëteiten		
	Billiton	287, 322, 328
	Singkep	310, 320
Tentoonstellingen		302

Tinerts, ontginning van

diepbouw	292, 304
open bouw	288, 293, 297, 303, 304, 311, 313, 315, 328, 329, 332-334, 336
in zee	293, 311
opsporing van	291, 293, 304, 313, 328, 332, 333, 336
transport van	288, 293, 295, 310, 315, 328, 329
verwerking van	288, 304, 313, 329, 334, 336

Transport Zie Tinerts, Bauxiet

Transportmiddelen 293, 295, 307, 308, 310,
315, 320, 328, 332, 333

Verwerking Zie Tinerts

Waterkrachtwerk 326
Wilhelmina Val

Ziekenhuizen

Banka	313, 316
Billiton	290, 305, 321, 332, 333
Singkep	293, 310

284	1850 - 1945 (band)
285	1866 - 1954 (pak)
286	1885-1900
287	1885-1940
288	1885-1947
289	1885-1953
290	1885, 1906 - 1954
291	1885-1957
292	1890-1936
293	1896 - 1907 (band)
294	1906-1920
295	1906 - 1954 (pak)
296	1906-1954
297	1910 - 1954 (pak)
298	1913-1956
299	1919 - 1970 (pak)
300	1927 - 1948 (pak)
301	1929 - 1954 (pak)
302	1929 - 1956 (pak)
303	1931 - 1954 (pak)
304	1933 (band)
305	1933 (band)
306	1933 (band)
307	1935 - 1952 (pak)

308	1936-1952
309	1938
310	1938-1952
311	1938 - 1957 (pak)
312	1946 - 1952 (pak)
313	1947 (band)
314	1947-1953
315	1948 - 1953 (band)
316	1949-1952
317	1950 (band)
318	1954 (band)
319	1954 (band)
320	1955 (band)
321	1955 (band)
322	1955 (band)
323	1955
324	1960
325	Z.d. (pak)
326	Z.d.
327	Z.d.
328	Z.d. (band)
329	Z.d. (band)
330	Z.d. (pak)
331	Z.d. (pak)
332	Z.d. (band)
333	Z.d. (band)
334	Z.d.
335	Z.d.
336	Z.d.

02. NV MIJNBOUW MAATSCHAPPIJ STANNUM**02.1 NIET NAAR ONDERWERP INGEDEELDE STUKKEN**

- 337-338** Jaarverslagen.
1920-1949 2 omslagen
337 1920-1934
338 1935-1949
- 339** Notulen van de vergaderingen van de raad van commissarissen.
1920-1963 1 pak
- 340** Notulen van de algemene vergaderingen van aandeelhouders.
1921-1971 1 omslag

02.2 NAAR ONDERWERP INGEDEELDE STUKKEN**02.2.1 BEDRIJFSVORM**

- 341** Stukken betreffende de oprichting en organisatie van de
maatschappij en betreffende het vaststellen en wijzigen van de
statuten.
1920-1961 1 omslag

02.2.2 VERMOGEN EN BEDRIJFSMIDDELEN

- 342** Stukken betreffende uitgifte, eigendom en beheer en vernietiging
van aandelen van de maatschappij.
1920-1979 1 omslag

02.2.3 FINANCIËLE ADMINISTRATIE

- 343-352** Grootboeken.
1920-1946 10 delen
343 1920-1926
344 1927
345 1928
346 1929
347 1930-1931
348 1932-1934
349 1935-1937
350 1938-1945
351 1940-1946
352 1946

02.2.4 BEDRIJFSVOERING

- 353** Stukken betreffende mogelijkheden tot (voortzetting van)

mijnbouwkundige ontginningen in de onderafdeling Bangkinang op Sumatra.
1892-1895 en 1922 - 1931 1 omslag

354 Verslagen van proefontginningen en van
ontsluitingswerkzaamheden in de onderafdeling Bangkinang op
Sumatra.
1919-1924 1 omslag

355-357 Stukken betreffende de berekening van ertsreserves op de
ontginningsterreinen in de onderafdeling Bangkinang op Sumatra.
1924-1930 1 omslag en 2 delen

355 Pomp- en emmerbaggerreserves

356 Ertsreserves (1 omslag)

357 Totale reserves

358 Maandverslagen van de administrateur betreffende het beheer en
de exploitatie van de tinertsontginningen in de onderafdeling
Bangkinang op Sumatra.
1925-1930 1 pak
De serie is niet volledig aangetroffen.

359 Staten van de produktie en het grondverzet van emmer- en
pompbaggermolens, opgemaakt volgens de maandrapporten van
de administrateur in de onderafdeling Bangkinang op Sumatra.
1926-1930 1 omslag
De serie is niet volledig aangetroffen.

02.2.4.3 OPRICHTING VAN, DEELNEMING IN EN/OF BEHEER OVER ANDERE ONDERNEMINGEN

Zie de rubrieken 07., 11., 13. en 14.

**03. NV GEMEENSCHAPPELIJKE MIJNBOUWMAATSCHAPPIJ
BILLITON****03.1 NIET NAAR ONDERWERP INGEDEELDE STUKKEN**

- 360-362** Jaarverslagen.
1924-1963 3 pakken
360 1924-1934
361 1935 - 1937, 1940 - 1942, 1947 - 1951
362 1952-1963
- 363-366** Protokollen bij de notulen van de vergaderingen van de raad van
beheer.
1924-1950 4 banden
363 1924 sep. - 1928 feb.
364 1928 feb. - 1931
365 1932-1934
366 1935 - 1950 feb.
- 367** Notulen van de vergaderingen van houders van aandelen B.
1924-1958 1 omslag
- 368-371** Notulen van de vergaderingen van de raad van beheer.
1924 - 1959 4 banden
368 1924 - 1932, 1e t/m 72e vergadering
369 1933 - 1942, 73e t/m 155e vergadering
370 1946 - 1953, 156e t/m 211e vergadering
371 1954 - 1959, 212e t/m 255e vergadering
- 372** Notulen van de algemene vergaderingen van aandeelhouders.
1925-1959 1 omslag
- 373** Notulen van de vergaderingen te Batavia van de raad van beheer.
Juni 1940 - oktober 1944 1 omslag
- 374** Ingekomen en minuten van uitgaande stukken bij het sekretariaat
van de raad van beheer. Met een inhoudsopgave.
1954-1955 1 pak
Tijdens de onderhandelingen met de Indonesische regering werd door
laatstgenoemde de vorming van een apart sekretariaat als eis gesteld. De
stukken kregen een kodenummer met de toevoeging SA.

03.2 NAAR ONDERWERP INGEDEELDE STUKKEN**03.2.1 BEDRIJFSVORM****03.2.1.1 OPRICHTING EN OPHEFFING**

- 375-378** Stukken betreffende onderhandelingen met het gouvernement tot oprichting van de maatschappij en betreffende de behandeling in het Nederlandse parlement.
1919-1924 5 omslagen
- 375** Eerste onderhandelingen in Nederlands-Indië. Met een inhoudsopgave, 1919 - 1923
- 376** Direktiebesprekingen van de NV Billiton Maatschappij en betreffende de behandeling van de kwestie in de Volksraad van Nederlands-Indië. Met een inhoudsopgave, 1922 - 1923
- 377** Behandeling van de kwestie in de Staten-Generaal, gedeeltelijk met een inhoudsopgave, 1923 - 1924
- 378** Kranteknipsels, 1922 - 1924
- 379** Rapport met bijlagen van de Gemeenschappelijke Kommissie tot het doen van een financieel en technisch onderzoek naar de bedrijfswaarde en de vooruitzichten van de Billiton Maatschappij in verband met de eventuele oprichting van een gemeenschappelijk bedrijf Billiton.
1922 1 pak
- 380** Stukken betreffende het vaststellen en wijzigen van de statuten.
1924-1958 1 omslag
- 381** Stukken betreffende het verstrekken van gegevens voor het Handelsregister van de Kamer van Koophandel en Fabrieken te 's-Gravenhage.
1924-1966 1 omslag
- 382** Nota betreffende een rapport van de zogenoemde Informele Tinkommissie over de onderlinge waardeverhouding van de tinbedrijven op Banka en Billiton.
1935 1 stuk
- 383** Groothoff, A. De tinfusie in Nederlandsch-Indië, 's-Gravenhage, 1937.
1937 1 stuk
- 384** Nota betreffende plannen tot vereniging van alle tinbedrijven in Nederlands-Indië.
1944 1 stuk

03.2.1.2 BESTUUR EN INTERNE ORGANISATIE

- 385** Stukken betreffende de benoeming van, het vaststellen van de vergoeding en het opstellen van een instructie voor de direktie.
1923-1959 1 omslag
- 386** Stukken betreffende de benoeming en de bezoldiging van de leden van de raad van beheer.
1927-1959 1 omslag
- 387** Stukken betreffende onderhandelingen met de Republiek Indonesia over de status van de tinbedrijven in Indonesië.
1952-1958 1 pak
- 388** Stukken betreffende de onderbeheerstelling en nationalisatie van de Billitonbedrijven in Indonesië.
1957-1961 1 omslag

03.2.1.3 JUBILEA EN GESCHIEDSCHRIJVING

- 389** Overzicht van de redenen, die geleid hebben tot de vorming van een gemengd bedrijf op Billiton, en Historisch overzicht van het ontstaan der G.M.B., van de wet, houdende hare oprichting en van hare statuten.
1929 1 omslag
- 390** Notitie betreffende het persoonlijk archief van F. van Olden, resident van Banka in de periode 1848 - 1850.
1933 1 stuk
- 391** Het ontstaan van de Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton. Vertaling van een publikatie.
Z.j. 1 stuk

03.2.2 VERMOGEN EN BEDRIJFSMIDDELEN

Zie ook de inventarisnummers 96 - 104, 525, 557, 644.

- 392** Stukken betreffende de deelneming van de NV Billiton Maatschappij in de Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton.
1924-1959 1 omslag
- 393** Rapport betreffende de bouw van een spui-sluys voor de emmerbaggermolen EB II in de Sei Lais, distrikt Lenggang op Billiton. Met bijlagen.
1932 1 omslag
- 394** Overeenkomst met NV Werf Conrad te Haarlem tot de bouw van

tinbaggermolen Sengkelie.
1936

1 stuk

395

Stukken betreffende de aanbouw en werkzaamheden van de
emmerbaggermolen EB XII Doejoeng.
1936-1953

1 omslag

396

Rapport over het verslepen van de tinbaggermolen Karimata naar
Billiton door de internationale sleepdienst L. Smit en Co.
1939

1 stuk

397

Stukken betreffende de aanschaf van emmerbagger- en
snijkopbaggermolens voor de ontginning van tinerts op Billiton,
Singkep en Banka.
1945-1949

1 omslag

398

Stukken betreffende een overeenkomst met de regering van de
Republiek Indonesia, waarbij de maatschappij de republiek een
voorschot verstrekt ten behoeve van de toetreding tot het
International Tin Agreement.
1956-1958

1 omslag

03.2.3 FINANCIËLE ADMINISTRATIE

399-415

Grootboeken.
1923-1957

16 delen

- 399** Serie I sluitrekeningen, 1923 - 1924
- 400** Serie I sluitrekeningen, 1925 - 1945
- 401** Serie I sluitrekeningen, 1947 - 1948
- 402** Serie I sluitrekeningen, 1949 - 1950
- 403** Serie II, 1925 - 1930
- 404** Serie II, 1931 - 1934
- 405** Serie II, 1935 - 1937
- 406** Serie II, 1938 - 1939
- 407** Serie II, 1940 - 1945
- 408** Serie II, 1946
- 409** 1954, Ned. Crt 1580 - 99
- 410** 1954, Rubriek 061 - 99
- 411** 1955, Rubriek 002 - 1820
- 412** 1955, Rubriek 1821 - 979
- 413** 1957, Rubriek 002 - 2420
- 414** 1957, Rubriek 2421 - 99
- 415** 1960-1961

416-417

Stukken betreffende de controle van de financiële administratie.
1925-1958

2 pakken

- 416** 1925-1950
- 417** 1950-1958

- 418** Voorlopige jaarrekeningen met toelichtingen.
1940-1943 1 omslag

03.2.4 BEDRIJFSVOERING

03.2.4.1 BEDRIJFSVOERING IN NEDERLAND: DE LUTINE

- 419** Rapporten met bijlagen betreffende de berging van de lading van het V.O.C.-schip De Lutine voor de kust van Terschelling.
1931-1938 1 omslag
- 420** Ingekomen en minuten van uitgaande stukken betreffende het verstrekken van inlichtingen over het V.O.C.-schip De Lutine.
1936-1974 1 pak
- 421** Stukken betreffende het verlenen van een koncessie tot het verrichten van bergingswerkzaamheden van het V.O.C.-schip De Lutine door de tinbaggermolen EB XIV Karimata.
1938 1 omslag
- 422** Journaal en werkrapporten van de baggerwerkzaamheden van de tinbaggermolen EB XIV Karimata bij de berging van de lading van het V.O.C.-schip De Lutine.
1938 1 omslag
- 423** Ingekomen en minuten van uitgaande brieven betreffende de berging van de lading van het V.O.C.-schip De Lutine.
1938 1 omslag
De brieven zijn alfabetisch geordend op afzender.
- 424** Kranteknipsels betreffende de berging van de lading van het V.O.C.-schip De Lutine met behulp van de tinbaggermolen EB XIV Karimata.
1938-1939 1 pak
- 425** Ingekomen en minuten van uitgaande brieven betreffende de publiciteit rondom de bergingswerkzaamheden van de lading van het V.O.C.-schip De Lutine door de tinbaggermolen EB XIV Karimata.
1938-1948 1 omslag

03.2.4.2 BEDRIJFSVOERING IN NEDERLANDS-INDIË

03.2.4.2.1 Algemeen

- 426** Jaarverslagen van de hoofdadministrateur en algemeen vertegenwoordiger.
1925-1956 1 pak

- 427-450** Maandrapporten van de hoofdadministrateur, respectievelijk algemeen vertegenwoordiger en hoofdadministrateur.
1924-1958 24 omslagen
- 427** 1924/1925
 - 428** 1925/1926
 - 429** 1926/1927
 - 430** 1927/1928
 - 431** 1928/1929
 - 432** 1929/1930
 - 433** 1930/1931
 - 434** 1931/1932
 - 435** 1932/1933
 - 436** 1933/1934
 - 437** 1934/1935
 - 438** 1935/1936
 - 439** 1936/1937
 - 440** 1937/1938
 - 441** 1938/1939
 - 442** 1939/1940
 - 443** 1940/1941
 - 444** 1941/1942
 - 445** 1946/1947
 - 446** 1947/1948
 - 447** 1948/1949
 - 448** 1949/1950
 - 449** 1950/1951
 - 450** 1951/1952 - 1957/1958

- 451** Nota betreffende de wenselijkheid van het instellen van een afzonderlijke geologische dienst.
1927 1 stuk

03.2.4.2.2 Financiële en personele aangelegenheden

- 452** Stukken betreffende de benoeming, het ontslag en de waarneming van vertegenwoordigers en administrateurs.
1924-1958 1 omslag
- 453-487** Rapporten van de vertegenwoordiger, respectievelijk vertegenwoordiger tevens hoofdadministrateur in Nederlands-Indië/Indonesië, betreffende de financiële resultaten.
1924-1957 27 pakken en 8 omslagen
- 453** 1923/1924
 - 454** 1924/1925
 - 455** 1925/1926, deel I
 - 456** 1925/1926, deel II
 - 457** 1926/1927, deel I
 - 458** 1926/1927, deel II
 - 459** 1927/1928, deel I

460	1927/1928, deel II
461	1928/1929, deel I
462	1928/1929, deel II
463	1929/1930, deel I
464	1929/1930, deel II
465	1930/1931, deel I
466	1930/1931, deel II
467	1931/1932
468	1932/1933
469	1933/1934
470	1934/1935
471	1935/1936
	Het rapport over het boekjaar 1936/1937 ontbreekt.
472	1937/1938
473	1938/1939 (omslag)
474	1939/1940 (omslag)
475	1940/1941 (omslag)
476	1941/1942 (omslag)
477	1946/1947 (omslag)
478	1947/1948 (omslag)
479	1948/1949 (omslag)
480	1949/1950 (omslag)
481	1950/1951
482	1951/1952
483	1952/1953
484	1953/1954
485	1954/1955
486	1955/1956
487	1956/1957

- 488** Jaarverslagen van de Geneeskundige Dienst.
1924/1925 - 1956/1957 1 pak
- 489-490** Stukken betreffende de oprichting, het beheer en de likwidatie van de stichting Bevolkingsfonds Billiton.
1926 - 1978 1 pak en 1 omslag
- 489** Oprichting, beheer en likwidatie (1 pak)
- 490** Jaarverslagen
- 491** Stukken betreffende de controle van de financiële administratie voor zover in Nederlands-Indië gevoerd van de NV Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton, de NV Singkep Tin Exploitatie Maatschappij en de NV Nederlands-Indische Tin Exploitatie Maatschappijen de daaronder ressorterende vennootschappen.
1930-1938 en 1948 - 1957 1 pak
- 492** Stukken betreffende het verstrekken van inlichtingen over personeelsleden in Nederlands-Indië tijdens en na de Japanse

bezetting.
1943-1948, 1969 en 1983 1 omslag

493 Accountantsrapporten betreffende de controle van de financiële
administratie van het kantoor te Djakarta.
1946-1958 1 omslag

03.2.4.2.3 Vooronderzoek, exploratie en exploitatie

494-495 Overzichten van berekende boor- en aangenomen ertsreserves.
1924-1958 2 omslagen

494 1923/1924 - 1946/1947

495 1947/1948 - 1957/1958

496 Rapporten waarin de bedrijfskosten van emmerbaggers op Billiton
en die in de Federated Malay States onderling vergeleken worden.
1924-1933 1 omslag

497 Stukken betreffende proefnemingen met methoden van
grondonderzoek en betreffende de planning van grondonderzoek.
1925-1957 1 omslag

498-499 Stukken betreffende kostprijsanalyses van tin.
1925-1958 2 pakken

498 1925-1932

499 1933-1958

500 Staten van de produktie en van de voorraden tin.
1925-1958 1 pak

501 Jaarverslag van de Mijnbouwkundige Dienst.
1927 1 omslag

502-503 Rapporten betreffende de exploitatie en het beheer van
emmerbaggermolens.
1927-1957 1 omslag

502 1927-1928

503 1929-1957

504-505 Nota's betreffende de exploratie en exploitatie van primaire
tinertsontginningen op Billiton.
1927-1949 2 pakken

504 1927-1941

505 1946-1953

506 Jaarverslagen van de Geologische Dienst.
1949/1950 - 1956/1957 1 omslag

507 Huishoudelijk Voorschrift Instructie Kaartering ten behoeve van

landmeetkundige werkzaamheden op Billiton. Met bijlagen.
1954 1 omslag

- 508-509** Overzicht van concessies en concessie-aanvragen, samengesteld door de Geologische Dienst.
1954 2 omslagen
- 508** Deel I
509 Deel II

- 510** Staten van de jaarlijkse resultaten van tinertsontginningen met behulp van emmer- en spuitbaggermolens over de exploitatiejaren 1954/1955 - 1956/1957. Met boorkaarten.
1955-1958 1 omslag

- 511** Jaaroverzicht van de ertsreserves op Billiton voor het werkjaar 1957/1958.
1958 1 deel

**03.2.4.3 OPRICHTING VAN, DEELNEMING IN EN/OF BEHEER
OVER ANDERE ONDERNEMINGEN**

Zie de rubrieken 05., 06., 08., 09., 12., 15. - 17.

03.2.4.4 SAMENWERKING MET DERDEN

- 512** Stukken betreffende een samenwerkingsverband met de NV Hollandsche Metallurgische Bedrijven in Arnhem tot de bouw en exploitatie van een proefinrichting voor elektrisch smelten.
1928-1932 1 omslag

- 513** Akten van overeenkomst tussen de Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton, de NV Singkep Tin Exploitatie Maatschappij en de NV Hollandsche Metallurgische Bedrijven tot het smelten van Billiton- en Singkep-ertsen.
1938-1958 1 omslag

04. BAUXIET SYNDICAAT

- 514** Stukken betreffende de analyse van bauxietmonsters uit de Riouw Archipel.
1924-1926 1 omslag
- 515-516** Stukken betreffende het verrichten van geologisch onderzoek naar bauxietafzettingen in de Riouw-Archipel.
1924 - 1930 2 omslagen
- 515** Ingekomen en minuten van uitgaande brieven, 1924 - 1930
- 516** Maandrapporten, 1929 - 1930
- 517** Notulen van de vergaderingen van de raad van commissarissen.
1925-1932 1 omslag
- 518** Stukken betreffende de oprichting en de likwidatie van het syndicaat door de NV Billiton Maatschappij, de NV Mijnbouw Maatschappij Aequator en de NV Oost-Borneo Maatschappij.
1925-1932 1 omslag
- 519** Overeenkomst tussen de NV Nederlandsch-Indische Tin Exploitatie Maatschappij en het syndicaat betreffende de onderlinge samenwerking ten behoeve van bauxietonderzoek in de Riouw-Archipel.
1929 1 stuk

**05. NV NEDERLANDSCH-INDISCHE TIN EXPLOITATIE
MAATSCHAPPIJ****05.1 NIET NAAR ONDERWERP INGEDEELDE STUKKEN**

- 520** Notulen van de algemene vergaderingen van aandeelhouders.
1926-1962 1 omslag
- 521** Notulen van de vergaderingen van de raad van commissarissen.
1926-1962 1 omslag
- 522** Jaarverslagen.
1927-1961 1 pak

05.2 NAAR ONDERWERP INGEDEELDE STUKKEN**05.2.1 BEDRIJFSVORM**

- 523** Stukken betreffende de oprichting en likvidatie van de
maatschappij en betreffende het wijzigen van de statuten.
(1908)1926 - 1962 1 omslag
- 524** Stukken betreffende het verstrekken van gegevens voor het
Handelsregister van de Kamer van Koophandel en Fabrieken te 's-
Gravenhage.
1926-1962 1 omslag

05.2.2 VERMOGEN EN BEDRIJFSMIDDELEN

- 525** Akte van overeenkomst tussen de NV Gemeenschappelijke
Mijnbouwmaatschappij Billiton en de NV Billiton Maatschappij
betreffende voorwaarden waaronder aandelen van de
maatschappij kunnen worden vervreemd en overgedragen.
1926 1 stuk
- 526-527** Stukken betreffende het aanvragen en verlenen van concessies
voor het opsporen en winnen van tin en wolfram op de eilanden
Koendoer en Karimoen in de residentie Riouw.
1927-1955 1 omslag en 1 pak
- 526** Akten van concessie, 1927 - 1955
- 527** Ingekomen en minuten van uitgaande brieven, 1928 -
1954

05.2.3 FINANCIËLE ADMINISTRATIE

- 528-531** Grootboeken.
1926-1947 4 delen
- 528** 1926-1929

529	1930-1932
530	1933-1946
531	1940-1947

- 532** Accountantsrapporten betreffende de controle van de financiële administratie.
1928-1941 en 1948 - 1959 1 omslag

05.2.4 BEDRIJFSVOERING

Zie ook inventarisnummer 519.

- 533** Stukken betreffende het opstellen en uitvoeren van ontginnings- en boorplannen met betrekking tot de Riouw Archipel en de eilandengroep Poeloe Toedjoe.
1926-1932 1 omslag

- 534-536** Boorlijsten.
1927-1930 3 omslagen
534	Bintan, december 1928 - augustus 1929
535	Karimoen, april 1927 - juni 1930
536	Koendoer, april 1927 - april 1929

- 537** Stukken betreffende het verrichten van geologisch onderzoek naar ontginningsmogelijkheden op Bintan, Karimoen en Koendoer in de Riouw-archipel.
1927-1950 1 omslag

- 538** Stukken betreffende de berekening van tinertsreserves en betreffende terreinen op de eilanden Karimoen en Koendoer die voor exploitatie met emmerbaggermolens in aanmerking komen.
1927-1957 1 omslag

- 539** Jaarverslagen van de administrateur superintendent.
1927/1928 - 1031/1932 1 omslag

- 540** Stukken betreffende de exploitatie van de ontginbare tinertsterreinen op de eilanden Koendoer en Karimoen.
1929-1957 1 omslag

05.2.4.3 OPRICHTING VAN, DEELNEMING IN EN/OF BEHEER OVER ANDERE ONDERNEMINGEN

Zie de rubriek 09.

06. NV NEDERLANDSCH INDISCH TINSMELTERIJ SYNDICAAT

- 541** Stukken betreffende een onderzoek naar mogelijkheden tot oprichting van een centrale tinsmelterij.
1921-1927 1 omslag
- 542** Stukken betreffende een onderzoek naar de mogelijkheden tot het elektrisch smelten van tinerts.
1926 en 1928 1 omslag
- 543** Notulen van de vergaderingen van de raad van beheer.
1926-1931 1 omslag
- 544** Stukken betreffende de oprichting en de likwidatie van het syndikaat en betreffende het vaststellen van de statuten.
1926-1931 1 omslag
- 545** Jaarverslagen.
1927-1930 1 omslag
- 546** Accountantsrapporten betreffende de controle van de financiële administratie.
1928 en 1929 1 omslag
- 547** Notulen van de algemene vergaderingen van aandeelhouders.
1928-1931 1 omslag

07. NV MIJNBOUW MAATSCHAPPIJ MERCUUR

548	Stukken betreffende de oprichting van de maatschappij. 1926-1927	1 omslag
549	Statuten. 1927	1 stuk
550	Balans en verlies- en winstrekening. 1927	2 stukken
551	Notulen van de algemene vergaderingen van aandeelhouders. 1927-1928	1 omslag

08. NV NEDERLANDSCHE TINHANDEL MAATSCHAPPIJ

- 552** Stukken betreffende de oprichting van de maatschappij en betreffende het wijzigen van de statuten.
1929-1946 1 omslag
- 553** Akte van overeenkomst tussen de NV Billiton Maatschappij en de NV Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton betreffende de vervreemding van aandelen van de maatschappij.
1930 1 stuk
- 554** Jaarverslagen.
1930-1960 1 omslag
- 555** Accountantsrapporten betreffende de controle van de financiële administratie.
1930-1960 1 omslag
- 556** Notulen van de algemene vergaderingen van aandeelhouders.
1930-1961 1 omslag
- 557** Notulen van de vergaderingen van de raad van commissarissen.
1930-1961 1 omslag
- 558** Stukken betreffende het verstrekken van gegevens voor het Handelsregister van de Kamer van Koophandel en Fabrieken te 's-Gravenhage.
1930-1961 1 omslag

**09. NV NEDERLANDSCH-INDISCHE BAUXIET EXPLOITATIE
MAATSCHAPPIJ****09.1 NIET NAAR ONDERWERP INGEDEELDE STUKKEN**

- 559** Notulen van de vergaderingen van de raad van commissarissen.
1932-1967 1 omslag
- 560** Jaarverslagen.
1933-1966 1 pak
- 561** Notulen van de algemene vergaderingen van aandeelhouders.
1933-1967 1 omslag
- 562** Notulen van de buitengewone vergaderingen van aandeelhouders.
1937-1939, 1955 1 omslag

09.2 NAAR ONDERWERP INGEDEELDE STUKKEN**09.2.1 BEDRIJFSVORM**

- 563** Stukken betreffende de oprichting en likwidatie van de
maatschappij en betreffende het wijzigen van de statuten.
(1927)1932 - 1966 1 pak
- 564** Stukken betreffende het verstrekken van gegevens voor het
Handelsregister van de Kamer van Koophandel en Fabrieken te 's-
Gravenhage.
1932-1967 1 omslag
- 565** Stukken betreffende de samenstelling van de raad van
kommissarissen.
1932-1967 1 omslag
- 566** Die Bauxietausbeutung auf Bintan, nota vermoedelijk opgesteld
door de Duitse beheerder van het Billiton concern in Nederland.
1942 1 stuk
- 567** Stukken betreffende de onderbeheerstelling en nationalisatie van
de maatschappij door de Republiek Indonesia.
1948 - 1960 1 omslag

09.2.2 VERMOGEN EN BEDRIJFSMIDDELEN

- 568** Stukken betreffende het aanvragen en toekennen van concessies
voor het winnen van bauxiet op de eilanden van de Riouw-archipel.
1924-1959 1 pak

- 569** Stukken betreffende deelneming in de maatschappij.
1932-1966 1 omslag
- 570** Stukken betreffende een konflikt met de Bank Negara Indonesia
over de afwikkeling van een vordering van de maatschappij op de
bank.
1959-1963 1 omslag

09.2.3 FINANCIËLE ADMINISTRATIE

- div.nrs.** Grootboeken.
1932-1961 6 delen
- 571** 1932/1933 - 1934/1935
- 572** 1935/1936
- 573** 1936-1946
- 656** 1954
- 657** 1955
- 574** 1956
- 575** 1957
- 576** 1958
- 405** 1960-1961
- 577** Accountantsrapporten betreffende de controle van de financiële
administratie.
1933-1965 1 pak
- 578** Rapporten van de Interne Accountantsdienst betreffende de
controle van de financiële administratie.
1951-1958 1 omslag

09.2.4 BEDRIJFSVOERING

09.2.4.2.1 ALGEMEEN

- 579** Maandrapporten van de adjunkt-ingenieur te Tandjong Pandan.
1935 feb. - 1959 juni 1 pak
- 580** Jaarverslagen van de bedrijfschef, later hoofd-administrateur.
1936-1958 1 pak

09.2.4.2.2 FINANCIËLE EN PERSONELE AANGELEGENHEDEN

- 581** Bedrijfsrekeningen.
1936-1957 1 omslag
- 582** Jaarverslagen van de Geneeskundige Dienst.
1951-1956 1 omslag

- 583** Stukken betreffende een vergelijking tussen de werkelijke uitgaven en de begroting.
1954-1959 1 pak

09.2.4.2.3 VOORONDERZOEK, EXPLORATIE EN EXPLOITATIE

- 584** Verslag van de resultaten van het herbemonsteren van bauxietafzettingen van de heuvel Pari op Bintan in de Riouw Archipel.
1930 1 deel
- 585** Stukken betreffende onderzoek naar de exploitatiemogelijkheden van bauxiet in de Riouw Archipel.
1932-1936 1 omslag
- 586** Stukken betreffende de mogelijkheden tot het veredelen en kalcineren van bauxiet.
1933-1949 1 omslag
- 587** Stukken betreffende het vaststellen van ertsreserves van bauxiet op Billiton.
1935-1959 1 omslag
- 588** Maandverslagen van de resultaten van grondonderzoek.
1936 - 1940 1 omslag
- 589** Verslag van een inspectiebezoek aan de maatschappij te Bintan.
1938 1 stuk
- 590** Stukken betreffende de voortzetting van bauxietontginningen in verband met de toestand van het bedrijf na de Japanse bezetting.
1945-1956 1 omslag
- 591** Verslagen van mijnbouwkundig-geologisch onderzoek in de Riouw-archipel en van laboratoriumexperimenten in het kader van bauxietonderzoek.
1950-1951 1 omslag

10. NV SINGKEP TIN MAATSCHAPPIJ**10.1 NIET NAAR ONDERWERP INGEDEELDE STUKKEN**

- 592-595** Notulen van de vergaderingen van de raad van commissarissen.
1889-1933 4 delen
- 592** 1889 juli - 1903 dec.
593 1904 feb. - 1913 juni
594 1913 sep. - 1932 juni
595 1932 nov. - 1933 apr.
- 596-629** Brievenboek, registers met afschriften van uitgaande brieven. Met
klapper op afzender.
1889-1934 34 delen
- 596** 1889 mrt. 14 - 1890 juni 04
597 1890 feb. 27 - 1891 apr. 15
598 1890 apr. 16 - 1891 mei 01
599 1891 mei 02 - 1892 nov. 29
600 1892 nov. 29 - 1894 jan. 05
601 1894 jan. 07 - 1895 juni 26
602 1895 juni 26 - 1896 nov. 18
603 1896 nov. 18 - 1898 apr. 05
604 1898 apr. 07 - 1900 mei 05
605 1900 mei 01 - 1901 aug. 26
606 1901 aug. 26 - 1902 dec. 02
607 1902 dec. 02 - 1904 feb. 22
608 1904 feb. 22 - 1906 juni 20
609 1906 juni 21 - 1908 okt. 15
610 1908 okt. 16 - 1910 dec. 28
611 1913 nov. 25 - 1915 apr. 08
612 1916 juli 04 - 1917 sep. 13
613 1917 sep. 14 - 1919 mei 31
614 1919 juni 01 - 1920 juli 07
615 1920 juli 08 - 1921 mei 30
616 1921 juni 01 - 1922 mei 11
617 1922 mei 12 - 1923 apr. 05
618 1924 feb. 25 - 1924 nov. 18
619 1924 nov. 20 - 1925 okt. 07
620 1925 okt. 07 - 1926 juli 06
621 1926 juli 06 - 1927 feb. 26
622 1927 feb. 26 - 1927 sep. 15
623 1927 sep. 15 - 1928 apr. 18
624 1928 apr. 27 - 1928 nov. 20
625 1928 nov. 20 - 1929 juni 21
626 1929 juni 21 - 1930 feb. 26
627 1930 feb. 26 - 1931 jan. 07
628 1931 jan. 07 - 1932 mei 04
629 1932 mei 04 - 1934 nov. 17

- 630** Notulen van de algemene en buitengewone vergaderingen van aandeelhouders.
1889-1979 1 pak
- 631** Notulen van de algemene vergaderingen van aandeelhouders.
1891-1932 1 deel
- 632-635** Jaarverslagen.
1892-1977 4 omslagen
De serie is niet volledig.
- 632** 1891/1892 - 1922/1923
- 633** 1923/1924 - 1939/1940
- 634** 1940/1941 - 1962/1963
- 635** 1963/1964 - 1977
- 636-637** Notulen van de vergaderingen van preferente aandeelhouders.
1925-1970 2 omslagen
- 636** 1925-1947
- 637** 1948-1970
- 638** Notulen van de vergaderingen van de raad van commissarissen.
1933-1970 1 omslag

10.2 NAAR ONDERWERP INGEDEELDE STUKKEN

10.2.1 BEDRIJFSVORM

- 639** Stukken betreffende de oprichting en likwidatie van de maatschappij en betreffende het wijzigen van de statuten.
1889-1978 1 pak
- 640** Stukken betreffende het verstrekken van gegevens voor het Handelsregister van de Kamer van Koophandel en Fabrieken te 's-Gravenhage.
1921-1978 1 omslag
- 641** Reglement voor preferente aandeelhouders.
1928 1 stuk
- 642** Nota betreffende de ontwikkeling van de maatschappij in de periode 1889 - 1933.
1933 1 omslag

10.2.2 VERMOGEN EN BEDRIJFSMIDDELEN

- 643** Stukken betreffende het aanvragen en verlenen van concessies voor het winnen van tin op en rond Singkep.
1886-1933 1 omslag

- 644** Stukken betreffende de uitgifte en uitlotingen van obligatieleningen.
1894-1928 1 omslag
- 645-646** Stukken betreffende onderhandelingen met de NV Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton en de NV Billiton Maatschappij over voorwaarden tot overname van de maatschappij.
1930-1934 1 pak en 1 omslag
- 645** 1930-1932
- 646** 1933 - 1934 (omslag)

10.2.3 FINANCIËLE ADMINISTRATIE

- 647** Balansen en verlies- en winstrekeningen.
1889/1890 - 1932/1933 1 deel
- 648** Stukken betreffende het vaststellen van de jaarrekening van de maatschappij.
1890-1976 1 omslag
- 649** Accountantsrapporten betreffende de controle van de financiële administratie.
1896/1897, 1899/1900 en 1901/1902 - 1971 1 pak
- 650-658** Grootboeken.
1903-1959 10 delen
- 650** 1903/1904 - 1907/1908
- 651** 1908/1909 - 1912/1913
- 652** 1913/1914 - 1917/1918
- 653** 1918/1919 - 1927/1928
- 654** 1928/1929 - 1932/1933
- 655** 1933/1934 - 1945/1946
- 656** 1939/1940 - 1948/1949
- 657** 1954/1955
- 658** 1955/1956, 1958/1959

10.2.4 BEDRIJFSVOERING

Zie ook de inventarisnummers 716 - 718.

- 659** Rapporten van onderzoek naar het voorkomen van tinerts op Singkep.
1887, 1907 1 omslag
- 660** Verslagen van werkbezoeken aan het eiland Singkep.
1889, 1919 1 omslag
- 661** Stukken betreffende het onderzoeken van de mogelijkheden tot

	ontginning van tinerts voor de kust van Singkep. 1890, 1891, 1903 en 1926	1 omslag
662-667	Jaarverslagen van de hoofdadministrateur. 1892/1893 - 1932/1933	6 pakken
662	1892/1893 - 1920/1921	
663	1921/1922 - 1923/1924	
664	1924/1925 - 1926/1927	
665	1927/1928 - 1928/1929	
666	1929/1930 - 1930/1931	
667	1931/1932 - 1932/1933	
668	Rapporten van onderzoek naar het voorkomen van goud en de mogelijkheid tot exploitatie daarvan, alsmede rapporten betreffende verschillende geologische onderzoeken op Singkep. 1902, 1921 - 1924	1 omslag
669	Stukken betreffende het vaststellen van tinertsreserves op Singkep. 1902, 1921 - 1928	1 omslag
670	Staten van de resultaten van stroomtin-ontginningen op Singkep. 1914/1915 - 1932/1933.	1 pak
671	Maandstaten van onderhoudswerkzaamheden aan machines, ketels en andere werktuigen van de tinbaggermolens. 1922-1932	1 pak

11. NV MIJNBOUW MAATSCHAPPIJ ZUID-BANTAM

- 672** Verslagen van oriëntatiereizen en van geografische expedities in de ertsgebieden van Zuid-Bantam.
1934-1939 1 omslag
- 673** Stukken betreffende de oprichting en likwidatie van de maatschappij en betreffende het vaststellen en wijzigen van de statuten.
1934-1958 1 pak
- 674** Notulen van de vergaderingen van de raad van commissarissen.
1934-1958 1 omslag
- 675** Notulen van de algemene en buitengewone vergaderingen van aandeelhouders.
1935-1953 1 omslag
- 676** Stukken betreffende een onderzoek naar ertsafzettingen en de taxatie van ertsreserves op Bantam.
1936-1947 1 omslag
- 677** Jaarverslagen.
1935-1938 en 1948 - 1950 1 omslag
- 678** Accountantsrapporten betreffende de controle van de financiële administratie.
1936, 1938 en 1952 - 1956 1 omslag
- 679** Stukken betreffende een laboratoriumonderzoek naar mogelijkheden tot verwerking van erts uit Zuid-Bantam.
1937-1940 1 omslag
- 680** Jaarverslagen van de hoofdadministrateur.
1938-1939 2 stukken
- 681** Notities met een beschrijving van de ontwikkeling van de NV Mijnbouw Maatschappij Zuid-Bantam.
1939 en 1946 1 omslag
- 682** Stukken betreffende het beheer en de exploitatie tijdens en na de Japanse bezetting.
1946-1950 1 omslag

12. NV SINGKEP TIN EXPLOITATIE MAATSCHAPPIJ**12.1 NIET NAAR ONDERWERP INGEDEELDE STUKKEN**

- 683-684** Jaarverslagen.
1933-1971 2 pakken
683 1933-1950
684 1951-1971

- 685** Notulen van de algemene vergaderingen van aandeelhouders.
1934-1972 1 omslag

- 686** Notulen van de vergaderingen van de raad van commissarissen.
1953-1964 1 omslag

12.2 NAAR ONDERWERP INGEDEELDE STUKKEN**12.2.1 BEDRIJFSVORM**

- 687** Stukken betreffende deelneming in de maatschappij door de NV
Billiton Maatschappij en de NV Gemeenschappelijke
Mijnbouwmaatschappij Billiton.
1933-1970 1 omslag

- 688** Stukken betreffende de oprichting en betreffende het vaststellen
en wijzigen van de statuten.
1934-1946 1 omslag

- 689** Stukken betreffende het verstrekken van gegevens voor het
Handelsregister van de Kamer van Koophandel en Fabrieken te 's-
Gravenhage.
1934-1972 1 omslag

- 690** Die Zinnausbeutung auf Singkep, nota vermoedelijk opgesteld door
de Duitse beheerder van het Billiton concern in Nederland.
1942 1 stuk

- 691** Stukken betreffende de algemene toestand op Singkep na afloop
van de Tweede Wereldoorlog en betreffende de onderbeheerstelling
en nationalisatie van de maatschappij door de Republiek Indonesia.
1953-1959 1 omslag

12.2.2 VERMOGEN EN BEDRIJFSMIDDELEN

- 692** Stukken betreffende de bouw, ombouw, onderhoud en in
bedrijfstelling van emmerbaggermolens en snijkopbaggers.
1933-1958 1 pak

- 693-695** Stukken betreffende het aanvragen en verlenen van concessies tot het winnen van tin op en rond Singkep.
1933-1978 3 omslagen
- 693** Ingekomen en minuten van uitgaande brieven, 1934 - 1940
- 694** Ingekomen en minuten van uitgaande brieven, 1946 - 1978
- 695** Akten van concessie, 1934 - 1954

12.2.3 FINANCIËLE ADMINISTRATIE

- 696** Accountantsrapporten betreffende de controle van de financiële administratie.
1933/1934 - 1958/1959 1 pak

405, 697-709

- Grootboeken.
1934-1950, 1955 - 1961 13 delen
- 697** 1934/1935 - 1936/1937, Indië II
- 698** 1935 - 1936, Holland I
- 699** 1936/1937 - 1939/1940, Indië II
- 700** 1937 - 1938, Holland I
- 701** 1939 - 1945, Holland I
- 702** 1940-1946
- 703** 1947-1949
- 704** 1950
- 705** 1955
- 706** 1956
- 707** 1957
- 708** 1958
- 709** 1959
- 405** 1960-1961

- 710** Rapporten van de Interne Accountantsdienst betreffende de controle van de financiële administratie.
1950/1951 - 1956/1957 1 omslag

12.2.4 BEDRIJFSVOERING

12.2.4.2.1 ALGEMEEN

- 711** Jaarverslagen van de hoofdadministrateur.
1933/1934 - 1957/1958 1 pak
- 712-715** Maandrapporten van de hoofdadministrateur.
1939-1959 1 omslag en 3 pakken
- 712** 1933 nov. - 1939 mei
- 713** 1939 juni - 1948 mei
- 714** 1948 juni - 1952 mei

715 1952 juni - 1959 mei (omslag)

12.2.4.2.2 FINANCIËLE EN PERSONELE AANGELEGENHEDEN

716 Stukken betreffende de benoeming en het ontslag van stafpersoneel in Nederlands-Indië alsmede betreffende het toekennen van volmachten met betrekking tot het beheer van de bedrijven in Nederlands-Indië.
1886-1972 1 omslag

717 Stukken betreffende de gezondheidstoestand en medische verzorging van de bevolking op Singkep in het algemeen en van de mijnwerkers van de maatschappij in het bijzonder.
1898-1959 1 omslag

718 Jaarverslagen van de Geneeskundige Dienst.
1901/1902 - 1956/1957 1 pak

719 Stukken betreffende een arbeidsgeschil met de vakbond voor mijnwerkers Dabo Singkep over de arbeidsvoorwaarden voor niet-stafpersoneel.
1950-1959 1 pak

12.2.4.2.3 VOORONDERZOEK, EXPLORATIE EN EXPLOITATIE

720 Nota van overgave van hoofdadministrateur Th. W. van Schaik bij zijn vertrek in 1933.
1933 1 stuk

721 Verslagen en nota's betreffende voorstellen voor grond- en booronderzoek op Singkep.
1934-1954 1 omslag

722 Jaarverslagen betreffende de exploitatie van emmerbaggermolens.
1933/1934 - 1956/1957 1 pak

723-724 Maandverslagen van de hoofdadministrateur van het grondonderzoek ten behoeve van de tinexploitatie op Singkep.
1934-1959 2 pakken

723 1934 jan. - 1940 apr.; 1955 dec. - 1957 juli

724 1957 aug. - 1959 mrt.

725 Jaarverslagen van de hoofdadministrateur betreffende grondonderzoek en ertsreserves.
1935-1957 1 omslag

726 Stukken betreffende de aanwezigheid en winning van monaziet-zand als bijproduct bij de ontginning van tinerts op Singkep.
1946-1949 1 omslag

-
- 727** Stukken betreffende de geschatte levensduur van en beschikbare
werkterreinen voor emmerbaggermolens alsmede
produktiegegevens voor emmerbaggermolens op Singkep.
1948-1959 1 omslag
- 728** Stukken betreffende de aanwezigheid van stroomgoud als
bijprodukt uit de woelbakken van emmerbaggermolens bij de
winning van tinerts op Singkep.
1950-1958 1 omslag
- 729** Stukken betreffende de instelling en opheffing van de Geologische
Dienst.
1951-1958 1 omslag
- 730** Stukken betreffende de werkzaamheden van de Geologische
Dienst.
1951-1958 1 pak
- 731-732** Stukken betreffende de planning van ontginningen en het
vaststellen van ertsreserves op Singkep.
1951-1959 2 pakken
- 731** 1951-1954
- 732** 1954-1959

13. NV MIJNBOUW MAATSCHAPPIJ NEDERLANDSCH NIEUW GUINEA**13.1 NIET NAAR ONDERWERP INGEDEELDE STUKKEN**

- 733** Notulen van de vergaderingen van de raad van commissarissen.
1936-1953 1 omslag
- 734** Notulen van de algemene vergaderingen van aandeelhouders.
1936-1953 1 omslag
- 735** Jaarverslagen.
1938-1952 1 pak

13.2 NAAR ONDERWERP INGEDEELDE STUKKEN**13.2.1 BEDRIJFSVORM**

- 736** Stukken betreffende de oprichting van de maatschappij.
1934-1939 1 omslag
- 737** Stukken betreffende het verstrekken van gegevens voor het
Handelsregister van de Kamer van Koophandel en Fabrieken te 's-
Gravenhage.
1936-1953 1 omslag

13.2.2 VERMOGEN EN BEDRIJFSMIDDELEN

- 738** Stukken betreffende een overeenkomst tussen de NV Stannum,
later de NV Billiton Maatschappij en de firma Erdmann en Sielcken
te Batavia inzake het aandelenbezit in de maatschappij.
1936-1950 1 omslag
- 739** Stukken betreffende het aanvragen, verlenen en intrekken van
koncessies voor het verrichten van mijnbouwkundige opsporingen.
1937-1939 1 omslag
- 740** Stukken betreffende overname van de aandelen van de diverse
participanten in de maatschappij door de NV Billiton Maatschappij.
1949-1950 1 omslag

13.2.3 FINANCIËLE ADMINISTRATIE

- 741** Grootboek.
1936-1950 1 deel
- 742** Accountantsrapporten betreffende de controle van de financiële

administratie in Nederland.
1936-1952 1 omslag

743 Accountantsrapporten betreffende de controle van de financiële
administratie van het kantoor Batavia.
1937 en 1939 1 omslag

13.2.4 BEDRIJFSVOERING

744 Overzicht van de exploraties van de mijnbouwmaatschappij.
1 stuk

745-746 Stukken betreffende expedities naar Nederlands NieuwGuinea.
1936-1939 1 pak en 2 omslagen

745 Geografische kaarten (1 omslag)

746 Eerste expeditie (Eilandenrivier), tweede expeditie
(Violettegebied en Moejoe) en derde expeditie
(stroomgebied Digoel)

747 Luchtverkenningen in Zuidwest- en Midden Nederlands Nieuw-
Guinea ten behoeve van goudexploratieexpedities van de
maatschappij

748 Stukken betreffende plannen tot exploratie van het Vogelkop-
gebied in Nederlands Nieuw-Guinea.
1939 1 omslag

749 Brief van ir. P.F. de Groot, algemeen expeditieleider van de derde
expeditie, aan J. Hövig betreffende exploratie-expedities in
Nederlands Nieuw-Guinea.
1940 1 stuk

13.2.4.4 SAMENWERKING MET DERDEN

750 Stukken betreffende een eventuele samenwerking tussen de
maatschappij en de Australian Selection Trust Limited bij de
exploratie van het stroomgebied van de Sepikrivier.
1935-1938 1 omslag

14. NV MIJNBOUW MAATSCHAPPIJ CELEBES**14.1 NIET NAAR ONDERWERP INGEDEELDE STUKKEN**

- 751** Notulen van de vergaderingen van de raad van commissarissen.
1939-1970 1 omslag
- 752** Jaarverslagen.
1939-1972 1 pak
- 753** Notulen van de algemene vergaderingen van aandeelhouders.
1939-1975 1 omslag

14.2 NAAR ONDERWERP INGEDEELDE STUKKEN**14.2.1 BEDRIJFSVORM**

- 754** Stukken betreffende de oprichting en likwidatie van de
maatschappij.
1938-1975 1 omslag
- 755** Stukken betreffende het verstrekken van gegevens voor het
Handelsregister van de Kamer van Koophandel en Fabrieken te 's-
Gravenhage.
1939-1975 1 omslag
- 756** Stukken betreffende de ontstaansgeschiedenis en de
werkzaamheden van de maatschappij.
1940-1950 1 omslag
- 757** Stukken betreffende de stopzetting van de exploitatie van de
maatschappij in Indonesië.
1946-1956 1 omslag

14.2.2 VERMOGEN EN BEDRIJFSMIDDELEN

- 758** Stukken betreffende het aanvragen en verlenen van concessies
voor de opsporing en ontginning van ijzer, nikkel, kobalt, chroom
en mangaan in de residenties Celebes en Menado.
1934-1939 en 1951 - 1957 1 pak
- 759** Stukken betreffende de deelneming van de NV Stannum, later de
NV Billiton Maatschappij, en het Syndikaat voor
Brandstofveredeling Brikcarbo in de maatschappij.
1936-1954 1 omslag

14.2.3 FINANCIËLE ADMINISTRATIE

- 760-761** Grootboeken.
1938/1939 - 1945/1946 en 1956 2 delen
760 1938/1939 - 1945/1946
761 1956
- 762** Accountantsrapporten betreffende de controle van de financiële administratie.
1940 en 1949 - 1956 1 omslag

14.2.4 BEDRIJFSVOERING

- 763** Verslagen van geologische exploraties en rapporten over nikkelertsafzettingen op Midden en Zuidwest Celebes.
1935 - 1950 1 pak
- 764** Stukken betreffende analyse-onderzoek van nikkelertsmonsters uit Celebes door de NV Hollandsche Metallurgische Bedrijven te Arnhem.
1939 1 omslag
- 765** Stukken betreffende de systematiek en planning van nikkelertsonderzoek op Celebes.
1940-1949 1 omslag
- 766** Maandverslagen betreffende de bedrijfsvoering van de maatschappij.
1940, 1941 en 1947 - 1950 1 omslag
- 767** Stukken betreffende de berekening van ertsreserves op Celebes.
1941-1950 1 omslag
- 768** Stukken betreffende een onderzoek naar mangaanerts-afzettingen op Midden Celebes.
1947-1952 1 omslag
- 769** Jaarverslagen betreffende de bedrijfsvoering van de maatschappij.
1948 en 1949 1 omslag
- 770** Stukken betreffende de analyse van ertsmonsters uit Celebes op de aanwezigheid van kobalt door prof. ir. M.H. Caron.
1949-1952 1 omslag

14.2.4.4 SAMENWERKING MET DERDEN

- 771** Stukken betreffende onderhandelingen met enige Amerikaanse maatschappijen over een eventuele samenwerking op het gebied

van de nikkel- en kobaltexploitatie op Celebes.
1935-1957

1 pak

15. NV NEDERLANDSCH- INDISCHE ALUMINIUM INDUSTRIE**15.1 NIET NAAR ONDERWERP INGEDEELDE STUKKEN**

- 772** Notulen van de vergaderingen van de raad van commissarissen.
1939-1967 1 omslag
- 773** Jaarverslagen.
1939/1940 - 1965 1 omslag
- 774** Notulen van de algemene vergaderingen van aandeelhouders.
1940-1967 1 omslag

15.2 NAAR ONDERWERP INGEDEELDE STUKKEN**15.2.1 BEDRIJFSVORM**

- 775** Stukken betreffende plannen tot oprichting van een
aluminiumindustrie in Nederlands-Indië.
1937-1953 1 omslag
- 776** Stukken betreffende de oprichting en likwidatie van de
maatschappij en betreffende het wijzigen van de statuten.
(1938)1939 - 1968 1 omslag
- 777** Stukken betreffende het verstrekken van gegevens voor het
Handelsregister van de Kamer van Koophandel en Fabrieken te 's-
Gravenhage.
1938-1969 1 omslag
- 778** Vervallen
- 779-780** Stukken betreffende het rapport De Asahan-Waterkracht en de
Billiton Maatschappij door prof.ir. F.K.Th. van Iterson.
1939 2 pakken
Zie ook inventarisnummer 805.
- 779** Ingekomen en minuten van uitgaande brieven.
780 Rapport. Met nota's van ir. J. van der Broek, van het
ministerie van Verkeer en Waterstaat over het rapport
en een antwoord van prof.ir. F.K.Th. van Iterson.
Dit inventarisnummer is alleen op microfiche of microfilm te
raadplegen.
- 781** Stukken betreffende de deelneming van derden in de NIAI en
betreffende besprekingen met de regering van Indonesië over de
stichting van een Gemengd Aluminium Bedrijf.
1939-1960 1 omslag

- 782** Stukken betreffende de samenstelling van de raad van
kommissarissen.
1950-1966 1 omslag

15.2.3 FINANCIËLE ADMINISTRATIE

- 783-784** Grootboeken.
1939/1940 - 1950, 1954 - 1959 2 delen
783 1939/1940 - 1950
784 1954-1959
- 785** Accountantsrapporten betreffende de controle van de financiële
administratie.
1939/1940 - 1960 1 omslag

**16. NV NEDERLANDSCH-INDISCHE ALUMINIUM
VERWERKINGS INDUSTRIE****16.1 NIET NAAR ONDERWERP INGEDEELDE STUKKEN**

- 786** Jaarverslagen.
1939-1956 1 omslag
- 787** Notulen van de vergaderingen van de raad van commissarissen.
1939-1957 1 omslag
- 788** Notulen van de algemene vergaderingen van aandeelhouders.
1940-1957 1 omslag

16.2 NAAR ONDERWERP INGEDEELDE STUKKEN**16.2.1 BEDRIJFSVORM**

- 789** Stukken betreffende de oprichting van de maatschappij en
betreffende het vaststellen en wijzigen van de statuten.
1939-1957 1 omslag
- 790** Stukken betreffende het verstrekken van gegevens voor het
Handelsregister van de Kamer van Koophandel en Fabrieken te 's-
Gravenhage.
1939-1957 1 omslag
- 791** Stukken betreffende de samenstelling van de raad van
commissarissen.
1950-1955 1 omslag

16.2.2 VERMOGEN EN BEDRIJFSMIDDELEN

- 792** Stukken betreffende de aankoop van de Cultuur Maatschappij der
Vorstenlanden NV van haar suikerfabriek Demak-Idjo op Java.
1938-1939 1 omslag
- 793** Stukken betreffende deelneming van derden in de maatschappij.
1939-1959 1 omslag

16.2.3 FINANCIËLE ADMINISTRATIE

- 794-796** Grootboeken.
1939/1940 - 1947, 1949 en 1956 3 delen
- 794** 1939/1940 - 1947
- 795** 1949
- 796** 1956

- 797** Accountantsrapporten betreffende de controle van de financiële administratie.
1939-1956 1 omslag

16.2.4.4 SAMENWERKING MET DERDEN

- 798** Akten van overeenkomst met de Aluminium-Industrie-Aktien-Gesellschaft Neuhausen/Schweiz betreffende het gezamenlijk opzetten van een aluminiumverwerkende industrie in Nederlands-Indië.
1939 1 omslag

17. NV MAATSCHAPPIJ TOT EXPLOITATIE VAN DE WATERKRACHT IN DE ASAHANRIVIER "MEWA"**17.1 NIET NAAR ONDERWERP INGEDEELDE STUKKEN**

- 799** Jaarverslagen.
1941-1974 1 omslag
- 800** Notulen van de vergaderingen van de raad van kommissarissen.
1947-1968 1 omslag
- 801** Notulen van de algemene en buitengewone vergaderingen van
aandeelhouders.
1947-1975 1 omslag

17.2 NAAR ONDERWERP INGEDEELDE STUKKEN**17.2.1 BEDRIJFSVORM**

- 802** Rapport betreffende een geologisch onderzoek ten behoeve van de
aanleg van een weg van Porsea naar Bandar Oelau (Asahan).
1928 1 stuk
- 803** Rapporten van onderzoek naar de mogelijkheden tot
waterkrachtontginning aan de Asahanrivier en tot vestiging van
een waterkrachtcentrale.
1929, 1939 1 omslag
- 804** Stukken betreffende onderhandelingen met de Indonesische
regering over de plannen met betrekking tot de waterkrachtwerken
aan de Asahanrivier.
1938, 1945 - 1957 1 pak
- 805** Rapport van prof.ir. F.K.Th. van Iterson betreffende de Asahan-
waterkracht en de Billiton Maatschappij.
1939 1 pak
Zie ook de inventarisnummers 779 en 780.
- 806** Stukken betreffende deelneming in, en oprichting en likwidatie van
de maatschappij.
1941, 1946 - 1947 en 1973 - 1976 1 pak
Dit inventarisnummer is alleen op microfiche of microfilm te raadplegen.
- 807-808** Rapport betreffende het waterkrachtwerk Wilhelminaval. Met
bijlagen.
1947 2 delen
- 807** Rapport project 1946.

Dit inventarisnummer is alleen op microfiche of microfilm te raadplegen.

808 Bijlagen bij het rapport. Met een inhoudsopgave.
Dit inventarisnummer is alleen op microfiche of microfilm te raadplegen.

809 Stukken betreffende het verstrekken van gegevens voor het Handelsregister van de Kamer van Koophandel en Fabrieken te 's-Gravenhage.
1947-1975 1 omslag

810 Rapport betreffende de waterkrachtwerken aan de Asahan. Met bijlagen.
1953 1 deel

811 Nota betreffende de werkzaamheden en de uitgaven van de maatschappij vanaf 1941.
1956 1 stuk

812 Briefwisseling van de NV Billiton Maatschappij met de Aluminium Company of America betreffende een verzoek van laatstgenoemd bedrijf tot het verkrijgen van inzage in de onderzoeksresultaten met betrekking tot het Asahangebied.
1971 1 omslag

17.2.2 VERMOGEN EN BEDRIJFSMIDDELEN

813 Stukken betreffende het aanvragen, verlenen en intrekken van concessies voor het gebruik van waterkracht uit de Asahanrivier alsmede betreffende het indienen van een schadeclaim door de maatschappij.
1938-1941 en 1956 - 1973 1 pak

814 Ingekomen en minuten van uitgaande brieven betreffende de overname en uitverkoop van aandelen in bezit van aandeelhouders van de maatschappij door de NV Billiton Maatschappij.
1966-1975 1 omslag

17.2.3 FINANCIËLE ADMINISTRATIE

815-816 Grootboeken.
1939-1950, 1954 - 1958 2 delen
815 1939-1950
816 1954-1958

817 Accountantsrapport betreffende de controle van de financiële administratie over de boekjaren 1941 - 1951.
1951 1 stuk

18. LANDSBEDRIJF BANKA TIN WINNING

- 818** Verslag van een dienstreis naar Banka.
1940 1 omslag
Het verslag is niet volledig.
- 819** Financiële jaarverslagen.
1942-1953 1 pak
- 820** Stukken betreffende samenwerking van de NV Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton met de Nederlands-Indische regering ten behoeve van de wederopbouw en het herstel van de tinmijnbouw in Nederlands-Indië.
1943-1948 1 pak
- 821** Staten van ertsreserves op Banka.
1945-1949 1 omslag
- 822** Maandverslagen van de Banka Tin Winning.
1946-1953 1 pak
- 823** Stukken betreffende plannen tot het samenvoegen van de tinbedrijven op Banka, Billiton en Singkep in een gemengd bedrijf, waarin de NV Billiton Maatschappij en de Republiek Indonesia zullen participeren.
1948-1952 1 pak
- 824** Maandoverzichten van de resultaten van ontginningen met spuitbagger- en de emmerbaggermolens.
1949-1953 1 pak
- 825** Stukken betreffende het management-fee door de NV Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton te ontvangen in verband met het beheer over de Banka Tin Winning.
1949-1954 1 omslag
- 826** Stukken betreffende voorstellen tot exploitatie van de tinertsgroeve Pemali Lampur, sectie Soengeiliat op Banka.
1952 1 omslag
- 827** Stukken betreffende de likwidatie van het beheer over de Banka Tin Winning door de NV Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton, alsmede betreffende de overname van het bedrijf door de Republiek Indonesia.
1953 1 omslag
- 828** Accountantsrapport betreffende de controle van de administratie en de jaarrekening van de Perusahaan Negara Tambang Timan

Bangka over de boekjaren 1950 en 1951.
1954

3 stukken

19. OVERIGE MAATSCHAPPIJEN

- 829** Stukken betreffende de gezamenlijke oprichting en het beheer van de maatschappij Barisan door de NV Billiton Maatschappij, Mijnbouwmaatschappij Aequator en de Mijnbouw Maatschappij Salida, alsmede betreffende de overname van de maatschappij door de Mijnbouw Maatschappij Aequator.
1927-1932 1 omslag
- 830** Stukken betreffende de gezamenlijke oprichting van het Bantam-Syndikaat en betreffende initiatieven tot oprichting van een Bantam Maatschappij door de Mijnbouw Maatschappij Barisan en de firma Erdmann & Sielcken.
1927-1932 1 omslag
- 831** Stukken betreffende deelneming in en overname van het Aluminium Beleggings Syndikaat.
1939-1966 1 omslag
- 832** Stukken betreffende deelneming in en overname van het NV Algemeen Nederlandsch-Indisch Persbureau.
1935-1953 1 omslag
- 833** Stukken betreffende een voorgenomen overeenkomst tussen de NV Billiton Maatschappij en de firma Erdmann & Sielcken te Batavia inzake overdracht van de deelneming in twee syndicaten gesloten tussen de NV Billiton Maatschappij, de Australian Selection Trust Ltd, Irving W. Bonbright en de International Mining Corporation.
1935 1 omslag

20. STUKKEN AFKOMSTIG VAN J.F. LOUDON

- 834** Billiton, dagboek van J.F. Loudon.
1851-1853 1 deel
- 835** Ingekomen brieven van prins Hendrik der Nederlanden en Vincent Gildemeester Baron van Tuyll van Serooskerken.
1851-1855 1 omslag
- 836** Stukken betreffende een aanklacht van de resident van Banka tegen Z.K.H. prins Hendrik der Nederlanden, over miskenning van het gouvernementsgezag door de koncessiehouders van Billiton.
1853 1 omslag
- 837-837A** Kaart van het eiland Billiton.
1854 1 kaart met cassette
- 837** Kaart
- 837A** Bijbehorende cassette
- 838** Hedemann, F.W.H. von, Statistiek overzicht van de tinmijnen op Billiton, Batavia 1861.
1861 1 deel
- 839** Hedemann, F.W.H. von, Schets van de bewerking en de huishoudelijke inrichting der tinmijnen op Billiton. Zaltbommel 1868. Met aantekeningen van J.F. Loudon.
1868 1 deel
- 840** Loudon, J.F., De eerste jaren der Billiton-onderneming. Geschreven en gedrukt.
1883 1 omslag
- 841** Loudon, J.F., Aanteekeningen op de eerste jaren der Billiton-Onderneming. Geschreven en gedrukt.
1883 1 deel
- 842** Gebundelde kranteknipsels over De eerste jaren der Billiton-onderneming, alsmede enkele persoonlijke brieven, ingekomen bij J.F. Loudon.
1883-1884 1 deel
- 843** Waal, E. de, Onze Indische Financiën. Nieuwe reeks aanteekeningen. Deel VII, 's-Gravenhage 1884. Met aantekeningen van J.F. Loudon.
1884 1 deel
- 844** Kamp, P.H. van der, Billiton-opstellen, z.p., 1886. Met aantekeningen van J.F. Loudon.

	1886	1 deel
845	Groot, Corns de, Herinneringen aan Blitong, Historisch, Lithologisch, Mineralogisch, Geographisch, Geologisch en Mijnbouwkundig, 's-Gravenhage 1887. Met aantekeningen van J.F. Loudon. 1887	1 deel
845A	Corns de Groot en Billiton, aantekeningen van J.F. Loudon op de publikaties van Corns de Groot. 1887	1 band

BIJLAGEN

LIJST VAN GEBRUIKTE AFKORTINGEN

Lijst van gebruikte afkortingen

AIAG	Aluminium-Industrie-Aktien-Gesellschaft
BM	NV Billiton Maatschappij
BRIKCARBO	Syndicaat voor Brandstofveredeling "Brikcarbo"
BS	Bauxiet Syndicaat
BTW	Landsbedrijf Banka Tinwinning
CELEBES	NV Mijnbouw Maatschappij Celebes
GAB	Gemengd Aluminium Bedrijf
GMB	NV Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton
HMB	NV Hollandsche Metallurgische Bedrijven
MEWA	NV Maatschappij tot Exploitatie van de Waterkracht in de Asahanrivier "Mewa"
NIAI	NV Nederlandsch-Indische Aluminium Industrie
NIAVI	NV Nederlandsch-Indische Aluminium Verwerkings Industrie
NIBEM	NV Nederlandsch-Indische Bauxiet Exploitatie Maatschappij
NITEM	NV Nederlands-Indische Tin Exploitatie Maatschappij
NITS	Nederlands-Indisch Tinsmelterij Syndicaat
NNG	NV Mijnbouwmaatschappij Nederlandsch Nieuw Guinea
NTM	NV Nederlandsche Tinhandel Maatschappij
OBM	NV Oost-Borneo Maatschappij
SITEM	NV Singkep Tin Exploitatie Maatschappij
STANNUM	NV Mijnbouw Maatschappij Stannum, vanaf 1949 NV Stannum
STM	NV Singkep Tin Maatschappij
VENIT	NV Vereenigde Nederlandsch-Indisch Tinbedrijven
ZB	NV Mijnbouw Maatschappij Zuid-Bantam

CONCORDANTIE VAN BILLITON CODE NAAR NIEUW INVENTARISNUMMER

Billiton code	Nieuw inv.nr.
BM (912) Banka Sn	279
BM (912) Banka (013) Sn	280
BM 11	46, 377
BM 11 Barisan	829
BM 11 GMB (016)	376
BM 11 GMB (017)	376
BM 11 Mercuur	548
BM 11 (016)	46
BM 12 GMB (022)	380
BM 12 Mercuur (022)	549
BM 12 (022)	47
BM 125	48
BM 125 GMB	380
BM 125 GMB (S.A.)	374
BM 125 GMB (016)	380
BM 125 (016)	49
BM 131 Celebes/Brikcarbo	759
BM 131 GMB	392
BM 131 Sitem	687
BM 132.1 GMB (023)	372
BM 132.1 (023)	28 - 32
BM 132.1 (0252)	50
BM 132.7 BM	51
BM 141.1	55
BM 141.1 : 614.1	34 - 38
BM 141.4 GMB (S.A.)	374
BM 141.5 (023)	16 - 27
BM 142 GMB	385
BM 143.2	452
BM 144	61
BM 144 (013)	62

Billiton code	Nieuw inv.nr.
BM 17 Erdm. en Sielcken	738
BM 17 Salida	829
BM 18 Landry	90
BM 19	57, 390
BM 19 Arntzenius	64
BM 19 Billiton	71
BM 19 Billiton. Wazar	72
BM 19 GMB	391
BM 19 Loudon	65
BM 195 BM 100-j.bestaan	73
BM 195 BM 75-j. bestaan	70
BM 195 Billiton 75 j.	68
BM 195 Billiton Herd.	67
BM 2	89
BM 211 Bantam Syndicaat	830
BM 222	831
BM 222 Al.	58 (017)
(A.S.) Kuis	778
BM 222 Alum. Belgg. Synd.	831
BM 222 Aneta	833
BM 222 Barisan	829 - 830
BM 222 GMB : 11	375 - 379
BM 222 Stamboom (S.A.)	59
BM 223 (017) Rep.Indon.	398
BM 231.1 BM	88
BM 259 NIAVI (011)	797
BM 292	156 - 162
BM 292 GMB (011)	360 - 362
BM 292 Mewa	811
BM 292 (011)	39 - 45, 156 - 162
BM 299 (492)(011) GMB	416
BM 299 (910)(011)	163
BM 299 (910)(011) Djak.k.	270

Billiton code	Nieuw inv.nr.
BM 331	91 - 95
BM 331 (016)	91 - 95
BM 331 (492.611)	91 - 95
BM 332 (492.611)	91 - 95
BM 46 Lutine	425
BM 492 Lutine (017)	421
BM 492 Lutine concessie	421
BM 492 Lutine : (013)	420 - 423
BM 492 Lutine : (012.7)	422
BM 492 Lutine : (032)	422
BM 492 Lutine : 169	425
BM 492 Lutine : 169 (062)	424
BM 5 (011)	166
BM 5 (012)	271
BM 5 (012) (O.A.)	218 - 249, 450
BM 5 (013) Colijn 1908	255
BM 5 (013) De Groot	273
BM 5 (910) (S.A.)	388
BM 51 : 547.24 (951) V.S.	833
BM 51 (11) NWG	736
BM 51 Bantam	830
BM 521.1 (921.26) : 547.11	80
BM 53 Lutine	425
BM 53 Lutine (Uitknipsels)	424
BM 53 (012.7) Lutine	422
BM 53 (017) Lutine Kluis	421
BM 531.1	76 - 79, 82 - 83
BM 531.1 (Art.14)	84 - 85
BM 543	276
BM 543 (013)	273
BM 548	272
BM 548.6 (921.28) (011)	281
BM 571 (011)	256 - 269

Billiton code	Nieuw inv.nr.
BM 571.1 (011)	274
BM 571.3	277
BM 58 N.I. : 423 (09)	397
BM 595 (910)	63
BM 61	52, 54
BM 61 (S.A.)	58
BM 613.5 (015)	505, 507
BM 614	56
BM 614 (013)	56
BM 614.2 (042)	63, 165, 167
BM 614.2 (042) Verschure	252
BM 614.2 (042) Wijnans	250, 251
BM 627 (921.28) (011)	254
BM 736.4 (SA)	60
BM 913.141 GMB (492)	381
BM 913.16	96, 97, 99, 100, 101, 102, 104
BM 922.19 Banka	279
BM NITS 11	541
BS 11 Kluis	518
BS 141.5 (023)	517
BS 199	776
BS 5 (012)	516
BS 525 Samenwerking NITEM	519
BS 525 (013)	515
BS 525.5	514
BS 613	514
BTW 175	820, 827
BTW 175 Banka Vertr.	825
BTW 292 (011)	819
BTW 299 (910) (011)	828
BTW 5 (012)	822
BTW 51 (SA)	823
BTW 54	818, 826

Billiton code	Nieuw inv.nr.
BTW 542.2 (012)	824
BTW 542.2 (013)	824
BTW 548.6 (921.27)	821
BTW 571 (012)	824
CELEBES 12 (022)	754
CELEBES 131	754
CELEBES 131 (Amerika)	771
CELEBES 132.1 (023)	753
CELEBES 141.5 (023)	751
CELEBES 19	756
CELEBES 199	754
CELEBES 292 (011) K Luis	752
CELEBES 299 (011)	762
CELEBES 299 (911) (011)	762
CELEBES 5	757
CELEBES 5 (011)	769
CELEBES 5 (012)	766
CELEBES 51 : 547.33	768
CELEBES 521.1	758
CELEBES 521.1 (017)	758
CELEBES 521.2	758
CELEBES 548	765, 767, 770
CELEBES 548.1 (013)	763
CELEBES 548.6 (013)	767
CELEBES 548.9	764
CELEBES 913.141	755
GMB Ned. 736.4 (S.A.)	60
GMB 125	387
GMB 125 (017)	387
GMB 132.5 (023)	367
GMB 14 (SA)	374
GMB 141	386
GMB 141.5 (023)	363 - 366, 368 - 371

Billiton code	Nieuw inv.nr.
GMB 141.5 (023) Buiten Eur.	373
GMB 143.2	452
GMB 162.1 (016)	490
GMB 162.15 Bev.F.	490, 489
GMB 19	389, 390
GMB 191	418
GMB 191 (011)	360 - 362
GMB 197	57
GMB 222 AI	779
GMB 292 (011) VI. Jaarr.	418
GMB 299 (910) (011) Djak.	493
GMB 299 (910) (011) GMB	491
GMB 423	397
GMB 423 Karimata	396
GMB 423 (013)	393, 496, 502
GMB 423 (910) EB XII	395
GMB 423 (910) (011)	503
GMB 46 Lutine	421
GMB 5	63
GMB 5 (011)	166, 426
GMB 51 (013) Banka (S.A.)	382
GMB 51 (013) Banka (S.A.)	384
GMB 51 Singkep	645
GMB 53 Lutine	420 - 422
GMB 53 (013) Lutine	419
GMB 531.1 (921.261) (017)	646
GMB 54 (011)	510
GMB 543 (013)	504 - 503
GMB 548	272, 497, 511
GMB 548 (921.261.43) (012)	723, 724
GMB 548.6 (921.28) (011)	494, 495
GMB 551	512
GMB 571 (011)	453 - 487

Billiton code	Nieuw inv.nr.
GMB 571.1	500
GMB 571.1 (012)	500
GMB 571.3	499
GMB 571.3 (012)	498
GMB 571.8 VC	552
GMB 581 H (017)	513
GMB 595	492
GMB 613.5 (011) (910)	501, 506
GMB 613.5 (015)	503
GMB 627 (921.28) (011)	488
GMB 718	492
GMB 913.16	99, 100, 103
MERCUUR 199	551
MERCUUR 132.1 (023)	551
MERCUUR 292 (011)	550
MEWA 11 (016)	806
MEWA 11 (017) K Luis	806
MEWA 12 (022)	806
MEWA 131	806, 814
MEWA 132.1 (023)	801
MEWA 132.5 (023)	801
MEWA 141.5 (023) (S.A.)	800
MEWA 199	806
MEWA 292 (011.1) K Luis	799
MEWA 299 (492) (011)	817
MEWA 33 (921) (013)	803
MEWA 5	804, 812
MEWA 5 (013)	807
MEWA 5 (013) Project 1946	807, 808
MEWA 531.1 (921)	813
MEWA 54 : 547.01 (910) (013)	810
MEWA 54 : 547.01 (910)	804
MEWA 612.9	817

Billiton code	Nieuw inv.nr.
MEWA 650 (016) Kluis	806
MEWA 913.141 (492)	809
MEWA 933 (921)	802
NIAI 11	776, 775
NIAI 11 (016) Kluis	776
NIAI 12 (022)	776
NIAI 125 (016) Kluis	776
NIAI 131	781
NIAI 131 AIAG (017)	778
NIAI 132.1 (023)	774
NIAI 141	782
NIAI 141.5 (023)	772
NIAI 199	776
NIAI 292 (011)	773
NIAI 292 (011) Kluis	773
NIAI 299 (492) (011)	785
NIAI 519	779
NIAI 519 (013)	779
NIAI 54 : 547.111.1 (910)	775
NIAI 612.9	785
NIAI 913.141 (492)	776
NIAVI 11 (016) Kluis	789
NIAVI 12 (022)	789
NIAVI 125 (016) Kluis	789
NIAVI 131	793
NIAVI 132.1 (023)	788
NIAVI 141	791
NIAVI 141.5 (023)	787
NIAVI 292 (011)	786
NIAVI 299 (492) (011)	797
NIAVI 33 (922.227.1)	792
NIAVI 58 AIAG	798
NIAVI 913.141 (492)	790

Billiton code	Nieuw inv.nr.
NIBEM 11	563
NIBEM 11 (016)	563
NIBEM 12 (022)	563
NIBEM 125 (016)	563
NIBEM 131	569
NIBEM 132.1 (023)	561
NIBEM 132.5 (023)	562
NIBEM 141	565
NIBEM 141.5 (023)	559
NIBEM 199	563
NIBEM 212 (595) BNI (S.A.)	570
NIBEM 292 (011) Kluis	560
NIBEM 299 (492) (011)	577
NIBEM 299 (910) (011)	578
NIBEM 5	63, 566
NIBEM 5 (011)	580
NIBEM 5 (012)	579
NIBEM 5 (013)	589
NIBEM 5 (910) (S.A.)	567
NIBEM 525 (921.261.22)	584
NIBEM 531.1	568
NIBEM 54	585, 590
NIBEM 544	586
NIBEM 548	588
NIBEM 548.6	587
NIBEM 55	813
NIBEM 571 (011)	581
NIBEM 571.3	583
NIBEM 612	63
NIBEM 627 (921.261) (011)	582
NIBEM 648.1	591
NIBEM 913.142 (492)	564
NITEM 11	523

Billiton code	Nieuw inv.nr.
NITEM 11 (016) Kluis	523
NITEM 12 (022)	523
NITEM 125 (016) Kluis	523
NITEM 131 (017)	525
NITEM 132.1 (023)	520
NITEM 141.5 (023)	521
NITEM 199	523
NITEM 292 (011)	522
NITEM 299 (492) (011)	532
NITEM 5 (011)	539
NITEM 5 (012) Riouw	534 - 536
NITEM 521.2 (921.261) (017)	527
NITEM 525	533
NITEM 525 (013)	537
NITEM 531.1 (921.261) (017)	526
NITEM 54	540
NITEM 542	540
NITEM 548.1	537
NITEM 548.6 (921.261)	538
NITEM 913.141 (492)	524
NITS 11 (016)	544
NITS 12 (022)	544
NITS 199	544
NITS 132.1 (023)	547
NITS 141.5 (023)	543
NITS 292 (011)	545
NITS 299 (492) (011)	546
NITS 55 (013)	545
NITS 551	545
NNG 125 (016) Kluis	736
NNG 131	740
NNG 131 Kluis	736
NNG 132.1 (023)	734

Billiton code	Nieuw inv.nr.
NNG 141.5 (023)	733
NNG 292 (011)	735
NNG 299 (492) (011)	742
NNG 299 (910) (011)	743
NNG 51	744, 745, 749
NNG 51 SEPIK	750
NNG 51 (013) B	745, 746
NNG 51 (Vogelkop)	748
NNG 514 (013)	747
NNG 521.1 (951)	739
NNG 521.2 (951)	739
NNG 913.141 (492)	737
NTM 11	552
NTM 11 (016)	552
NTM 12 (022)	552
NTM 125 (016) Kluis	552
NTM 131	553
NTM 132.1 (023)	556
NTM 141.5 (023)	557
NTM 292 (011) Kluis	554
NTM 299 (492) (011)	555
NTM 913.141 (492)	558
SITEM 11	688
SITEM 11 (017)	688
SITEM 12 (022)	688
SITEM 131	687
SITEM 132.1 (023)	685
SITEM 132.1 (023) (O.A.)	631
SITEM 141.5 (023) (S.A.)	685
SITEM 143.1 (921.261.43)	716
SITEM 292 (011)	683
SITEM 292 (011) Kluis	684
SITEM 299 (492) (011)	696

Billiton code	Nieuw inv.nr.
SITEM 299 (910) (011)	710
SITEM 423	694
SITEM 423 (011)	722
SITEM 5	690, 720, 63
SITEM 5 (011)	711
SITEM 5 (012)	712 - 715
SITEM 5 (910) (S.A.)	691
SITEM 531.1	693
SITEM 531.1	645
SITEM 531.1 (013)	645
SITEM 54	731, 732
SITEM 542.3	727
SITEM 548	721
SITEM 548 (012)	723
SITEM 548.1	729
SITEM 548.1 (921.261.43)	730
SITEM 548.6	692
SITEM 548.6 (011)	725
SITEM 54 : 547.24 (921.261)	728
SITEM 54 : 547.48	726
SITEM 542.3 (012)	727
SITEM 548.1 (012)	730
SITEM 581 H (017)	513
SITEM 627	717
SITEM 627 (011) (921.261)	718
SITEM 83	719
SITEM 913.141 (492)	689
STANNUM CEL 11	759
STANNUM 11	341
STANNUM 11 (016)	341
STANNUM 12 (022)	341
STANNUM 125 Kluis	341
STANNUM 125 (016) Kluis	341

Billiton code	Nieuw inv.nr.
STANNUM 131	342
STANNUM 132.1 (023)	338
STANNUM 141.5 (023) (S.A.)	337
STANNUM 222 M.M. N.N.G.	738
STANNUM 292 (011)	337
STANNUM 292 (011) Kluis	340
STANNUM 334.2	813
STANNUM 51 : 547.35	759
STANNUM 51 B : 548.6	355 - 357
STANNUM 51 Bankinang	353
STANNUM 51 (013)	354
STANNUM 518 : 5 (012)	358
STANNUM 518 : 571.1	359
STANNUM 51 : 548.5	355
STM 12 (022)	639
STM 125 (016)	639
STM 132	641
STM 132.1	630
STM 132.5	635
STM 132.5 (023)	636, 637
STM 141.5 (013)	638
STM 141.5 (023)	592 - 595
STM 143.1 (921.261.43)	716
STM 19	642
STM 199	639
STM 231.1	644
STM 292	648
STM 292 (011)	632, 634, 635, 647
STM 299 (492) (011)	649
STM 423 (012)	671
STM 5 (011)	662 - 667
STM 5 (012)	712
STM 5 (013)	660

Billiton code	Nieuw inv.nr.
STM 531.1 Kluys	646
STM 542.3	661
STM 548 (013)	668
STM 548.6 (O.A.)	669
STM 571.1 (012)	670
STM 627	717
STM 913.141	640
ZB 12 (022)	673
ZB 131	673
ZB 132.1 (023)	675
ZB 141.5 (023)	674
ZB 199	673
ZB 222	672
ZB 292 (011)	677
ZB 299 (910) (011)	678
ZB 5	682
ZB 5 (011)	680
ZB 51 (013)	672, 681
ZB 544.9	679
ZB 548.6	676
ZB 612.9	678